

05

2-979

1905

მწყეპსი

05
ქ. 279

მე ვარ მწყეპსი კეთილი: მწყეპსმან კეთილმან სული თვისი დასდვის ცხოვართათვის. იოან. 10—11.
 შპოვე ცხოვარი ჩემი წაწყვილული. მსრეთ ივან სიბარტლი კთა შისა, ერთისათვის ცოფილისა. ლუკ. 15—4.
 მოვედით ჩემდა ყოველნი მამულები და ტვირთი-პიძენი და მე განდგინეთ თქვენ. მათ. 11—28.

№ 1—2

1883—1905

15—30 იანუარი

შ ი ნ ა რ ს ი:

სალიტირატურო განმარტობა: რედაქციისაგან.—სახალწლო საუბარი მკითხველთან, დეკ. დ. დამბაშისა. — ერთვედის კოლიხეი, მისივე.—მწარე ღიქრები, სოფლის ხუცისა.—ქართულ საეკლესიო სამხმან და ოთხ-ხმან საგა-ობლებისათვის.—გურნალ-გაზეთებიდან.—ახალი ამბები და შენიშვნები.

სავალა და მისანიკობა ძინისინოზიკის სარკმუნობასა და მკითხ-ვნობაჲ: საუბარი დაბადებიდან, (რუსულიდან) ს. გურგაძის.—ახლდ შობილ ქრისტეს აკანთან, (საშობაო მოთხრობა მოგვეთა თაყვანისცემლობაზე), ჟ. კ. ანთაის.— განცხადება.

რადამტინსამან.

წარსულ წელში „მწყეპსი“-ს გურნალთან ცალკე დამა-გებით „ჰიგიენური და სამკურნალო“ ფურცელი უნდა გამო-ცეკა. დამატების გამოცემა ძლიერ საკიროდ მოგვანდა. ადგან ჩვენი ხალხი მიყრუებულ სოფლებში მეტის მეტად ფლიტება სულ უბრალო ავადმყოფობისაგან. სრული იმედი ჯობდა ამაზედ ნებართვან მივიღებდით, მაგრამ. სამუხაროდ. ინაგან მინისტრის პლევესაგან ნებართვა ვერ მივიღეთ. ჩვენ ღეს ხელახლა აღდართი თხოვნა ამ დამატების მიღებაზე და შედი გვაქეს მალე. იქნება მივიღოთ ეს ნებართვა.

ვისაც ერთი მანეთი მეტი ჰქონდა წარსულ წელში წარმოდგენილი რედაქციოში ამ წელში ჩაერთებება ეს ერთი ხანეთი გურნალზე ხელის მოსაწერ ფულზე და ვინც ისურვებს კან დაბრუნებას შეტყობისათაწვე დაებრუნება დოსტით.

სახალწლო საუბარი მკითხველთან.

ოგილოცავ ჩვენთა ძვირფასო მკითხველო ახალს წელს, ღმერთმან მრავალს მივაგე-ბოს ბედნიერად და მშვიდობით. ღმერ-თმან აღგისრულოს ყოველივე შენი სურვილი, მი-ბართული შენ მოყვასთა და მოამკეთა საკეთილ-დღე-ოდ და შენი მამულის აღსალორძინებოდ. ღმერთმან ნუ მოგიშლის იმედი უკეთესი დროის დადგომაზე და ცხოვრების გაუმჯობესებისა.

ხომ გახსოვსთ კარგად, რა ალტაცებით ვეგებო-
ბეობით ახალ წელს 31 დეკემბერს 1903 წელში!
რა იმედოვნებდით მომავალი ახალი წლისა,
მაგრამ როგორი შეიქნა ჩვენთვის წარსული
1904 წელიწადი? ღმერთმა ჩვენ ყველანი გავზო-
როს იმისთანა წელიწადს როგორც იყო ეს 1904
წ. თუ საზოგადოდ ყველასათვის არა ჩვენ დაბეჩა-
ვებული საქართველოსათვის იგი იყო მეთის-მეტად
უბედური. ამ წელში სიკვდილმა მოგვეტაცა დიდად
შესანიშნავი მოღვაწე პირები: ექიმი ს. ბ. თოფურია
და შესანიშნავი ქველმოქმედი ბ. ს. ზუბალაშვილი.
დასავლეთ საქართველოს მოაკლდა გულშემატკივარი
და უფესლო მკურნალი, ხოლო აღმოსავლეთ სა-
ქართველო შესანიშნავი ქველ-მოქმედი ს. ჯ. ზუ-
ბალაშვილი. წარსულ წელში თავი იჩინეს ჩვენში
ავჯანყებმა, რომელთაც თავისი საქციელით ყოველი
ავჯანყები გააკვირვებ. ბევრი აღარ დაჩნებია ჩვენ-
ში ეკლესიები განუძარცველი. ისეთი მონატრები,
რომელთა ვაძარცვა არც ერთ ავჯანყს და ყარას
არ განუზრახავს წარსულ წელში განძარცულ
ქენა ქრისტიან ქართველ ავჯანყებთან. ფოსტის
მოტაცება, ბანკებზე და ხაზინაზე თავდასხმა და-
ლაკ ჩვეულებრივ მოქმედება შეიქმნა. ხალხის
გაქვივრება იქნა მდინის მიღწევა, რომ ბათუმის სიძირის
ქართლი მანთად იყიდებოდა. ყველა ამას თან დაერ-
თო საოცარი სისხლის მღვრელი ომი იაპონიის ხალხ-
თან თორმეტი ათასი ვერსის იქით აღმოსავლეთში.
რუსეთს არც ერთ იაპონიისთანა ძლიერ მტერთან
არ ჰქონია ომი და არც ერთ ომში ამდენი ზარალი
არ უნახავს რამდენიც ამ ომს მოყვა. ომის ყოველ
უბედულობის მოზარეინი ჩვენც შევიკენით ფულით
და ჩინებული მამულის შეღებვის შეწყვიტით. რამ-
დენი დაიხოცენ და დანარჩენს რა შემთხვევა ვინ
იყოს! მკირე რიცხოვან ქართველების ხალხი თორ-
მეტი ათასი ვერსის სიზოროზე იკარგვის რუსეთისთვის
და თაყნთ ქვეყანას ენობევიან საუკუნოდ! ისედაც
მკირე ქართველების რიცხვს აკლდებიან. მართალია
გვირდებიან მათ მაგვირ სხვა ხალხის გადმოსახლე-
ბას და ცარიელი ადგილების მათგან მჭიდროდ და-
სახლებას, მაგრამ იგინი ჩვენ ქვეყნის დანაკლისი
შეიღებოს მაგიერობას ვერ გავვიწყებ...

დიად, შირიად ვრცელდები ჩვენ ასე მოტყუებულნი
ახალი წლით, ბევრს რამეს გამოვეყნის, მაგრამ თუ
განვებამ არა ისურვებარა ჩვენთვის ახალ წელს არა-

ფრის მოტანა არ შეუძლია. მოტყუებულია ყველა
ის ვინ ქ ახალი წლიდან მაგელის გედნიერებას და
კეთილ ცხოვრებას. ბედნიერი ღ კეთილი ცხოვრება
თავისით არასოდეს არიგის მიღგომია კარზე და
არც ჩვენ მოვეწინებება, რასაც დასივს იმას მოიძიკი.

ნუ დაივიწყებ, ჩემო ძვირფასო მკითხველო, ერთ
რამეს ურომლისოდ შენ კეთილდღეობითი ცხოვრ-
ებას ვერ ეღირსები. ვისურვებ შენთვის მკითხველო
ქეშმარიტ ქრისტეს სასწუმუნობას და ნამდვილ
კეთილ-ზნეობას. იქნება ჩემმა ამ უკანასკნელმა
სურვილმაკიდევ გაგაკვირვოს შენ, ვინაიდან დღეს,
ზოგიერთების ზრით, ქეშმარიტ ქრისტიანული
სარწმუნოება და კეთილ-ზნეობა მეტ ბარგად არის
მიჩნეული დაილ, დღეს ზოგიერთი ჩვენი განათლე-
ბულია პირები ფიქრობენ, რომ სარწმუნოებ-
ითომ ხალხის კეთილ-დღეობას, განათლებას, თავი-
სუფლებას და კეთილ-მართვა გამეცობას წინ ელ-
ბებოდეს და ხელს უშლიდეს. ნუ დაიკვირებ.
მკითხველო, ამ „განათლებულ“ პირთა ქადაგებას
და სიტყვას, რადგან იოტის-ოდენა სიმართლე
არაა მათ ამისთანა რწმენა-ქადაგებაში. ამ სიტყვე-
ბით ყველა ეს „განათლებულნი“ ამტკიცებენ
თავის უეიკობას და რეგნობას საღმრთო წერილის
და ხალხის-ისტორიის-საქმის კრდნაში. ხალხის
გონებითი განათლება და ზნეობითი ამაღლება და-
იწყო სწორეთ ქრისტეს სჯულის დაარსების შემდეგ.
გადათვალ იერეთ ხალხის გონებითი განათლება,
თავისუფლება და კეთილად განწყობილი მართვა
გამგეობა და პროგრესიული ცხოვრების მიმდინარე-
ობა. სად უფრო არსებობენ იგინი? ამერიკისა ღ ევრო-
პის სახელმწიფოებში, ინგლისში, გერმანიაში, შვი-
ცარიანში, იტალიაში და საფრანგეთში. თუ ამ აღ-
ნიშნულ სახელმწიფოებში სარწმუნოება წინ ა
ელმებოდა ხალხის განათლების საქმეს, ხელს აი-
უშლიდა პროგრესიულად წინ სელას და მათ კეთილ-
განწყობილ მართვა-გამეცობას, მაშ როგორღა შეი-
ძლება ჩვენში ქრისტიანულმა სარწმუნოებამ და
კეთილ-ზნეობამ იქონიოდ წინააღმდეგი გაფლენა?
სად არის უფრო მეტად აღიარებული ერთობა, მშობ-
და სიყვარული, ჩვენში თუ ევროპის და ამერიკის
სახელმწიფოებში? თუ კი იქ არას უშლის ქრისტეს
სჯული და ზნეობა ჩვენში როგორღა დაგვაბოკო-
ლებს პროგრესიულად წინ სელის საქმეში ქრისტეს
სარწმუნოება და კეთილ-ზნეობა? დიად, აქ რალაცა-

გაუგებარია ჩვენ ახალ-მოდის მოქადაგეთათვის. გაუგებარია მათთვის საღმრთო წერილის შინაარსი და ამისთანა გაუგებარმა და უეცმა რა უნდა გითხრას თქვენ საფუძვლიან რა და ჯეროვანი სარწმუნოების და კეთილ-ზნეობის შესახებ?.

* *

როცა სოფელში სახალი მშენებარებს სოფლის უეცი ხალხი ამ ავადმყოფობის გამწენად და ხალხის ელეთის მიზნად „ბატონები“ მოჰყავსთ. ხშირად ავადმყოფობას „თვალის-ცემას“ და „აუილილს“ მიაწერენ. სწორეთ ასე უსაფუძვლოდ, ასე უმართლოდ სჯის არა თუ ჩვენი უეცი სოფლის ხალხი, არამედ ჩვენი პრესსაც და შემცლარ ხალხს უარესად აცდნის, როცა ბევრადიო სიტყვით ატყობინებს საზოგადოებას, რომ მღვდელი ღმერთად ექირხედაც ბევრს ახდენენებს გლეხსაო. მართალია გლეხს მეტის-მეტად ბევრი ეხარჯება ქირხედაც და ღმერთედაც, მაგრამ, რა შუაშია აქ მღვდელი. გლეხმა რომ ესრეთ წოდებულ უხალის საქმისთვის* ყველა ცხოველები დახოცოს, მთელი სოფელი მოაწვიოს და გაუჰმასპინძლეს რა მღვდლის ბრალია? თქვენ იტყვით, სასულიერო წოდება რატომ არ მოაწვდინებს და არ უქადაგებს ამ მანერ ჩვეულების მოშლასო. განა ცოტა უქადაგეს ამის შესახებ სამღვდლოებამ? განსყენებული ყ-ლ სამღვდლო გამბრიელი უქანასკნელ დროს სწორეთ ამ მიზნით დადიოდა და მთელს ეპარქიაში არ დაუტოვებია სოფელი, რომ ერთად შეკრებილ მრევლთათვის არ განემარტებოს და არ დაემტკიცებოს, მაინებლობა და ხალხის დადარბემა უბრალო ხარჯის ჩადენით ქორწინების, ნათვლისა და გარდაცვალებულთა დამარხვის დროს. უქანასკნელდ იმერეთის ეპისკოპოსი დოწონი არა-თუ სიტყვით, არამედ საქმით შეუდგა სხვა-და-სხვა დამღუპველ ჩვეულებათა მოსპობას და მოთხოვა საზოგადოებისაგან თავი დაენებებიათ უბრალო და გამადარბებელ ჩვეულებათა ასრულებას. ისმინა-ხალხმა? არა-თუ ისმინა, არამედ ზოგიერთები მტრად გადაეციდნენ!.. მაქ აიწი-ღა-მინიც გასაკვირველი არა არის რა. ახსოვარი დროიდან კაცი შეჩვეულ ჩვეულებას აქ მალე ვერ გადაეწევა. მაგრამ დიდი სარგებლობა მოიტანა უქანასკნელ დროს მოხდენილმა მღვდელ-მოაზრის განკარგულებამ იმერეთში. იმერული თვალთმაქცურ გარდაცვალებულთა გამოტრირული თან და-თან ისპობა და ცოტა ხნის შემდგ

სასაცნო მოგონებად დარჩება. ეს ფაქტი მოგვეყეს ჩვენ იმის დასამტკიცებლად, რომ ერთად-ერთი დამრეგებელი და გამაფრთხილებელი საზოგადოების უბრალო ხარჯების მოსპობის საქმეში იყო, არის და იქნება სამღვდლოება და არა ჩვენი ახალმოდის მოქადაგენი. ამისათვის დიდი შეცდომა, დიდი ცოლის წაიება არის როცა სამღვდლოების შესახებ ამბობენ, რომ მღვდლის ხარჯი ხალხს აწუხებსო.

* *

ხალხს ენიშნება მოსამართლე, აღმნისტრაციის მოხელეები, ხაზინადრები და სხვა-და-სხვა წესიერების დამცველი. მათ ენიშნებთ აგრეთვე მღვდლები და მღვდლოებანი. როცა რომელიმე მოხელეთაგანი არსებული კანონი ებრ არ იქცევა მას უჩივლებენ და თუ არ გასწორდა მოაშორებენ. ესევე უნდა ითქვას მღვდლებზედაც. ვინ იტყვის იმას, რომ ყველა მღვდელი თავის დანიშნულებისამებრ იქცეოდესა მაგრამ მათაც უმფროსი ყავს და ყველის შეუძლია უჩივლოს. ერთი დამანაშავე მღვდლისათვის მთელი წოდების თავიდან მოშორება და მოსპობა შეუძლებელია. არავის ქვეყანაზე არ შეუძლრა ისე იცხოვროს რომ, რომელიმე სარწმუნოება არ აღიაროს. ერთ სარწმუნოებას თუ დასტოვებ მთავრეს მიიღებ. ქრისტიანობას თუ დასტოვებ, ღმერთს, ქვეყნის შემქნელს ა-თუ არა სცემ თაყვანს, უთუოდ უშეშეს ირწმუნებ და მის დაემონები. არ გჯერათ ეს? ამა მიხვეწეთ ხალხი დედამიწაზე, რომელი სცხოვრებს ისე რომ არაფერი არა სწამდეს, —ურწმუნონი კეთილდღეობდენ?.. დედამიწაზე თქვენ ამისთანა ხალხს ვერ დამისახებლეთ... თქვენ იქნება იპონელებზე და ჩინელებზე მიავითითოთ. თუ ესე ფაქტობს ვინმე მღიერ შემცლარი იქნება. ჩინელების ხანგრძლივი ისტორია და იპონელების განათლება და მშვენიერი ცხოვრების წეს-წყობილება სწორეთ მათი სარწმუნოების შედეგია. წაიკითხეთ ნოქუს სიტყვა, თქმული ჯარის წინაშე, რომელიც გარდაცვალებულთა სულებს ელაპარაკება ისე, როგორც ცოცხლებს ცათაშინა. ამას ჩაღის ისეთი განათლებული და დიდი გენერალი როგორიც ნოქუს. ჩვენში თუ ვინმე პატარა ტეზლაკი დაიკრია მხრებზე, მშვიდობით! ეკლესია სრულებით აიწყდება და სძულს ყოველი სასულიერო პირი. იპონელებსაც აქვს თავისი მცნება, რომელსაც არავინ არ დაარღვევს. ამ ბოლო დროს ისინი გვეყენენ ჩვენ ამ-მცნებას.

და ძლიერ მოიწონეს. ოთხშ. მილიონმა იაზონელებმა ქრისტე ს სჯული მიიღეს და გაქრისტიანდნენ. მაგრამ სამწუხაროდ, შეგვარცხვინეს ევროპიის სახელმწიფოების ჯარებმა ქრისტიანები, რომელნიც იქცეოდნენ არა ქრისტიანულად, არამედ ბარბაროსულად. რატომ? მიტომ, რომ არცერთმა მათგანმა არ იცოდა ათი მცნება ღმრთისა, ან იცოდა მაგრამ არ ასრულებდა.

* *

ამბობენ საღვთისმეტყველები ისეთი წესი შემოიღეს, რომ იქ აღარც ქურდობა არის, აღარც მოსამართლე სკირდობა და აღარც ადმინისტრაციაო. მოისპო ყოველივე საჩივარი და უსაქმით მოსამართლეებიც და მოხელენი ძლიერ მოწყვნილი არიანო! ეს სწორეთ ძლიერ სასიამოვნო ამბავია. მე ვფიქრობ, რომ ამ ხალხს სწორეთ პირობა დაუღვია მტკიცედ აღასრულონ ათი მცნება მოსესი. დიად, თუ ათი მცნება აღასრულებს ხალხი მაშინ აღარაინი საჭირო არ იქნება, მოისპობა ქურდობა, მტაცებლობა, ცარცვა გლეჯა, გარყენილება, კაცისკლა და ყოველივე ის რაც ხელს უშლის საზოგადოების კეთილდღეობას და ბედნიერ ცხოვრებას. ჩვენ ქრისტიანებმა რომ შევიგონოთ სახარების მცნება, შევიყვაროთ ყველანი და არავის არა უყოთარო ისეთი რაც ჩვენთვის არ იქნება სასიამოვნო, ე. ი. შევიყვაროთ მოყვასი როგორც თავი თვისი, ყოველივე ცუდკაცობა მოისპობა და მსწრაფლ დამყარდება ყოველ კაცთათვის ნეტარი ცხოვრება ამ ქვეყანაზე; აღარც გრავ ტოლსტოის გამოგონილი ათი მცნება იქნება საჭირო და აღარც სხვა რამე. მაგრამ ეს ქრისტიანული მცნებები ჩვენ ვიცით, რომ სახარებაში სწერია, თორემ იმის ასრულება ისე არ მიგვაჩნია სავალდებულოდ როგორც ისრაილის ხალხი არ ასრულებდა. იღის აღტაცებით მიიღეს ეს მცნებანი მოსესაგან ისრაილებმა და კიდევ ზებირად შვისწავლეს, მაგრამ ყოველ უცხო ხალხს ვლტუნდნენ და თავიანთ მოძმეთაც არ ზოგავდნენ. ბოლოს ამ ათი მცნების მიმღებნი ისრაილები ისე დაეცნენ ზნობით, რომ საჭირო შეიქნა ათი კაცისათვის თითო გზირად დაენიშნათ, რომ ერთმანეთი არ აეკლათ!.. ათ-მცნებას კი ყოველ დღეს კითხულობდნენ!..

* *

«ცნობის ფურცელში» ჩვენ ვკითხულობთ შემდეგ საკულისხმო სიტყვების წმიდა მოციქულთა სწორის ნინოს ხსენებისა გამარ 14 იანვარს:

„11 იანვარს, ქართული ერი პატივისცემით მოიგონებს თავის განმანათლებელის წმ. ნინოს ხსენებას. ადამიანის ძვირფასი ღირსება და მასთან წმიდა მოვალეობაა, ყოველთვის აფესებდეს, არ ივიწყებდეს და სიყვარულით მოიგონებდეს იმათ, რომელნიც იბრძოდნენ წარსულში უეტვის ცხოვრებისათვის, ავრცელდებდნენ სინათლეს და სიყვარულს მოყვასთა შორის. ვინც რა მიმართულებისა უნდა იყოს დღეს, პატივს უნდა სცემდეს იმ ისტორიულ მოღვაწეებს, რომელნიც ითმენდნენ ათასწარს გაქრისტიანებას, დენას, შიმშილს და სიცოცხლის მხოლოდ იმიტომ, რომ ცოტაც არის, წინ წაეწიათ, თავის შემტობის დაგვარად, ბნელით მოუკლეს და დაბეჩავებული ცხოვრება მოძმეთა.

ისტორიული მნიშვნელობა ქრისტიანობის გავრცელებისა ჩვენში ყოველს ექვს გარეშეა და სამწუხაროდ იქნებოდა, რომ ამის დამტკიცება საჭირო იყოს. სამწუხაროდ დღეს მხოლოდ ის არის, რომ ქართველებს არ შეუძლიათ დაუბრკოლებლად იღვთსაწაულონ იმ ადამიანის სახელი, რომელსაც იმდენი ღვაწლი მიუძღვის ქართველი ერის წინაშე...

რატომ? რა ბრკოლებს, რას ეწინააღმდეგება, რომ ქართველმა ერმა საჯაროდ იუქმოს დღევანდელი დღეს რისთვის უნდა იყოს, მავალითა, მიუტყვებელი დანაშაულობა, რომ ქართველი ბავშვები დღეს არ წაეიდნენ სკოლაში? განა თვითონ ამ სკოლის პირდაპირი მოვალეობა არ არის აღზარდოს მოსწავლეებში პატივისცემა შესანიშნავად ადამიანებისადმი?.. იმიტომ, რომ ჩვენ ქართველები ვართ და წმ. ნინო იყო ჩვენი, ქართველების, განმანათლებელი?..

მეორე საგანი, რომელსაც აუცილებლად უნდა მოვაკითხო დღეს ყურადღება, არის ქართულ ეკლესიის დღევანდელი მდგომარეობა. მეცნარაშტე საუკუნემდის საქართველოს ეკლესია იყო იმგვარადვე დამოუკიდებელი, შემოსილი იყო ისეთისავე უფლებებით, როგორც რუსეთის ეკლესია. მაგრამ წარსულ საუკუნეების დამდევს, როდესაც საქართველო შეეუბრთა რუსეთს და დაჰკარგა პოლიტიკური თვითარსებობა, პოლიტიკური მოსახრებით მოისპო ქართული ეკლესიის დამოუკიდებლობაც, და დღეს ქართულ ეკლესიას ქართული არაფერი შერჩნია, იგი ემსახურება არა-თავის დანიშნულებას, არამედ სულ სხვა გარეშე საგანს.“

ლიად, ღიდათ სამწუხაროა რომ 14 იანვარს არ აღდესასწაულებინებენ ჩვენ მოწაფეთა. მაგრამ ვინ უშლის მოსწავლეთა მშობლებს ამ ღღის დღესასწაულობას, რომ ამ დღეს მივიდნენ და წირვა მოისმინონ ეკლესიაში. მართალია რუსეთთან შეერთების შემდეგ ჩვენი დღესასწაულები როგორც მირჩინენ და მარტო სამღვდელთაგან ვერა გაარიგარა, მაგრამ სად არიან ჩვენი ხალხის წარმომადგენელი, რომ ამისთანა სერიოზულ საქმეზე კრინტი არ დასძრეს? როდეს ითხოვეს მათ ამ ღღის დღესასწაულობა და როდეს უთხრეს უარი? ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ბ. «კალამს» სიტყვა «ეკლესია» სხვა ნაირად ესმის. თუ ეკლესიად მას მარტო ტაძრები და მთში მოსამსახურე მღვდლები მიაჩნია — შემცდარი ყოფილა. თუ ეკლესიად მას მიაჩნია მთელი საზოგადოება, აღმსარებელი მართლმადიდებელი ეკლესიის დღმადებლისა და საიდუმლოებისა მაშინ ამ მოსწრებელი შენიშვნის ავტორი თავის-თავს სდებს ბრალს. ჩვენ რათ დავცინოდით დ ღდავციით ასე? განა ქვეყანაზე ნახავთ კიდევ ხალხს, რომ ისე აბუჩად, ისე გულგრილად უყურებდეს თავის ეკლესიის და სასულიერო წოდების საქმებს როგორც ჩვენი ქართველი? ამ გულგრილობამ გამოიწვია სამწუხარო მოვლენანი და კიდევ მეტს ენახათ თუ ჩვენი ხალხი ასე გულგრილად მოექცა ისეთ სერიოზულ კითხვებს, როგორც არიან ეკლესიის და სასულიერო წოდებისა... ბეჭდვითი სიტყვით გამოცხადება: „სამღვდელთაგან ემსახურება არა თავის დანიშნულებას, არამედ სულ სხვა ვარეშე საგანს“ — იო მეტის მეტად უსაფუძვლო და უმართლოა, რომელსაც ცხადით შენიშნავს ყოველი მკითხველი. ამ სტატიის შესახებ შემდეგ ნომერში კიდევ დაიბეჭდება ერთი პარტიკულური პირის სპასუხობა წერალი.

დკვ. ღ. ღამბაშიძე.

ბართიშელის კოლიზიი.

ვეროპის სახელმწიფოების ყველა შესანიშნავ შენობებში რომში გამაკვირვა კოლიზიები. ვფიქრობდა, რომ მთელ დღეა-მიწაზე ეს უნდა იყოს ყველაზე უდიდესი შენობა და მართლაც ასედაც არის მიჩნეული. ვერ წარმოვიდგენდი, თუ ჩვენ პატარა საქართველოშიაც რამე იქნებოდა. სიდიადით რომის

კოლიზიის მსგავსი. და ნამდვილად კი ჩვენს თბილისშიაც აშენებულა „მეორე კოლიზი“ ქართველებსათვის.

ეს კოლიზი არის მომავალ სათავად-ანაჟრო სასწავლებლისათვის აგებული შენობა ქ. თბილისში. რომში კოლიზი იყო აშენებული ხალხის გასართობად, და ზოგიერთი გართობაც მეტად მტარავლური იყო, როგორც მავალითად ქრისტიანეთა წვალება სხვა-და-სხვა დაფთვებულ მხეცებისაგან. ასე რომ ამ შენობას დიდებულ წარსულთან, ბევრი მწვევე მოგონებაც აქვს დარჩენილი.

ქართველების კოლიზიის კი მიზნად აქვს უდიდესი და უმშვენიერესი დანიშნულება — მოხარდაობის აღზრდა-განვითარება და განათლება. ამ სასწავლებელში უნდა იწვრთნებოდეს ყოველწლიურად 700—800 ახალგაზრდა ქართველი ქაშუკი და იზრდებოდეს ისე, რომ მრავალი დაბრკოლება, რაც თითქმის ვერცერთ სასწავლებელს ვერ აუშორებია, აქ მოშორებული იქნეს. ამ დიდებულ შენობის აგებას საფუძვლად აქვს დადებული ყოველივე მოთხოვნებზე მეცნიერული ზედდავობის. როგორც განზრახულია მისი დამთავრება, თუ ყოველივე ისე მოემჯობა და დასრულდა, არც ერთ ადამიანს, არა თუ ჩვენი და რუსეთში არამედ უცხოეთშიდაც არა გვევნი, მსგავსი ამ სასწავლებლის შენობისა რამე იქნეს.

როდესაც ჩვენი ქვეყნის ძველს შენობებს ათვლიერებენ, მწუხარებით იტყვიან ხოლმე, ეს შენობები ძველი ქართველებისაგან არის აშენებული და ესლანდელ ქართველობას ღარ შეუღლია ამისთანა დიდებული შენობის აგება. მაგრამ ამ ახალი შენობის დამთავლიერებელი დარწმუნდება, რომ ესლანდელ დროშიაც კი ყოფილა შესაძლებელი დიდებული შენობების აგება, თუ თაოსნობა და გაბეულება დაეცება საქმეს საფუძვლად. რასაკვირველია, მარტო ეს არ-კმარა, თუ ნიეთიერი წყაროც არ აღმოუჩნდა ამისთანა დიდებულ საქმეს. და სწორედ ამიტომაც სრულდება ეს საქმე ასე საკმეზურად, რომ ერთი-ოთხე მერორეც თან დაძვევა ამ საქმეს.

მეთაური ამ დიდებული შენობის დაწყების და აგების არის ბ-ნი ნიკოლოზ ზებედეს ძე ცხვედაძე. რამდენიმე წელიწადია, რაც მან განაზრახა ამ საქმის განხორციელება და ცოტაოდენის თანხით შეუღდა.

დიდებული საქმის მუშაობას. ადგილი აირჩია საამი-
სოდ მოხდენილი და მშენებრივი, ქალაქის ახლოს,
ევრაზე, სადეთაც ქალაქი იწევს დღითიდღე, ასე
რომ მალე თვით შენობაც ქალაქის ქღემი იქნება.
გვემა შედგენილია თვით ბ-ნ ცხვედაძის ხელმძღვა-
ნელობით ხუროთმოძღვრის ბ-ნ სიმონ კლდიაშვი-
ლისაგან. თვით შენობის კედლები და სახურავი
უკვე მზად არის. დანარჩენ მოწყობას მოუხდებოდა
კიდევ წელიწად-ნახევარს. შენობის დასრულებისათ-
ვის ნაფარადლეგია სულ ნახევარი მილიონი მანეთი.
მაგრამ ეს ფასი ძალიან მკირავი შედარებით იმასთან,
რაც კეთდება, რომ თვით ამგებრის მოხერხებას და
ყიარათიანობას არა, ამგვარი შენობა ერთი ორად
დაჯდებოდა. ეხლა ვიკითხოთ საიდან გაჩნდეს
ფული, როდესაც ქართველები ცნობილი ვ. ა.
თავის ხელმოკლეობით.

დაწყებული იყო საქმე მკირვოდენის თანხით.
შემდეგ განზრახულ იყო, რომ თავდა-აზნაურობა
და კერძო ქველ-მოქმედნიც აღმოუჩენდნენ შემწე-
ობას. მართლაც მოითავებ ამ საქმისა არ მოსტყუდა.
თავადაზნაურობამაც აღმოუჩინა შემწეობა და კერ-
ძო ქველ-მოქმედნი პირებიც აღმოჩნდნენ, „ჩვენებუ-
რად“, «ძველებურად». ამ ქველმოქმედთა შორის
უნდა დავასწავლოთ განსვენებულნი: სტეფანე კონ-
სტანტინეს ძე ზუბალაშვილი და კონსტანტინე ივა-
ნეს-ძე მუხრან-ბატონი, რომელთაც დიდი თანხა
შესწირეს ამ დიდებულ შენობის ასაგებად. ღღესაც
ბ-ნი იაკობ კონსტანტინეს-ძე ზუბალაშვილი, იშვი-
ათი ქველ-მოქმედა ჩვენი დროისა როგორც პირადღ,
ისე განსვენებულ ძმის სახელითაც მეტის-მეტად
დიდ ქონებრივ დახმარებას უწყვეს ამ შენობას.

ეხლა საეკეო აღარ არის ამ შენობის ღღრსეუ-
ლად დასრულება. სწორედ რომ დიდებულ ღღაწ-
ლით უნდა ჩაუფარღეს ამ საქმის მეთაურს ასეთი
შენობის აგება, როთაც მან ნათლად დაამტკიცო,
გულგატებით ქართველთა ჭკუის სასწავლებღად,
რომ არაფერი არ არის შეუღლებელი, თუ კი მღი-
ერი სურვილღ, საქმის ცოდნა და სიყვარული, მხნე-
ობა და გაბრღვობა დაეღება საფუღველად განზრ-
ახულ საქმეს. სულთა და გულთ მონღომეღული
საქმე, რაც უნდა მწელი იყოს, და ბევრ ჯაღას
იხოზღვდღ, თვითონ ზღბღ გამამხნეველ წყაროდ
ზოგენითღ აღამიანსათვის და შეაღღებინებს ზოღღმ
ერთღ აღამიანს იმას, რასაც მთელი ჯგუღვიც-კი ვერ
მოახერღებს.

დღე: დ. ღამაშისკი.

მწარმი შიქარამი.

ამბობენ, რომ ხალხი განათღდა გონებით და
ჰუმანიურადღ. წყვეა-კრულვით მოიხსენებენ რომის
კოლონიეში ჭრისტიანების ტანჯვა-წვაღდების მაყუ-
რებელღ; უეკირსთ მაყურებელთ გულქვაობა, რო-
მელნიც ამ საყურებღებით კიღღეც სიამოვნებღდნ!
ბევრს გონია, რომ ღღღეს კაცობრიობა დამშვიღდა,
სათონი შეიქმნღნ და ჭრისტიანულ კაცთ-მოყვარე-
ბამ ღღღმად გაიღდა ხალხის გულში ფღსვები. მეტი
თქვენი მტერი ნუ არი, გაგვიგონიათ ოღღღმე ამღღენი
ცარცვა-ღღღეჯა, ჭღღღობა, კაცის კღღა, ეღღღენიების
და მონასტრების გატება და გამარცხვა? ვგონებ
არასოღღეს... ნუ თუ ეს ნიშნები იმას ამტკიცებენ,
რომ ხალხი როგორც ღღღო მიღღს ჰუმანიურად და
გონივრად თან-და-თან ნათღღება და უკეთესღება?
საეჭვოდ მიამჩნია...

დიღათ განათღლებული* და მეცნიერი ბოკლი
წინასწარმეტყველებღდა, რომ ორმოც-ღა-ათი წღღის
შემღღეგ ხალხი ისე განათღღება, რომ ომიანობა
სრულღებით მოისპობაღღა. თითქმის ისე ერწმუნებღღდნ
მის წინასწარმეტყვეღღებს როგორც ამგონცვა? ვამოკე-
მულ წღღეს **История Писемства въ Англии.**
აღ ერთი თვღღი გადააღღეთ აღმოსავლეთის შარეს,
რუსეთ-იაპონიის ომს. რა ზღღება და რა ამბავია იქ?
განათღლებული ევროპის სახელმწიფოები შორიღღან
იქტირებღღან და აქებებენ ორ სახელმწიფოს, რომ
უღღრო გაბარზღღენ და კაცთა სისხღღის ზღღა დააყე-
ნონ. ხელს უწყობენ მეომართა უღღრო მეტი ხალხი
გაღღლიტონ და ერთი რომელღღმე მოჩხუბართავანი
დასცენ და განადღღეღონ. მეღღ ვინ არიან ეს მა-
ყურებღღები და რომელ სარწმუნოებას აღიარებენ?
სხვათა შესახადღად იღღინ არიან ჭრისტეს სჯუღღის
აღმასრულებღღნი ჭ ნამღღღღღღღ-ღი არცერთ სჯუღღს
არ აღიარებენ! რომ ჭრისტიანები იყენენ იღღინი,
ზაშინ ჭრისტეს მენღღენსამტრ მოიქცეღღდნ და ორ
მოჩხუბარ სახელმწიფოთა შეარბიღღებღღ და მშვიღღ-
ბას ჩამოაღღებღღენ. განა ევროპის სახელმწიფოებს
არ შეეღღლოთ იაპონიაც და რუსეთიც დაეცამაღღი-
ღღებითა მორიგებთ? განა არ შეეღღლოთ იაპონიის
და რუსეთის მოხოზღღელიღღანი მეღღღატორის სამარღ
თღღით გათავაღღინათ და თუ რომელღღმე შარე არ
მიღღებღდა ევროპის სახელმწიფოების განჩენს ძალღ

დაეტანებოდა და ამდენი ხალხი არ გაეყვლიტათ? (და ვინ იცის კიდევ რამდენი ათასი კაცის სიცოცხლე მოისპობა). სამწუხაროდ ომიანობა დღესაც არ აქვს კაცობრიობას კარგად გამოკვლეული. ზოგს ომით სისხლის ღერა უსაჭიროებს მოვლენად მიაჩნია.

„ნობის ფურცლის“ მე-1698 ნომერში არის საინტერესო სტატია გადმომეტყლილი რუსულ ჟურნალის Мирს ხშირად-დან გამოჩენილი კაცების საინტერესო აზრები შესახებ ომისა. მოგვყავს ზოგიერთი შესაშინევი კაცების შეხედულება ომიანობაზე.

გენერალი ღრაგომიროვი ამბობს: „ბუნებაში ყველაფერი ბრძოლაზე არის დაფუძნებული და კაცი ხომ ვერ გადაუხვევს ბუნების კანონს. ომი წინააღმდეგია ადამიანის ბუნების ერთის მხრისა, ადამიანის თავის დაცვის ინსტიქტისა, მაგრამ სრულიად არ არის წინააღმდეგი ადამიანის მთელის ბუნებისა, მით უმეტეს გონებისა“... (ომი შეწყდება, როცა არც მატერიალურს, არც სულიერს ცხოვრებაში არაფერი ახალი არ იქნება, ე. ი. როცა კაცობრიობას გამოეყვება სულიერი შინაარსი“. თურმე, ნუ იტყვიან, სხვაგვარად გენერლის აზრით, ომი, ადამიანის მიერ თავისი მზგავსთა ზოცვა-ჟღერა, შეადგენს შინაარსს ხალხის ნორმალურ ცხოვრებისას, და მერე როგორ? სულიერ შინაარსს! ამავე აზრის იყო ვაჟ-მანელი გამოჩენილი სარდალი მოლტკე. ის ამბობს: „ომი აუცილებელი ნაწილია ღვთისაგან დადგენილ წესწყობილებისა. ომი წმიდაა, იგი ღვთისაგან დაწესებულია და ამიტომ საყოველთაო კანონია“.

გერედ წოდებულ ბოროტებისადმი მოჩილდებისა მოძღვრების მიმდევარი ქადაგებენ, რომ რაც უნდა შეგხედეს ცხოვრებაში, ყველაფერს მოჩილდებით უნდა ითმენდეო. ეპისკოპოზი ავგუსტინი სწერდა: მცენებელს: არა კაც ქვია, სრულიადც არ არღვევენ ისინი, რომენიც ომობენ ღვთის მინდობლობით ან იმის კანონების თანხმად საზოგადოების წარმომადგენელი სიკვდილით სჯიან ბოროტ-მოქმედთაო. იგივე სულიერი მამა ქადაგებდა, რომ ღვთიური განგება ომით ასწორებს და ანეთიარებს ადამიანთა ზნე-ხასიათს, წმიდასა და მართალს ცხოვრების მომკვდაფთა განამტკიცებს დამარცხებით, განსაცდელის შემდეგ ან უკეთეს ცხოვრებაში გადასახლებს, ან ქვეყნად ანარქუნებს ქვეყნის წსა-ქებულელთა.

ჰეგელი ამბობს: „ომი საჭიროა გონებრივ

განვითარებისათვის; იგი ამაღლებს ადამიანს, ომის დროს ადამიანი უფრო მაკავი იღ ჰხატავს თავისი ვაჟკაცობას, განამტკიცებს სახელწმიფოებსა და მეფეების გვარულობას, გამარჯვებს არგუნებს უფრო ღირსს, საზოგადოებაში ყველაფერს აამოძრავებს, გააცოცხლებს“.

ბირონის სიტყვები: „მე ღიღის საამოვნებით უარსყვამდე ომს, თუ არ ვიცოდე, რომ მარტო ის იხსნის ქვეყანას სიღამპლისა და დახანებისაგან“.

პრუდონი სწერს: «სამწუხარო ის-იქ არ არის, რომ სისხლი იღვრება, საქმე ის არის, რისთვის იღვრება. ჩვენ დროში ომი გაყვლეფისათვის იმანება».

**

ომის მოწინაღმდეგენი იმას არათუ პროგრესის იარაღად არა სთვლიან, პირიქით, ამბობენ პროგრესის მსველელობას აბრკოლებსო. აი, რას სწერს სენსერი: „უმადლესი საზოგადოებრივი გრძნობები მხოლოდ მაშინ მიაღწევენ განვითარების მწვერვალს, როცა არსებობისათვის ბრძოლა ომით არ გამოიხატება... შეერთება ადამიანებისა დიდრონ ჯგუფებულ და ზრდა ცივილიზაციისა შესაძლოა იმდენად, რამდენადც ქვარჯის თავისი ძალის პრინციპი, რომელიც მოითხოვს ერთს უკეთეს მოკვლისათვის მეორის და ბევრის გაყვლტას. ცივილიზაციის დაბალ საფეხურებიდან მაღალ საფეხურებამდის მიღწევა მხოლოდ მაშინ არის შესაძლო, როცა ადამიანები მოსპობენ ხალხთა შორის შურის ძიებას, რომელიც ჩვენ მივიღეთ ველურებისაგან მემკვიდრეობად. აქედან სჩანს, თუ რამდენად აბრკოლებს ომი კულტურას, როგორ სთვსავს იგი განხეთქილებას სხვა-და-სხვა ერთა შორის და გვაშორებს იმ დროს, როცა მთელი კაცობრიობა ერთს საზოგადოებად იქნება გაერთიებული“.

რუსის მწერალი ტოლსტოი ამბობს: „სავანი ომისა—მკვლელობაა, ომის იარაღი—ჯაშუშობა, ლაღატი და მისი წაქეზება, მცხოვრებთა დარბევა, მათი გაძარცვა, ან ქურდობა ჯარის გამოსაკვებად, სიჭრუვე, დატყუარება, რომელთაც ეძახიან სამხედრო ოინებს... ომი ადამიანის გონების და ბუნების წინააღმდეგია... შედით იმ ოთახში, სადაც ომში დაკოდილით ქრილობებს უხევენ ან ოპერაციებს უკეთებენ, და თვალ-წინ წარმოგიდგებათ საშინელი, სულის შემზარავი სურათი: მხაეთ ომს იმის ნამდ-

ვილს გამობატულებაში სისხლში, ტანჯვაწვალებებში, სიკვდილში“,

პიუგოს სიტყვები: „საღდათი, გადაქტეული მკვლელად, იდნის დანაშაულობას ერთი მგორგზედ: დლით ჰკლავს, საღაოთი სხარცეა“. ომი რომ შესწყდებოდეს, „გადეაქტებდით მთელ დედამიწას, გაიყვანდით არხებს, მთებს აფეთქებდით. მთელს ქვეყანას რკინის გზის ქსელით მოფენდით, საეპრო ფლოტს ასჯერ გავაღიდებდით, ჭობებს ამოვაშრობდით, ქალაქებს ავაშენებდით იქ, სადაც ეხლა უღაბნაო, იქ ნაეთ-სადგურები გვექნებოდა, სადაც ეხლა მხოლოდ წყლის ტალღები. სიმდიდრე წყაღებით ჩქეფს დაიწყება დედამიწის გულიდან: სიღატაკე გაქტრებოდა; იცით რა გაქტრებოდა სიღატაკესთან ერთად? რევილიუცია... დიად მკვლელობების დრომ განვლო: ზარბაზნის ლუკამ (ე.ი. სალდამა) ფიქრი დაიწყო და იმას ეხლა აღარ მოსწონს მხევერალის როლი“.

ომი, ვოლტერის აზრით, აქცევს საღდათს მკვლელად, ავაზაკად, ჯაშუსად, იგი არა თუ არაგის არგია, პირიქით სხვისი სარჩენელი, მეტი ბარგია: არათუ არაფერსა გემატებს, პირიქით, რაც დიდ შრომით მოაოვებულა, იმასაც აოხრებს და უსარგებლოდ აქარწყლებს. გული გიწუხს, როცა გაიფიქრებ, რომ ყველა ის, რასაც ჩვენ, მეცნიერები, 50 წლის განმავლობაში ვუნერგავდით ხალხს გულში, შეიძლება გააქარწყლოს ერთმა ომმა. ინგლისელი ორატორი ბრაიტი ამბობს: „მე სულით და გულით მგზობნება ის, ვისაც ომი საჭიროდ მიაჩნია, ვინც ფიქრობს, რომ იმის აცილება არ შეიძლება იმიტომ, რომ ეურნალ-გაზეთები და საზოგადოების ერთ-ერთი ნაწილი მხარს უჭერს მთავრობას ამ საქმეში“.

მაგრამ ყველაზე მეტი ზიზი ომისადმი გამოთქვა ფრანგმა მწერალმა მოპასანმა თავის წიგნში აი, რასა წიერს იგი: „როცა მაგონდება სიტყვა ომი“, რაღაც ზიზი მიპყრობს, თითქოს ჯაღოქრობას და ინკვიზიტიაზედ მელაპარაკებინაო, თითქოს მიამობენ რაღაც შორეულს, წარსულს, საზილას და ბუნების წინააღმდეგსაო. როცა კაცის მჭამელებზე არის ბაასი, თავმომწონებით ვილიმებით, რადგან ჩვენ თავს მალა ვაყენებთ ამ ველურებზე. ამა, მიბრძანეთ ერთი, ვინ არის უფრო ველური, ნაბღილი ველური: ისინი, ვინც ომობენ იმისათვის,

რომ დამარცხებული მტერი. შესკამონ, თუ ისინი, ვინც ომობენ მარტო იმისათვის, რომ მოწინააღმდეგე მოჰკლან, თუნდაც ამან არაფერი სარგებლობა არ მოუტანოს? საღდათები, როგორც სომხრად მიღან, განწირულნი არიან სასიკვდილოდ, როგორც ცხვრების ფარა, რომელსაც ყსაბი მიერეკება. ისინი ესალმებიან წუთისოფელს ბრძოლის ველზე ხმლის ერთი დარტყმით ან გულში ტყვიით დაკოდილინი.

«ომს ეხლა უფრო თავყანს სცემენ, ვიდრე ოდესმე. ამ საქმეში დაახლოვებულმა ნიჭიერმა მკვლელმა მოლტემ წარბოსთქვა მშვიდობიანობის დღეგატების წინაშე შემდეგი სიტყვები:

„გებრძივით ბუნებას, უმეტრებას, ყოველივარ დამარცხლებას, რომ კაცობრიობას ცოტა ც კვა მიინც ჩამოვაშროთ. ჩვეულებრივი აღმიანები, ქველ-მოქმედნი, მეცნიერნი მთელს თავიანთ სიცოცხლეს იმას იძიებენ, თუ ერთი შეიძლება მოყვანის დახმარებას. ყველა ესენი ერთგულად ასრულებენ თავიანთ წმიდა მოვალეობას. გეამიღრებენ ახალ აღმოჩენებით, აფართოებენ კაცის გონებას, ამიღრებენ მეცნიერებას, ყოველ დღე მძატებენ სამშობლოს კეთილდღეობას, კმაყოფილებას, ძალ-ღონეს. მეტი დაიწყება ომი და ვენერლები ექვსის თვის განმავლობაში აქარწყლებენ ოცის წლის შრომის აღმოჩენების ნაყოფს. აი ამასა ჰქვიან ხელს უშლის საზიზიარ მატერიალიზმის გამეფებასა“.

ჩვენ გვიჩაბავს ომი. გვიჩაბავს ისინიც, ვინც, ომში გაბირტყუებულან, გონება დაუკარგავთ, ვინც ომში პოულობენ ან მოელიან ქება-დიდებას. მოჰსწრებოვართ ისეთ დროს, როცა უფლებს სწყვეტს არსებობას, როცა კანონი უქმდება, როცა ყოველივე სამართლიანობა ჰჭრება, როგორც კვდებიან, იელიტებიან უღანაშაული აღამიანები... რომელნიც იმიტომ შეიქნენ სიკვდილის ღირსნი, რომ შეეშინდათ...

დარბევა რომელიმე ქვეყნისა, გავლეტაბალხისა, რომელიც იცავს თავის საცხოვრებელს, დახოცება აღამიანისა მხოლოდ იმიტომ, რომ ისე ვარ არიან ჩაცმულნი, როგორც ჩვენ, გადაბუგევა ათას ღარიბ-ღატაკის საჩრ-საცხოვრებელისა, იმ დარბებისა, რომელთაც ლუკმა-პურიცი-კი ენატრებათ, დღლწა ავეყისა, მოტაცება და შესმა მარაწში ნაპოვ ღვინისა, გაუბატოვრება ქუჩაში გავლილ ქალებისა, დაწვა აუარბებელ თოფის წამლისა, შიშვილისა და

ბოლორის გავრცელება,—აი რასა ჰქვია, (ხელს უშლის საზიზღარ მატერიალიზმის გამეფებასაო).

რა გააკეთეს სამხედრო წოდების წარმომადგენლებმა ისეთი, რაც ამტკიცებს იმათ ინტელიგენტობას, გონებრივ განვითარებას?—არაფერი. რა მოიტანეს იმთ?—თოფი და ზარბაზანი.—განა ურომის გამოგონა მეთი სასგებლობა არ მოუტანა კაპობრიობას თავის უბრალო პრაქტიკულ გამოგონებით, ვიდრე თანამედროვე ციხე-სიმაგრების გამოგონა?

რა დავგრა საბერძნეთისაგან?—წიგნები და მარმარილო. რით იყო დიადი საბერძნეთი: იმით, რითაც მტერი დაამარცხა, თუ იმით, რაც გონებით, ნიჭით შექმნა?“

ეურ. „მოგზაურ“^{4*} ში ვკითხულობთ შემდეგს: „სიტყვით გამოუხატველი ზნეობითი გაფუჭება და გახრწნა, პილწი საქციელი ქუთათისის სემინარიუმებისა და თავ დაუბრელი ველურობა და გამხუცება გელათის ტაძრის გამძარცველებისა ნათლად გვაჩვენებს, თუ რა ზნეობით დაკემის უფსკრულში ჩავარდნილა ჩვენნი ხალხი. წმინდა ტაძრის შემპილწველი და შემწესველი სემინარიული ცხადად ამტკიცებს სამღვდელთაგან ოჯახობის ზნეობითი სიმდაბლეს! ერთადერთი სიწმინდნი შეღახვა, როგორც არის გელათი მთელს იმერეთში, გვაჩვენებს ამ ავაზაკების საძაგლობას და გარყენილობას. ერთი ღორი ქექიანი ცხვარი მთელს ფარას გააქექიანებსო, იტყვიან ხოლმე რუსები, და აღზაბთ იმერლობას დიდი ხანია ქექი სჭირებია, რომ ერთბაშთ მთელ არეშარეს ძნელად მოსარჩენ ჭირად ვადაქექვია. წაშდარ და დაქემული სასულიერო წოდებას სამწესიკო შევილიწება.“

რა სასჯელი მოელის შემპილწველთა და ველუროთა? არაფერი: კაცის კვლა და ქათმისა ერთნაირად ფასობს. მერე კიდე სიკა საეკლესიო სიწმინდებს ბაზარში ასადგენ საჯაროთ. უპატიოთ ეპრობიან საეკლესიო სამკაულებს, მაშინ ყმაწვილი შეუენებელი სემინარიული უფრო მეტს ჩაიდენდა და გელათის მცარკველიც მხეცს დაემგავსებოდა.

იმერლებმა სიტყვით გამოუთქმელი სისაძვლე მოახდინეს, მაგრამ ამაში ჩვენც ყველა ქართველებს წილი გვიძევს, თუ სუველანი არა,—ორი მესამედით რომ რვიანები ვიყვნეთ, ჩვენში ეს გახრწნილება

არ ჩამოვარდებოდა და გელათის ავაზაკი წმიდათა წმიდას ხელს ვერ შეახებდნენ.“

რა ნაკლები სისაძვლე ჩაიდინა ერთმა კახურმა თავადმაც. თავადი შეზარხოშებული ბრძანდებოდა, ცხენით მომავალმა დაინახა სოფლის ეკლესის კარები ღია, სოფლის მღვდელი საღამოს ლოცვაზე იდგა. თავადი ლოცვის მოსასმენათ ცხენდაცხენ ეკლესიაში შეხდნდა, მაგრამ მღვდლისა ღი აკენის მინც კიდე შერცხვა და პალე უკანვე გამოვიდა, თავადს უკან მიმებრები მოსდევნებია და ვერ შეუბედნია შეყოლოდა, სკოდნია რომ საყდრის კარი რომ ღია იყოს—ძალი უნდა მოგრიდოსო—და თავადმა კი თურქი თავის მებერის სინდისს ვადაკარბა! მერე რა გაცხდევინეს ამ „ქიანაზს“ არაფერი, კანონიც ვერ იპოვეს „ქიანაზს“ მოსაყრებელი, არსადა სწერიაო, რომ ცხენით ეკლესიაში შესვლა არ შეიძლებაო, სომხის სუფსარქისი საზღვრში და საყდრებში ცხენით დადიოდაო და ის „პოსულში“ არავის მიუციაო!

ნეტავი რა შუაშია იმერლობა და იმერეთის სამღვდელთა სემინარიუმებისაგან ჩადნილ საქციელში და გელათის ვაჭურღავაში?.. სამღვდელთებამ შეიღებ ჩააბარა სხვას აღსაზრდელად. აღზარდეს. მაგრამ ომერთმა დაგვადანობთნა აღზრდებისაგან! ემბერის ქალებმა მთელი ქვეყნიერობა გააკვირვეს თავის საქციელით. რატომ არ ღანძლენ ფრანგებს?.. როგია თავდაქერილობა წერის დროს როცა მთელს ხალხს ჩირქს ცხეებთ ერთი ორი კაცის მოქმედებით და ისიც დაუმსხუვებელად.

სოფლის ხეცისი.

ძარბაზო სამკალმისო სამხმინა და ოთხხმინა საბალოზღაზინათისი.

25 წლის წინად იმერეთის განსვენებულ ეპისკოპოზ გაბრიელის მგალობელთა ხოროს მართვა—ლოტბარობა ვიცვირთვე. ამ დროდგან მოვიკიდე ხელი, სხვათა შორის ქართულ საეკლესიო გალობასაც, იმ აზრით, რომ რუსულ გალობასთან თანასწორად ქართულადაც მგალობებინა ხორო. თუმცა ჩემს ყმაწვილობაში წირვის და ლო-

ცივის საგალობლები ვიციდი, მაგრამ ეს არ კნაროდა ჩემის სურვილის შესასრულებლად, ამისთვის მოვიწვიე ქიზიყში (ქვემო კახეთში) საუკეთესო საეკლესიო გალობის მკონდენი და მათის დახმარებით გადვიდე ნოტებზედ საეკლესიო სამხმინი საგალობლები. ამ საქმეში ბევრად დახმარა დეკანოზი ბლაღოჩინი (ბლაღოჩინად იყო მამინ) სიმონ ბენაშვილი. აზრად მქონდა შემდეგი: ჯერ დაიწერნა ნოტებზედ სამხმინი ქართული ქართულ-კახური საეკლესიო საგალობლები და მერე ამ სამხმინზედ ამეწმენინა ოთხმინი. წადლი ჩემი, შეძლებისა დაგვარად, ავსარულე: დასწერე სამხმინი საგალობლები და მერე ამ სამხმინზედ დაემაყრე ოთხმინი, ისე კი, რომ ეროვნული კილო, თვისება და ტემპი არ შეეცვალეს; ჩემს თავს ზნეობრივ მოვალედ ვრაცხდი, რომ საგალობლებისთვის სრული ეროვნული თვისება შემენახუნებინა.

რაკი მსაგალობელთა ხორა რუსულ გალობაში გაეწურთნე (ეს ჩემი პირდაპირი მოვალეობა იყო), ხელი მოვიკიდე ქართულ გალობასაც და ოთხმინის საგალობლებს ვაგალობებდი იმ დრომდე, ვიდრე ენისკობოზობდა გაბრ. ენისკობოსი. გაბრეილის მოადღეს ენისკ. ბესარიონის დროს ლოტბარობას თავი დავემეხე. ვაგალობელი ამ წესით ერთ შაბათ-კვირას რუსულად და მეორე შაბათ-კვირას — ქართულად.

რაკ შეეგება ჩემ-მიერ ნოტებზედ დაწერილს საეკლესიო საგალობლების ღირსებას, ამასდენ მკონდენთე რამდენჯერმე გამოუთქვამთ ჩვენს ქართულ პრესაში თავისი აზრი, სხვათა შორის, მუსიკა-გალობის მკონდენებაც, როგორც მაგ. ზანა კარგარეთელმა და ს. წერეთელმა; აგრედვე რუსულ გაზთში ელადიკავეის დეკანოზმა და სხვებმა. არც ერთიო სჯავან არ მსმენია, რომ ეთქვათ: აქ ქართული კილო არ არისო. ან კი ჩემი აზრი რა იყო, თუ არ ქართულ კილოს დაცვა. (მხოლოდ ერთხელ „მწყემს-შობ“ ვილაქმი მიკვირნა: «სულ კახურად რით ჰგალობებ, აქ ხომ იმერეთიაო»). გარდა ამისა, აი, 7—8 წელიწადია, ქართულ გალობას ვაწარმოებე იმერეთის ეპარქ. გაბრეილის საქალ. სასწავლებელში და აქაც (კვენისაგან ღმერთმა დამიფაროს!) მსმენელთაგან ქაფაგილებს ვხედავდი და ვხედავ.

დასწერე ნოტებზე კველა საგალობლები წირვისა, ლოცვისა, ცისკრისა, პარაკლისისა და ჰანაშ-

ვილისა. აგრედვე დიდი უქმედლებების განიცადენი (გორის არა-ისი მაგერი) და რამდენიმე ტროპარი; დიდი სანია, რაც ზემოხსენებული საგალობლები, — როგორც სამხმინი, ისე ოთხმინი, — მხად მქონდა და დღესაც მაქვს თერად — სუფთად დაწერილი, მაგრამ დაბეჭდვას ვერ ვეღირს; ვერ ვეღირს ვუფრო იმიტომ, რომ ერთმა ცდამ მაზარადა და ბეჭდვის საქმე ველარ ვაგვავრძე. აი საქმე როგორ იყო: წარსულ წლებში ჩემის ხარჯით დაბეჭდეს 400 (ოთხასი) ცალი წირვის საგალობელი და ეროვნული სიმღერები. ოთხას ცალის დაბეჭდვაში მივეცი ბენ ტალს ოთხასი ზან.; აზრად მქონდა, ამას გავეყდი და შეგრავდი ფულით მერე სხვას გამოცემ-მეთქი. ჩემი სურვილი არ ამისრულდა: ვისაც გაუგზავნე და ვინც წაილა დაბეჭდილი ნოტის რვეულეში, ჩვენთვის დაწაფერი ჩაუბარებიათ. 60 ცალი გორში წაიდეს, 10 სენაში, 6 სილანში, 25 ცალი კიდევ გორში ერთმა მასწავლებელთაგანმა, რომელმაც მხოლოდ ათი მანეთი კი გამოიგზავნა და სხვამ ჩაილულის წყალი დალია (თვითელი ცალი ღირდა 1 მ. 60 კაპ.), 20 ცალი ყვირილაში და ამდენ გამოცემულ ნოტებში მხოლოდ ათი მან. მივიღე. ორჯულ-მაჯერ წერილიც გავგზავნე, მაგრამ რადგან არაფერი გვეცა, მეც თავი დავხრებე მხოლოდ პირნათლად დაჩინენ ტულისში წაიდენი, სხვათა შორის, აღ. მირიანაშვილი, რომელმაც წაილა სამოცი ცალი და ხვედრი ფული დრო გამრ. შეგებით გამოიგზავნა. ასე უგემურად ჩაიარა ჩემმა გამოცემამ და ამით ჩემი გეგმაც ჩაფუშა. კიდევ გავხედავდი ჩემი ხარჯით გამოცემას, როგორც სამხმინისას, ისე ოთხმინისას, რომ ეკლესიებსა და სასწავლებლებში შეიტანდნ და ზარალს არ უწინახედეს, მაგრამ... კარები დახურულია, რადგან ქართულს არა სწავლობენ... ტყუილად არ ჩივის გახ. „ივერიაში“ ბნი სანა: „ახლად მოვლენილნი ფარისევლებნი, რომელთაც საკუთარ სამშობლოში კიტრის ფასიც არ ჰქონდათ, ქართულ ეკლესიის დაღონებით თავიანთ კიას ახარებენ და ამავე დროს თავისიანებში იძენენ მამულიშვილობის სახელს“. ოლონდაც! რაქნას კაცმა? დიდი სანია, რაც ქართულ ეკლესიაში ქართული გალობა დაცვა და აღდგენის ჰერისუფალი არ ჰყავს. ქართული საეკლესიო საგალობლები დიდად საჭიროა და თუ დაიბეჭდეს, იმედია სარგებლობას მოუტანს ჩვენ ეროვნულ საქმეს.

მოთხოვნილებაც საკმაოდ არის. ხშირად მოხოვენ ორივე წიარ საგლობელს და მეც შეძლების დაგვარად ხელს ეუმართავ, მაგრამ ყველას დაქაყოფილება ხელთ-ნაწერებით შეუძლებელია, რადგან საგლობლების გადაწერა შრომასა და დროს ითხოვს. ორის წლის წინად პეტროვრავით დაბეჭდულ ორმოციოდე ცალი. მოკლე ხანში ყველა წაიღეს იმერეთში, გურიაში, სამეგრელოში; რამდენი ცალი გავუზავენ საჩუქრად სხვა და სხვას. ოთხ-ხმიან საგლობლების მოთხოვნილება არის უფრო ქალაქებში, მაგ. ტფილისში, ვლადიკავკაში, თელავში, ფოთში. კარგა ხანია, რაც ჩემ მიერ ნორტებით გადაღებული ქართული საეკლესიო საგალობლები მოიფინა სხვადასხვა ქვეყნებში. არ დამრჩა სასიამოვნოდ, როდესაც გავიგე, რომ სასულიერო უწყებამ, ეპისკოპოსის ევნიამინის თაფმჯღამარებით, განიზრახა ქართული საეკლესიო საგალობლების დაბეჭდვა და იმის მაგიერ, რომ ჩემთვისაც რამე ეკითხნათ, მან მიმართა იმისთანა კაცს, რომელსაც ამ ასპარეზზედ ნაკლები დეწლი მიუღღის. თუმცა წლეულ პირად მე მიემართე საოღკო საბჭოს (Обршчонй Советъ) და დაწერილებით აუხსენი სამხიან საგალობლების უპირატესობა წინაშე ერთხმიან საგალობლებსა, და უსსაყდლოთაც უთმობდი ჩემს შრომას. მაგრამ საბჭომ არ ინება სამხიანის გამოცემა. მან აირჩია ერთხმიანი—მიიღვე ამხიარ ჰასუხი:

„Обршчонй училищной Советъ имѣетъ честь увѣдомить Васъ, что онъ не находитъ возможнымъ въ настоящее время издавать составленный Вами церковный пѣснопѣний Картагина — Кахетинскаго пѣнѣна, положенный на три голоса.“

«Председатель Советъ Епис. Непиманъ.»

მე დაბეჯითებით შემძლიან ვსთავა, რომ დღეს საჭიროა სამხიანიც და ოთხ ხმიანიც. ერთხმიანი ხალხის სმენას და გემოვნებას ვეღარ დაქაყოფილებს. ვარდა ამისა სამხიანს საგლობელს ის უპირატესობა აქვს, რომ იმაში ერთხმიანაც არის (ე. ი. დაწყება—პირველი ხმა შეადგენს ერთხმიანს). რაკი ერთხმიანი საგალობელი დამზადდება, მეორე—მოახილი და მესამე—ხანიც ხომ საჭირო იქნება და ის საჭიროება დაქაყოფილებულ იქნება მხოლოდ მაშინ, როდესაც სამივე ხმა ერთად იქნება მოთავსებული. სამხიან საგალობელში ყველა ხმები იქნება და, მაშასადამე, მსურველს პირველ ხმითაც შეუძ-

ლიან ისარგებლოს, მეორითაც და მესამითაც. ამბობენ: მეტი ხარჯი გვინდება დაბეჭდვით და იმას ვერიდებათ. რუსული ანდაზა: „Дорого, да много, дешево, да гнило“-ო. სამხიანი რომ ცოტათი ძვირადაც დაჯდეს, ისა სჯობია, ვიდრე ერთხმიანისა, მაგრამ კაცია და ბუნებათ...

დღეს შემუშავებული და დაზამადებული მაქვს როგორც სამხიანი, ისე ოთხ-ხმიანი; მათი დაბეჭდვა დაჯდება, ვგონებ, ასი თუმანი (1,000 მან.). მე, კერძოდ, არ შემიძლიან, რადგან, ზემო აღნიშნულ გარემოებათა გამო, ვიცი, ზარალს ენახავ და ერთის კაცისათვის ზარალი უფრო საგრძნობელია, ვიდრე საზოგადოებისთვის. ეს საქმე, ჩემის აზრით, საზოგადოებამ უს იტიერთოს. ქართველ საზოგადოებას შეუძლიან გამოიღოს წვლილი ამ პირობით: თვითველ საზოგადოების წევრს შეუძლიან გამოიღოს სამი მანეთი, ეს ფული რედაქციებში უნდა გაიგზავნოს და კვიტანციები კი ფულის გამოგზავნა შეინახონ. როდესაც საკმაო თანხა შესდგება, მაშინ ბეჭედაც მოხერხდება და რედაქციებში შენახულ ადრესტებით ხელის მომწერთ გავგზავნებთ როგორც სამ ხმიანის, ისე ოთხ-ხმიანის საგალობლების რეველს. თუ კიდევ გამოინდება შეძლებული კაცი და თავის ხარჯით გამოსცეს ნაშრომი—ზად ვარ უსსაყდლოდ დაუთმო პირველი გამოცემა, მხოლოდ კორექტურულ შეცდომების გასწორება ჩემი საქმე იქნება.

ოთხ-ხმიანი საგალობლები, როგორც ზემოთაც ვსთქვა, დამყარებულია სამხიანზედ; სამხიანს დაწყება და მოახილი, რაც შეადგენს საფუძველს და საძირკველს ქართულ სმ. გლობაში, ოთხ-ხმიანში დაეცულია, ხანი და მეოთხე ხმა ყველაფერში შეწყობილი და დამორჩილებულია პირველ (დაწყება) და მეორე (მოახილი) ხმებთან, ასე რომ, ვინცთაბა ვინმე სამხიან გლობის ხორო გამართოს, ადვილად შევქლება ოთხხმიანიც მოაწყოს, თუ კი სორო (გალობელთა გუნდი) მოზრდილი იქნება და ხმებიც საკმაოდ ეყოლება.

აქ საჭიროდ ვსთელი მოვიხსენიო შემდგომ: ჩემივე დაწერილ საგალობლებში მოთავსებულია გურულ-მეგრული კილოს საგალობლებიც. მაგალ, „ვერვცესები, სულისადა შენისთანა, დიდმა შენდა, უფალმა; მამასა და ძესა, მრწამსი, მამოა ჩვენო, აცხონე უფალო, რამდენიმე ტროპარი და მეფეო ზეცათო.

ძლიერ სასიამოვნოდ დამარჩება, თუ რედაქციები და კერძო კაცები ჩემ მიერ აღძრულ ამ საგნის შესახებ თავის აზრს წარმოასთქავენ და იტყვიან, — სჯობია, რომ კეთილად დავაგვირგვინოთ ეს საქმე.)*
 ანდრას სიმინის-ძე ბენაშვილი.
 (ივერია.)

შურნალ-გაზეთიებიდან.

გენ ნოვა. „ლოკალ ანკაბერ“-ი გენ. ნოვის მოკლე ბიოგრაფიაშია მძებრად: გენ. ნოვი 1841 წელს ნოემბერში დაიბადა. 1877 წ. სკოლშია აჯანყების დროს ბატალიონის უფროსად იყო, ორჯერ იყო დაჭრილი და ძლიერ ისახელა თავი. ჩინეთ-იაპონიის ომში ღირს მონაწილეობას იღებდა; იმ დროს გენერალ-მაიორის ჩინი ჰქონდა. 21 ნოემბერს 1894 წელს პორტ-არტურის აღებაში მიიღო მონაწილეობა, მერე ინკოუ აიღო, შემდეგ კუნძულ ფორმოზაზე მოქმედებდა და ფორმოზის გუბერნატორად დაინიშნა; მერე მე-11 დივიზიის უფროსად ტანიინშია. ნოვი თავით ფეხბმდე ნამდვილი სალდათია. მანევრების დროს ისე ცხოვრობს, როგორც უბრალო სალდათი; ამიტომ ზოგ აფიცებს გენ. ნოვი მეტიდ სასტიკ კაცად მასად, სამაგიეროდ დანაშაუნ აიტირებს და უბრალო სალდათის ძლიერ უყვართ. მანევრების დროს ისე უნდა იცხოვრო, როგორც ომის დროსაო; ამბობდა ხოლმე გენ. ნოვი. თუ რამდენად სასტიკად ასრულებს სამხედრო წესებს, ეს შემდეგის მაგალითიდან სჩანს. გენ. ნოვი მასუიამაში ცხოვრობდა და დივიზიის უფროსად იყო. ტაკიოდან ცოლი მოუვიდა. ნოვამ არ მიიღო თავისი ცოლი იმ საბუთით, რომ ნებართვების აუღებდალად მოჰსულხარო. ცოლი უკან დაბრუნდა, თავისი ქმარი ვერც-კი ნახა. გენ. ნოვის სუბორდინაციით შტოით ბრძოლა უყვარს. იმის ორი ვაჟი-შვილი შტოით ბრძოლის დროს დაიხოცნენ, ერთი ამ შანთან (კინოლუსთან), მეორე პორტ-არტურთან. გენ. ნოვის შტაბის უფროსი გენ. იჩიჩი არტილერიტია. ეს სულ დასასიამოვნო კაცია. ტაკიოში სამხედრო აკადემიის სწავლების შემდეგ, გერმანიაში წავიდა და იქ საქსონიის ერთ-ერთ საარტილერიო პოლკში

ჩაირიტა. შემდეგ წამხედრო ავენტად იყო ბერლინსა და ბონონში, მერე გენერალ-მაიორობა მიიღო და სავსე არტილერიის ინსპექტორად დაინიშნა. ომის დაწყების წინა ხანებში იჩიჩი კარგიაში გადაიყვანეს სამხედრო ავენტად და იაპონიის ჯარის გადაყვანას შეუწყო ხელი. (6. 1.)

წინარეაქციის მეორე ესკადრა. „ეკო დე პარი“ იუწყება, პეტერბურგში საბოლოოდ გადასწყვიტეს აღმ. როესტენცესკის ესკადრის დაბრუნება, რადგან ორ ჯავშნად გემის მაშინები სრულიად არ გამოდგაო. (6. 1.)

რუსეთის სხალი ფლოტი. (მატენა)-ის კორესპონდენტი დღემით იუწყება მოსკოვიდან: „პეტერბურგიდან მოსკოვში მოველიოდ და მატარებელში რუსეთის სადამირალოს ერთ უმთავრეს წევრს ვესაუბრე. წვერმა მითხრა, რუსეთის ფლოტი ამ ეჟამდ სულაც არაა ბრწყინვალე მღლომარობაშია. რუსეთის ფლოტის განახლების პროექტი შოდადგინეს, მაგრამ ფინანსთა მინისტრმა შეატყობინა მთავარ შტაბს, ბიუჯეტში აღნიშნულ კრედიტის გარდა ფლოტისათვის სხვა ფულს ვერ მოგვეშოა. (6.)

რუსეთის ფლოტი პარტ-არტურში დაღუპულია. ბ. ბელომიირი ვაზ. „სლოვანი“-ში სწერს: 27 იანვარ, რიდან პორტ-არტურის აღების დღემდე დაიღუპა, ჩამირა და ააფთქეს შემდეგი გემები: „პოლტავა“—ლიბრებლი 8,074,409 მან., „სენაბროლი“—8,074,409 მან., „პერსეკტი“—10,441,655 მან., „პოპედა“—10,100,000 მან., „რეტევიანი“—10,695,518 მან., „პეტროპავლოვსკი“—8,074,409 მან., „ბიანია“—6,900,889 მან., „პალადა“—5,725,318 მან., „ნოვიკი“—3,049,312 მან., „ბოიოარინი“—3,394,024 მან., „ესლანიკი“—406,000 „გაილმაიკი“—406,000 „ჯიგირი“—1,335,703 მან., „რაზობინიკი“—1,335,703 მან., „ზაბაიკაი“—436 ათასი მან., „გობრი“—650,277 მან., „გაილიკი“—840,423 მან., „ენისიკი“—2,000,000 მან., „ოტტოენი“—863,851 მან., „გერემაში“—1,250,000 მან., „ანგარა“—2,566,841 მან., „კოზანი“—1,150,000 მან., სულ 87,760,940 მანეთისა. ამას გარდა ყოველ გემის შეჩარღობა საშუალოდ ჰქონდა 5,762,956 მან. პორტ-არტურში დაიღუპნენ აგრეთვე ნაღმანი გემები: „ლუციტენტი ბუჩაკოვი“, „სტრაზნი“, „რასტროპონი“, „რემიტენი“ და „სტრეველში“. აღმოსავლეთ-ჩინეთის რკინის გზის რანდენიმე გემოც პორტ-არტურის შესავლის სასაყვედურად ჩამირს; დაიღუპა აგრეთვე ბარკები, მიწის ამომღები მაშინები, კრანები, საბუქსირო გემები, წყლის საზღიო გემები.

*) ჩვენის აზრით საუბრალებსო იყო, რომ ამ წერილის ავტორს მთლენდ პირების შემოწმება და აზრი დაბეჭდა გავლეთში და პაი სიტყვით დემეტრესია თავისი სიტყვებით რად.

და სხვა. კრესერ «ნოვიკი-ის ზარბაზნები კი ვადა-
არჩინეს, კუნძულ სახალინზე გადართანეს და ახლად
აშენებულ ფორტში დააწყეს.

„ღვილ მვილი“-ის კორესპონდენტი ეგებშით
იწყობა გენ. ნოვის არმიის მთავარ-სადგომიდან:
იპარნიის მოდარაჯე გემებმა დინახეს, რომ 19
დღეებმერს რუსის ნაღმიანი გემები პორტ-არტური-
დან გავიდნენ, მაგრამ რუსის ჯარის მამაკობას პა-
ტივი სცეს და გემებს ხმა აღარ გასცესო. (ნ. დ.).

„კავკას“-ში ვიკითხულობთ: „როგორც იკინ
მკითხველებმა ბაქოში მუშების გაფიცვა უკვე დას-
რულდა, მაგრამ ესლა თფილისში დაიწყა. თფილი-
სის მუშებს მიემატათ ბოზარჯანის თამბაქოს,
ტოლენ სანის ქარხნის, ტარიოვის და ადგლხაროვის
ქარხნების მუშებიც და ერთად თავი დაანებეს მუ-
შაობას. ამ მუშებს უწყსოება არა ჩაუდენიათ-რა

და არც პოლიციასთან შეტაკება ჰქონებიათ.
მოდრობა კონკაზე წინანდებურად არის საე-
ხედრო დარაჯების ზედამხედველობით. ოცს იანვარს
ბრბო დეცა აუქალის ცხენის რკინის გზას, გადმო-
დენა მოგზაურნი და კონკის დამხგრევა უნდოდათ,
მაგრამ ექვსა საღლითმა მიუსწრეს და დაუშალეს.
საღლითებს შემოესიენ მუშები, მაგრამ თოფის თა-
ლით გარეცეს მუშები, მხოლოდ ერთი საღლითი
მკურედ დაშავდა. ამ საღლითებს მოეშველენ დრა
გუგნის ერთი რაზმა რომელთაც სრულმებით გაჟანტეს
მუშები. აქ ექვსი მოთავე შეიპყრეს.

იმ მუშების დასაფარავად, რომელთაც სურსთ
დაბრუნება მუშაობაზე მიღებულია ზომები, ამისათვის
ისი ერთი ნაწილი მუშებისა დაბრუნდა სამუშაოთ
რკინის გზაზე.

მუშები გაიფიციენ ბათუმში და სამტრედიასაი. 21
ამ იანვარს სამტრედიასში ბრბო გერეთ მიესია
რკინის გზის სადგურს და ყველა მოსამსახურენი
გამორჯა და აიყოლია თან. მუშებმა ძალით დააკე-
ტინა მალაზიები ვაქრებს, ამათ მიემატა სამტრედიის
მცხოვრებნიც. მუშების არეულობის დროს დაიჭრა
მიხივლ მიმსახლისი, რომელიც ქუთაისში წაყვანეს.
სამტრედიის ზემოთ რკინის გზის რელსი იყო აღე-
შული და ჯარით მიმავალი მატარებლის მანქანა
ჩავარდა, მაგრამ უბედურობა არ მომხდარა. ლაბით
მიმართა ბრკინის გზაზე რეკრებულთა. დღეში მარტო
ორი მატარებელი მოძრაობს და ისიც არავინ არ
ცის ხოლმე რადის მოვა სადგურზე. ხალხი ნამეტან-
ად შეწყობებულია რკინის გზაზე მოძრაობის მოსაო-
ბით. ამ დღეებში მოცილეს საჯავახოს ახლო გზაში
დღით. ადრე პოლიციის ბოქოული კოსტავა.

ახალი ამბები და უნიშვნები.

(გაზეთებიდან).

„* * * ოფიციალური ცნობა. 1904 წლის დასა-
წყისში, პეტერბურგის ქარხნებისა და ფაბრიკების
ზოგიერთ მუშათა შუამდგომლობით, დამტკიცებულ
იქნა წესდება პეტერბურგის ქარხნებისა და ზაფოლე-
ბის მუშათა საზოგადოებისა, აზრად ამ საზოგადოა-
ების ჰქონდა თავის წევრთა სულიერ და გონებრივ
მოთხოვნილებათა დაქმავილება და მუშების და-
ცვა მანვე პრაპაგანდისაგან. საზოგადოების თე-
მედლომარდ არჩეულ იქნა საპყრობიტვის მღვდელი
გიორგი ვაპონი. ახლად დაარსებული საზოგადოება
გადიდებისა და გაფართოებისათავე შეუდგა ქარხ-
ნებისა და ზაფოლებში მუშებსა და პატრონთა შორის
არსებულ დამოკიდებულების განხილვასაო. განვილ
წლის დეკემბერს საზოგადოებამ ძალა დაატანა პუ-
ტილოვის ქარხნის მუშებს, ჩარეულიყვნენ ქარხნი-
დან დათხოვნილ ოთხი მუშების საქმეში. როგორც
შემდგე აღმოჩნდა, ეს მუშები არც-კი მოთხოვნი-
ათ, არამედ თითონ წასულან. ამის-და-მიუხედავად,
მღვდელ ვაპონისა და დასახელებულ საზოგადოების
მოთხოვნილებათა პუტილოვის ქარხნის
მუშებმა 2 იანვარს მუშაობა შესწყვიტეს და იმავე
ავგიტაციის გაფლენით მოითხოვეს როგორც ამხანა-
გების დაბრუნება, ისე შეცვლა მუშათა მიღების,
გასტუმრების და დათხოვინის წესრიგისა. უნაყოფოდ
წაიარა საქარხნო ინსპექციის დარიგებამ და გაფიც-
ვას, იმავე პირების გაფლენით მიემხრნენ პეტერბუ-
რგის ზოგიერთ სხვა დიდი ქარხნების მუშებიც.
შემდგე ვაფიცვა სწრაფად გავრცელდა და მოვიდა
პეტერბურგის თითქმის ყველა ქარხანასა და ფაბრი-
კას, გაძლიერებასთან ერთად იზრდებოდა მუშათა
მოთხოვნილებანიც. ეს მოთხოვნილებანი, მდგენი-
ლი უმეტეს ნაწილად იმავე მღვდლის გაპონის მიერ,
გავრცელებულ იქნა მუშათა შორის. პირველად
მოთხოვნილებანი ესებოდა ადგილობრივ ქარხნებს
და ზაფოლენს და საქარხნო საკითხებს, შემდგე-კი
შეხენენ საზოგადო საკითხებსაც—რგა საათის სამუ-
შაო დღეს, მუშათა ორგანიზაციის მონაწილეობას
იმ უთანხმოებაში, რომელიც ჩამოვარდება ხოლმე
მუშებსა და პატრონებს შორის და სხვა. იმ ქარხნე-
ბისა და ზაფოლენის პატრონი, სადაც გოფიცვა

მოხდა, შეიკრიბნენ სათათბიროდ და სცნეს, რომ მუშათა ზოგიერთ მოთხოვნების დაკმაყოფილებას თან მოჰყვებოდა რუსის მრეწველობის სრული დაკე-
მაც. ზოგიერთ მოთხოვნების განხილვა და რამ-
დენადმე დაკმაყოფილება კი შესაძლოდ სცნეს,
რამდენადაც ამის ძალია შესწევს თვითვეულ ქარხანას.
ამასთან პატრონებმა სურვილი განაცხადეს მოლაპა-
რაკება დაიწყოთ, მაგრამ მუშების ორგანიზაციებთან
კი არა, არამედ ყველა ქარხანასაც ზაოდში ცალკე.
მოთხოვნათა განხილვის ასეთ წესზე მუშები უარს
ამზობდნენ. რადგან ვაფიკვის არავითარი უწყისობა
არ მოჰყოლია, მთავრობას არ მიუძღრათეს რეგრე-
სიული ლონისძიებისათვის და ბილმარტან დაწყებისა
არც არავინ დაუტუსაღლებიათ მუშათაგანი, რც გა-
უჩხრეკათ. მაგრამ ფაბრიკა-ქარხნების მუშათა
საზოგადოების ავტორიტეტის მალე დაერთო ფარულ
რევოლუციონურ წრეების წაჭებება. თვითონ
ხსენებულნი საზოგადოება მუდღის გაპონის მეთაუ-
რობით 8 იანვრის დღიდან გადავიდა ცხად რევო-
ლუციონურ პროპაგანდაზე. ამ დღეს მღვდელმა
გაპონმა შეადგინა და გაავრცელა მუშების პეტიცია
ხელმოწერის სახელზე. ამ პეტიციაში, გარდა შრომის
პირობების შეცვლისა, მოთავსებულია თავებდი
პროპონების პოლიტიკურის ხასიათისა. მუშათა წრე-
ში გაავრცელეს ხმა და პროკლამაციები, რომ აუ-
ცილებელთა შეკრება სასახლის მოედანზე 9 იანვრის
2 საათისთვის და მღვდელ გაპონის საშუალებით
გადაცემა ხელმოწერისთვის მუშათა საქიროებათა შე-
სახებ თხოვნა. ამ პროკლამაციებში პოლიტიკურ
ხასიათის მოთხოვნაზე არაფერი იყო ნათქვამი, მუ-
შების უმრავლესობას არ უმხედდნენ სასახლის
მოედანზე შეკრების ნაშვილი მიზანს. ფანატურმა
ქადაგებამ, რომელსაც ეწოდა თავის ხარისხის სიწ-
მანდის დამიწვემელი მღვდელი გაპონი, და მავნე
პროტა ბოროტ-განზრახულმა ავტორიტეტში იმდენად
აღელვრა მუშები, რომ 9 იანვარს მრავალრიცხოვან
ჯგუფებად გაემართნენ ქალაქის ცენტრისაკენ. ზოგ
აივლას მუშებმა და ჯარის შორის სისხლის ღვრა
მოხდა, რადგან არ იმღებოდნენ და ხანდახან თავს
ესმოადნენ კიდევ ჯარებს. ჯარები იძულებული
იყვნენ ულოფები ესროლიათ შლისელბურგის ტრაქტზე,
ნათვის კარებთან, ტრაოციკის ხიდან მესამე ლინი-
აზე, ვასილიევის კუნძულის პატარა პროსპექტზე,
გუჟანდრეს ბაღთან, ნევის პროსპექტის კუთხეში,

გოგოლის ქუჩაზე, პოლიციის ხიდან და ყაზანის
მოედანზე, ვასილიევის კუნძულის მეოთხე ლინაზე
ბრბომ გააშენა მათულებსა და ფიკრებისაგან სამი
ბარიკადი და ზედ მიამარჯა წითელი დროშა, მებო-
ბელ სახლების ფანჯრებიდან ჯარს დაუშინეს ქვები
და რევოლვერებიც ესროლეს. პოლიციელებმა ბრბო
არათმედა ხმლებს, გაძარქვეს შუფვის თოფხანა,
მოიტაცეს ასამდე პირი ხმლისა, რომელნიც მეტ
წილად ისევ წაართვეს პოლიციელებმა. პირველ
ნაწილში ვასილევსკის მხარეზე ბრბოს ერთმა ნაწი-
ლმა ტელეფონების მავლულები დასწყვიტა და
ტელეფონის ბოძები წააქცია. ამ ვასილევსკის უბან-
ში მეორე პოლიციის ნაწილის შენობას დაეკუნენ
და დაანგრეს. იმავე საღამოს დიდს და პატარა
პროსპექტებზე პეტერბურგის მხარის უბანში ხუთი
დუქანი აიკლეს. საზოგადო რიცხვი თოფის სრო-
ლით მოკლულისა და დაჭრილისა, როგორც ბოლ-
ნიცებლად ცნობებს იძლევიან, საღამოს 8 საათამდე
იყო: მოკლულია 76 კაცი, ამათ შორის უნის მე-
თვალყურეა და დაჭრილია 233, ამათ შორის მძიმედ
არის დაჭრილი ბოქაულის თანაშემწე და სუმუჟედ
დაიჭრნენ ეანდარბის დიფიზონის სალდათი და
გოროლოვი. ათ იანვარისათვის იმგვარივე ზომებია
მიღებული როგორც ნახრა იანვრის იყო-მიღებულნი
ქალაქის დასაცველად.

* * * შემდეგ საყურადღებო ამბავს ვამოგვცემს
„რუს. ვედ.“: «განზრახულია გაამარტივონ კავკა-
სიაში სამოქალაქო ნაწილის მართვა-გამგებობა. ზო-
გიერთ ვუბერნიაში გაუქმებულ იქნება ვაძლიერე-
ბული დაცვა, რომელიც რამდენიმე ათი წელიწადი
მოქმედებს».

* * * იგივე ვაზეთი სწერს: «სომეხთა საეკლესიო
სამზრუნველოებს ნება მიეცათ დამოუკიდებლად
მოიხმარონ ის ფული, რომელიც სხვა-და-სხვა შემო-
წირველთაგან შევა სომეხთს საქიროებათათვის».

* * * დღემდე პერიოდულ გამოცემის სრული
აკრძალვა შეადგენდა სამის მინისტრის (შინაგან
საქმეთა, სახალხო განათლების და იუსტიციისა) და
უწმინდეს სინოდის ობერ-პროკუროის საერთო
კომპეტენციას (148 მუხლი ცენზურის წესდებისა).
მინისტრთა კომიტეტს უკანასკნელ თავის სხდომაზე
31 დეკემბერს ის აზრი გამოუთქვამს, რომ ეს წესი
უნდა შეიცვალოს.

* * * სრულად გადასინჯვა ბეკლეთი. სიტყვის

კანონებისა მიანდეს საგანგებო კომისიას. საფუძველი ამ კომისიის მუშაობისა იქნება პრინციპი წინასწარ ცენზურის მოსაზრებისა პერიოდულ პრესისათვის. კომისიაში წევრებად არიან სახელმწიფო საბჭოს წევრები და სენატორები, რომელნიც ახლო იცნობენ თანამედროვე მწერლობის მდგომარეობას; აქვე იქნებიან მეჭვდით საქმის მთავარ-სამმართველოს ყოფილი უფროსები.

* * * რუსეთის სახელმწიფოს ვალი 1905 წლის 1 იანვრისათვის შეადგენს 7 ათას მილიონ მანეთს.

* * * პეტერბურგის უმაღლეს სასწავლებელთა ახალგაზდა პროფესორებმა წერილი გაუგზავნეს მოსკოვის უნივერსიტეტის ცნობილ პროფესორს ტიმოჩაზებს, რომელშიაც გამოხატვეს, რამდენად შევიწროებულნი არიან დღეს რუსეთში მეცნიერების მკვლევარნი, და გულ-წრფელი მადლობა გამოუხატავს ტიმოჩაზებს, მეცნიერების თავისუფლების მდგომარეობის დამცველს.

* * * რუსეთის სხვადასხვა ქალაქებიდან ცნობები მოდის ანაშა ეიზნსის იმის შესახებ, თუ როგორ შევიწროებულნი არიან რუსეთში უცხოეთის ეურნალ-გაზეთების ხელის მომწერნი. ეს ეურნალ-გაზეთები იმდენად დასახიზებულია ცენზორის მაკრატლისაგან, რომ აღარაფრადა მოსაზარებო.

* * * მეჭვდის მიამართაბ პეტერბურგში მსოფლიო გაზეთებს შემდეგი ცნობები მოსვლით 10 იანვარს:

I. 1 ს. და 30 წ. ქუჩებში მშვიდობიანობაა. იმ ქუჩებზე, რომელნიც ნების პროსპექტის და პეტერბურგის მხრის ახლოს არიან, მუშები ჯგუფ-ჯგუფად დადიან. ჯარი თითქმის არა სჩანს, გარდა სასახლის მოედნისა და ვასილიევის კუნძულისა. 12 საათზე ხალხს აღარ უშვებდნენ სასახლის მოედანზე; მოძრაობა აქ შეჩერებული იქნება. ნევსკზე ერთ სახლში ფანჯრებია ჩამტყეული. ვასილიევის კუნძულზე ბევრ ადგილს ფანჯრები ფიცრებით ააქრეს.

II. 4 ს. 50 წ. ოლქის სასამართლოს მეოთხე სამოქალაქო განყოფილებამ სხდომა შესწყვიტა თანახმად ათ ნაფიც ვეკილის განცხადებისა—კითხოვთ საქმის განხილვის შეჩერებას, რადგან მეტად აღელვებულნი ვართო. ნაფიც ვეკილებს განზრახვა აქვთ შეჩერონ ყველა საქმეები.

III. 6 ს. 45 წ. საღამო. ბევრ ადგილს შესდგა კრებები, მეტ ნაწილად ინტელიგენტებისა. უფრო მრავალ-რიცხოვანი კრება თავისუფალ გყო-

ნომიურ საზოგადოება"-ში იყო. ნ. ესკზე ინტელიგენტების ერთმა ჯგუფმა მალაზიები დააკეტინა პატრონებს მოძრაობის თანაგრძობის ნიშნად. საღამოს, როცა ელექტრონები გაქპრა, ნევსკზე ხალხი შიშმა აიტანა ღ დიდი მიხლა-მოხლა იყო; ყველას უნდოდა სხვა ქუჩებზე გადასვლა. გოსტინი დორში რამდენიმე ცდა იყო ღუქნების გამაძრკვისა.

IV. 7 ს. საღამო. 40 ხმოსანმა გადასწყვიტა შეიტანოს საბჭოს უახლოეს სხდომაში წინადადება—ვიშუამდგომლოთ მთავრობის წინაშე, რომ მცხოვრებნი დაიცვან უწყსობის შედეგისაგან.

V. 10 ს. საღამო. ქუჩებში არიან არის, გარდა ვოზნენსკისა და საღოვოისა—აქ ი დიდძალი ხალხი დადის, თუმცა ბნელა. დარაჯები მიდი-მოდიან. რესტორანები და მალაზიები დაკეტლია:

ხმა დადის, რომ 9 იანვარს მამა გიორგი გაპონი სასიკვდილოდ დაიქრა.

* * * ტელეგრაფებმა მოიტანეს ცნობა, რომ საინდაბუს სოფელთან ომი მოხდა. რუსებს უნდოდათ ეს სოფელი წაერთმიათ იაპონელებისათვის, მაგრამ ვერ აიღეს და რუსებმა უკუაქციეს. შეტაკებები იყო მთელ ფრონტზე რუსებსა და იაპონელებთან შორის ღ როგორც ტელეგრაფები გვაცნობებენ იაპონელებმა მოკლული და დაჭრილი დაკარგეს ხუთი ათასამდისინ, ხოლო რუსებმა—თერთმეტი ათასამდე.

* * * შინაგანი საქმის მინისტრი სეიატოპოლკ მირსკი სამსახურიდან დათხოვნილია. იუსტიციის მინისტრმაც თავი დაანება სამსახურს.

* * * ნათი და სხვა ხორაგოლომა ძლიჭრ გაძვირდა რკინის გზაზე მოძრაობის შეჩერებისაგამო.

* * * მინისტრების კომიტეტს სხდომები უნდა ექნეს მალე, სარწმუნოების საქმის კითხვებისა გამომ. ამ კრებაზე ობერ-პროკურორის მაგიერ, რადგან იგი ავით არის, მისი ამხანაგი ვ. კ. საბლერი დაესწრება.

* * * ქიათურაში მუშები შეიკრიბენ სადგურის ახლო, მაგრამ დაიშალენ და უწყსობა არა ჩაუდენიათარა.

სწავლა და მეცნიერება ქრისტიანობრივ საზრწმუნოებასა და კეთილზნებობაზე.

საუბარი დაბადებიდან.

XI.

ბაბილონის გოდოლა.
წიგნი „შექმნათა“, XI, 1—4.
(გაგრძელება*)

წარღვნის შემდეგ, ღვთის მიერ ნაყვართხმა ნოეს ოჯახმა ქვეყნად გავრცელება იწყა. ცხადია, როგორც ერთი ოჯახის შეილთ, აღმაინებს დაცული ქმნებოდათ ერთობა ზნეწვეულებათა, ცხოვრებისა და განსაკუთრებით ერთობა ენისა, რომელიც ადამიანთა შორის ყველაზე უფრო ცხოველი და განუყრელი კავშირია. მაგრამ მოხდა ერთი ამბავი, რომელმაც ეს კავშირი გაწყვიტა და ერთი ერთი მალაპარაკე ნოეს ჩამომავლობისაგან ათასგვარ სხვა და სხვა ენებზე მოლაპარაკე ერები შექმნა, ერთმანეთს დააშორა და მთელი ქვეყნის კიდებში გაფანტა.

წარღვნის შემდეგ ნოეს ოჯახობა თანდათან არაბატს მოშორდა, რომლის ძირშიაც იგი წინით დასახლდა. შემდგომ მისმა ჩამომავლობამ კიდევ შორს გაიწია და სენაარის ვაკეებში დასახლდა. ამაზე უკეთესი და ნაყოფიერი ადგილის პოვნა მას არ შეეძლო. მთელი ეს ადგილი ორი დიდი მდინარით ირწყვება: ტიგრიით და ეფრატით. საკმაო ეფრატს წვიმისაგან სულ მცირეთ წყალი მოგმობათს, რომ იგი ნაპირებიდან გადმოვიდეს და გარემო მიწები დაანაყოფიეროს.

აი, სწორეთ ამ ადგილზე შოინდობა ნოეს ჩამომავლობამ ქალაქის აშენება, კოშკითურთ, რომლის წვერიც ზეცას უნდა მიწვდომოდა. რა მიზანი უნდა ქონებოდა ამ უხარო განზრახვას?. ჯეოთ თავთ თვისად სახედა. ჰირველ განთქმის ჩვენისა

ზირს ზედა ყოვლისა ქვეყნისსაჲ, — ასე ლაპარაკობდნენ იგინი, როცა გოდლის აგება შეუდგინენ. რამდენათაც გვეცმის, ეს უნდა ყოფილიყო ერთის რომლი-სამე გვარის მისწრაფება სხვებზე გაბატონებისადმი. ერთ ადგილს შეგროვება — ძალის მომატებას ნიშნავს; ხოლო ძალის მომატებას სხვა წვრილ-წვრილ და გაფანტულ ოჯახებზე და გვარებზე გაბატონება მოსდევს. აი, ამას ქება — „თავით თვისთა სხედის ქმნა“, ე. ი. თვისი ძალღონით თვის გამოჩენა და მით იმ პირთა დამონება, რომელთაც განცალკევებით ერთმანეთი დაუსუსტებიათ. ამგვარ მისწრაფებასთან ცხადი და ადვილი გასაგებია აშენება „ქალაქისა კოშკითურთ“, ე. ი. ციხე-სიმაგრისა. ამ ადგილის გაგება სხვაფრე შეუძლებელია: ეს ქალაქი ხალხთა განწევის შემდეგაც პირველი სატახტო ქალაქი შეიქმნა იმ პირველი სამეფოსი, რომელსაც ისტორია ზღაპარ-სიტყუაობით იხსენიებს. ეს სამეფო ნებაბრთს ეკუთვნოდა, რ ახელზედაც საღმრთო წერილი ბრძანებს, რომ მან იწყო გმირ ყოვლად ქვეყანასა ზედაჲო, ე. ი. სხვებზე ბატონობის საფუძველი დაუდგო. შესაძლოა, თვით ამ ციხე-სიმაგრის აშენების პირველი აზრიც მას ეკუთვნებოდეს; ხოლო, როდესაც მაშენებელნი მთელს ქვეყანაზე გაიფანტნენ, მას მათი ნაშრომით ესარგებლნოს.

ყოველ შემთხვევაში ეს განზრახვა უხარბა და გიჟური განზრახვა იყო, რადგან ღვთის პირდაპირს ბრძანებას ეწინააღმდეგებოდა, რომელიც ნოეს სახლობის დალოცვაში გამოიხატა: „ალორძინდით და განმრავლდით და აღავსეთ ქვეყანა“. ი. ყოველ შემთხვევაში, ეს განზრახვა სადანაშაულო განზრახვა იყო, რადგან საფუძველად ისეთი ქვენა გრძობა ედვა, რომელიც ყველა გრძობებზე უსასტიკესია და ყოვლის დამატკევერი, სახელდობრ სურვილი აღმძირის პიროვნების დამონებისა და დაპყროვისა. რა თქმა უნდა, სასჯელი აუცილებელი იქნებოდა. მაგრამ მართლმსაჯულმა ღმერთმა ისეთი სასჯელი მიუსაჯა, რომელმაც ნოეს ჩამომავალთა შორის ყველაზე უცხოველესი კავშირი გაწყვიტა: მან შეურიგნა მათ ენანი, რათა არა ესმოდეს მუნ თითოეულსა ხმა მოყვისისაჲ. ამასთან ერთად, უხარო განზრახვაც თავის-თავით მოისპო და ნოეს ჩამომავლობა მთელი დედამიწის პირველ გაიფანტა.

აქედან წარმოდგენა „ენანი“, ე. ი. სხვადასხვა ენით მოლაპარაკე ტომნი და ერნი.

*) ის. „მწეგმისა“ № 10, 1904 წ.

ამ რიგათ, «შერეწი» დასჯა, იმავე დროს, «განყოფილ» დასჯაც იყო. განიყენენ და განიბნენ როეს ჩამომავლნი,—და თან წიკოლოეს მთელი კაკობრიობის ერთ-სისხლიანობისა და მონათესაობის აზრი კი არა, აზამედ სასურთიერთო მტრობა და განხეთქილება. და განა მარტო „განხეთქილება“? არა, მათ თან წარიტანეს თვით ის დამღუბველი გრძობაც, რომელმაც ეს განხეთქილება გამოიწვია, სახელდობრ ქვეყნის კიდელი კიდემდე თან წარიღეს სხვების დამონებისა და დამორჩილებისადმი მისწრაფება და შედგე, მემკვიდრეობით, მითგან ჩამომავალ ტომთაც გადასცეს. ერთი მეორის მეზობლათ დასახლებული ორი, სხვა და სხვა ერთი მოლაპარაკე, ერთი ევრასგზით ერთმანეთს ვერ ურჩიდებოდა,—თითქმის ღვთის გაზენილი ქვეყანა ევიწროებათო: ერთი უსათუთა ცდლობდა—მეორის ვანდევნას, დამონავებას ან, არადა, მათათ მოსპობასაც. და რამდენი ერთი გამოესალმა ამნაირათ წუთისოფელს, რამდენი ხალხი მოისპო და აღგავა პირისგან ქვეყნისა?!...

მაგრამ ისწავლა თუ არა კაკობრიობამ რაიმე ხერხი, ეს კაინისებური სისხლის ღვრა ამ უკანასკნელს, სახელ-განთქმულ“ საუკუნეებში მიანიც თავი-ღან აუშორებია?

თქვენ თვითონ უწყით, ძმანო, რომ არა. სხვადა-სხვა ენის ხალხნი ჩვენ დროშიაც ძმურათ ცხოვრებას ვერ ახერხებენ. ყველას ყველგან ევიწროებ; ყველა გაგივებით მიისწრაფვის სხვები დამონოს და დამორჩილოს, სხვას კისერზე შეაჯდეს და სისხლი გამოსწოლოს. აქედან კი დროა და დრო გამოშვებით, ზოგჯერ კი მთელი წლობითაც აღმანიანს სისხლი არა პატარა ნაკადულეზად, რამედ მთელ მდინარეებად იღვრება; აღმანიანს გონება კ, რაც ვაწყობა, მეტს ვარჯიშობს სასიკვდილო იარაღების გამოგონებაში.

ქვეყნის დასასრულამდე ასე დავრჩებით, თუ კაკობრიობა თავისისავე სისხლის მორღვეში ჩაიღუპება,—ეს ღვთის მტრმა არავინ უწყის. თანამდროვე ცხოვრების მოვლენანი კი ამაზე უკეთესს არას ვეცქიანო. მართალია, მტრობისა და განხეთქილების წინააღმდეგ მაცხოვარმა ქვეყნად შემეერთებელი დასაბამი შემოიტანა, სახელდობრ—სახარება, რომელმაც ერთი და გვარ-ტომობით დაშორებული ნაწილები კაკობრიობის ერთიმანეთს უნდა შეუერთოს და შეუკავშიროს რწმენისა, იმედებისა და მიზნის

ერთობით და მსოფლიო ცხოვრების საყოველთაო კანონით—საყვარლდით; მაგრამ მივალწიეთ რაიმე სასურველ შედეგს თუ არა?.. ცხრამეტ საუკუნეზე მეტია, რაც კაცთა შორის სახარება არსებობს; მთელი ტომნი ქრისტეს სახელს აღიარებენ; მაგრამ ჩაღწია თუ არა მათს შეგნებამდე მაცხოვრის მოძღვრებამ ყოვლის შემთანხმებულ და ყოვლის-შემეერთებულ სიყვარულის შესახებ?.. სრულიდაც არა. ის ერები, რომელნიც თავის თავს ქრისტიანებს ეძახიან, დღესაც მზათ არიან ძმის სისხლი დანთხიონ, როგორც იმ დროს, როცა ჯერ ისევ წარმართები იყვნენ. საერთაშორისო მშვიდობიანობაზე და იარაღის აყვარე ლაპარაკი უბრალო ფანჯარულადად ვაღიკე. სიტყვა საქმეს არ ეთანხმება და საქმე სიტყვას. რაშია ამის მიზეზი? იმაში, რომ ის ერები, რომელნიც თავის-თავს ქრისტიანებს ეძახიან, ქრისტესი და მისი საბარების მიმდევარნი არ არიან, თვისი მიზნათა და მისწრაფებით, ცხოვრებით და თვით რწმენითაც კი იგინი ისევ წარმართები არიან, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ ძველი დროის წარმართები თავის თავს ქრისტიანებად არა სთვლიდენ, ესენი კი ქრისტეს სახელით თავს იფარავენ. ნუ გიკვირბთ, ძმანო, ზენი ნათქვამია: „თვით რწმენითაც კი წარმართები არიანო“; მართლაც, რა ქრისტიანული რწმენაა ის რწმენა, რომელიც ძალდატანებაზე, დევანზე, სისხლის ღვრაზე, სასჯელსა და წამებაზეა დამყარებული? ეს ქრისტიანული სარწმუნოება კი არა, უუსასტიკესი წარმართობაა: სინდიონის სრული თავისუფლება, —აი, რა უნდა ცდვას საფუძვლად ქრისტიანობრივ სარწმუნოებას (იოან. 6, 66 — 68). და მერე რამოდენა სისხლია დღვრილი ქრისტიანებისგან ვგრეთ წოდებულ სარწმუნოებრივ ომებში? რამდენი ათასი და ათიათასი ნამდვილი ქრისტიანი დაღუპულა ხმლით, ცეცხლით და თასაგვარის წამებით, რომლის მსგავსი ქრისტიანობის თვით პირველ საუკუნეებშიაც კი წარმართობას არა მოუხდენია-რა! რისი ძალით დაიღუპა ეს უთვალავი ათასი მარტომორწმუნე?.. იმისი ძალით, რომ მათ სურდათ მხოლოდ ქრისტეს მსახური ყოფილიყვენ, და არა იმ ურჯულეობის (Беззаконие), რომელნიც მთელს საქრისტიანოზე გაბატონებას მიესწრაფოდენ, —და არა იმ ფარისევლობისა, რომელნიც ვითომ ქრისტეს სახელისათვის თავგამოდებთ ცდილობდენ ყველაფერი დაეფარათ, რაც კი რამ სახიზღარი და

უწმინდური მოიპოვება ადამიანის ენება ან შორის. ამ რიგით, თეთი ქრისტეს სახარება კი ფარისევლობით დამახინჯებული, მხოლოდ მიტყუი შეიქმნა არა მარტო ტომთა შორის, არამედ ერთსა და იმავე ტომის წევრთა შორის განხეთქილებებისა და სისხლისღვრის.

საშიშაი, ძმანო, ჩვენი მდგომარეობა! აი რისთვისაა საჭირო, უფრო გულმოდგინეთ ვილოცოთ: (მოვედინ სუფევა შენი!) — რათა ერთ დროს მაინც დაგვიდგეს ქვეყნად სუფევა ღვთისა, სუფევა სიბართლისა, სიყვარულისა და თავისუფლებისა. ხოლო ეს სასურველი და კურთხეული სუფევა მხოლოდ მაშინ დადგება, როცა ჩვენი სიცოცხლის უღმერთაურეს ანონად, ყველასთვის ერთად და თვითუფლისთვის ცერძით, ფარისევლურის დამატებებით დაუმახინჯებელი სახარება გახდება.

(გაკრძელება იქნება).

ს. გარგასე.

ახლად უოპილ მარისტმს აპკანთან.

(სამოაბო მოთხრობა მოკავების თაყვანისცემასზედ)

სადგომი ნაღოსის ნაპირებთან.

V.

(გაკრძელება*)

ის შეჭრდა თითქო უნდა მოიფიქროსო და მერე განაგრძობ:

მრავალ ერთა შეიყვარეს ნაღოსის ტკილი წყლები, განაგრძობ მან; ეთოპელმა, პალი პეტრამ, ებრაელმა, ასირიელმა, სპარსელმა, მაკადონელმა, რომაელმა და ყველა ისინი, ურიებს გარდა. ჩვენს ქვეყანაში ბატონობდნენ. ამისთანა მიხეთქ-მოხეთქებას მოჰყვა ის, რომ მიტრიაიმის სარწმუნოება გააფუჭეს. დაფნებთა ჭალაკი გარდაიქცა ღმერთთა ჭალაკად. ერთი უზენაესი ღმერთი რვად გაიყო, თვითვეული მთავანი ბუნების რომელიმე ნაწილის წარმოადგენელი იყო ამონრას მეთაურობით. მერე გამოვიდნენ ისინი და ებრაისი და მთელი მისი წრე, რომელიც წარმოადგენდა წყალსა, ცეცხლსა, პურს და სხვა ძალეებსა. ასეთი ღმერთების გამარაგლება

გავრძელდა მანამდის, სანამ არ მივიღეთ მეორე ხარისხი მათი, რომელიც წარმოსდგა კაცთათვისებდან, როგორცაა ძალა, ცოდნა, სიყვარული და სხვ.

— ყველა ამავეში სისულელე სჩანს, ჩაერთა ბერძენი. მხოლოდ მიუწოდებელი ნიეთნი დარჩნენ ისეთივით ჩვენამდისინ.

ეგვიპტელმა თავი დაუკრა და განაგრძობ:

— მშებო მომითმინეთ ცოტა, მოვიფიქრო ის, რასაც ჩვენ ველტვით, ყოველთვის გვგონია რომ შეუღარებელია. იწმილაა მისზედ რაც იყო, რაც არის და რაც იქნება. წერილებში მოთხრობილია, რომ მიტრიაიმე ნახა ნილოსი, თითაქვსის ვლომბელობაში, რომელიც აქედამ აფრიკის უდაბნოში გაგრძელდნ — ესენი ცნობილ ყენენ როგორც ფანტასტიური გენიოსები, ბუნეა ს სრული გამდმერთებელნი. პოეტური სპარსელი წირავდა მსხვერპლსა მზეს, როგორც ორმუზდი ა უდიდეს მსგავსებასა, კეთილ-მსახურნი ძენი შორეულის აღმოსავლეთისანი გამოსჭრიდნ ხოლმე ღვთაებებს ხიდან და სპილოს ძელიდან; მაგრამ ეთიოპელი კი უწერილოთ, უწიგნოთ, ახარებდა თვის სულს ცხოველებების გამდმერთობით. კატის ღმერთი იყო, ხარის იზიდა და, ბუზის იტა, ხანგრძლივის ამ უზებო სარწმუნოებისაგან ბოძოლის შემდეგ მიღებული იქმნა ახლის მონარქიის რელიგია. შემდეგ გააკეთეს უუდიდესი ძეგლები მდინარისა და უდაბნოს პირად, ობელისკები, ლაბირინტები, პირამიდები და მეფეების აკლდამები. აი სანამდისინ დაეცნენ, მშებო, აირიელნი.

აქ კი ეგვიპტელს მღელვარება დაეტყო, ხმა დაიმდებლა და დაიწყო:

— ნურც აგრე ბუზად აიგდებთ ჩემს თანამოძმეებს. ყველას კი არ დაუვიწყრით ღმერთი. მე წინაზე ვიტყვი, ჩვენი საიდუმლოები მივანდით პაპირუსებს შეთქი, გარდა ერთისა; აი ახლა ამაზე მინდა მოგახსენოთ. ოდესღაც გვეყავა ჩვენ ცნობილი ფარაონი, რომელსაც ყოველ-გვარი ცვლილებანი უყვარდა; მან მოინდომა ახლის რელიგიის შემოღება და ძეგლის კი განაშენებდა. მაშინ ჩვენში იყვნენ მონებელ ურიები. მათ სწამდათ თვითნათი ღმერთი. როდესაც მათი ტანჯვა აღტანელი შეიქმნა, ისინი განთავისუფლდნ მონობის უდიდიდან მისთანა გარემოების წყალობით, რომლის დაეწყება შეუძლებელია. ახლა წერილებიდან ვიტყვი. მოსე, თვითონ ურია, მოვიდა სრასასაღვში ფარაოსთან მინდის განსათავისუფლებლად, რომელთა ზოცები აის ათასამდე აიღოს. ის ელაპარაკებოდა მას ღვთის პირით.

*) იხ. „მწიგნობა“ № 23—24, 1904 წ.

ფარაო უარი უთხრა. ყური მიგდეთ რა მოხდა ამის შემდეგ. რაღაც მიზეზისა-გაბო წყალი მდინარეებში, ტბებში, ზღვებში და ქვებში სისხლად იქცა. მონარქი მაინც კიდევ უარზედ იდგა. მაშინ საიდინარეად განდგნა ბაჰაეები ყველგან. ის მაინც თავისაზე იდგა. მაშინ მოსწი პაერში გაიფანტა ფერფლი და ეგვიპტელებს მოეცა ქირი, შემდეგ გაწყვიტნენ ცხოველები. კალიამ ნათესი მთლად მოსპო. შუა დღისას დაღამდა, ასე რომ სინათლე არ ანათებდა. და ბოლოს დამთო ყველა ეგვიპტელების პირშონი გარდაიცვალნენ. ეს ბედი არც ფარაოს შვილს ასცდა. მაშინ კი დაუთმო იმან. მაგრამ მოსე რომ ურიებით გაემგზავრა, ფარაო მხედრებით უკან დაეღვენა. ისინი ის იყო დაეწვივნენ თუ არა ზღვა ორად განიზო და გადარჩენ, ურიები გავიდნენ-რა მეორე ნაპირას ხმელეთით, მაგრამ ის კი თავის მხედრობით შეერაფებულმა კვლავ ზღვამ ჩანთქა. შენ აჰსპარ გამოცხადებამე ამბობდი...

ბერძენს თეალები გაუბარწყინდა.

—მე ვე ისტორია ერთის ურიისაგან გამიგონია და შენ ახლა ბალტასარ კიდევ ამტკიცებ მასვე, — სთქვა მან.

—დიად, ჩემს მაგიერად ამბობს ეგვიპტე და არა მოსე. მე განვმარტავ ქვის წერილებსა. მაშინ-დღელი დროის მღვდელი რაღაც ნაირად სწორდნენ რასაც ამოწმებდნენ თეთრად და გამოცხადება დაკუთვლი იყო ხოლმე. მეც ასე წააწყდი ერთ-ერთს დაუწერელ საიდუმლოს. ჩემს ქვეყანაში, ძმებო, ამ ფარაოდან ორი რელიგია იყო ხოლმე: ერთი სახო-გადა და მეორე — ეგრძობ; ერთი ბევრ ღმერთებიანი იყო და მეორე კი ერთის ღმერთის ამარა. იხაროდეთ ჩემთან ძმანო. ყოველი უცხო ერთა დათრუგვანა, ყოველ მეფეთა სიჯიუტე, ყოველივე მტკების გამოგონებანი, ყოველივე დროთა ცვლილებანი — ყველაფერი ამაო იყო. როგორც თესლი მივებში განხეული თვის დროის მომლოდნელი, დიდებულმა ქეშმარტებამ განაგრძო არსებობა; და აი ახლა, დაღდა მისი დრო!

—ინდოელი სიხარულისაგან შტკრთა და ბერძენმა კი ხმა მალლა წარმოისთქვა:

—ასე მაგონია თვით უდაბნოც კი ხარობს თითქო!

ეგვიპტელმა იქვე მდგომ მათარადან წყალი დალია და მერე განაგრძო:

—მე დავიბადე აღექსანდრიაში, მთარათა და მღვდლათა და მივიღე ჩვეულებრივი განათლება; მაგრამ ჩქარა უქმეყოფილენ ვიგრძენ. ჩემი სარწმუ-

ნობეა მასწავლიდა, რომ შემდეგ გარდაცვალებისა და სხეულის დარღვევისა, ოდესმე სული წარმტე-ბაში წავა დაბალის მდგომარეობიდან უკანასკნელს ყოფამდგო, ზნეობრივი ცხოვრების ყოფა-ქცევასთან დამოუკიდებლად. როდესაც მე გავიგონე სპარსელის სიძველეს ჯინჯვატის ხილს გაღმა, სადაც მხოლოდ კეთილი მიემგზავრებიანო, მაშინ ჩემის თავიდან ფიქრი არ მოზრდებოდა არც დღე და არც ღამე და ვფიქრობდი საუკუნო ზეცაში გარდასახლებაზედ. უფეთ ღმერთი მართალია როგორც ამაწავლიდა მე ჩემი მასწავლებელი, ვფიქრობდი, რატომ გარჩევა არა ბორტსაღ მართალსა შორის მეოქო? დაბოლოს მე ვიცანი, რომ სიღვლით ცოდვლათვის წაწყვიტა არის მეოქო, ხოლო მართლათვის უფეთე მხარეება არა თუ ბუღდას, ნირვანსა და ბრამმის სასუფეველში, მელქიორ, არა-კეთილ სინი-დისიერს სამყოფელში, ჰასპარ, არამედ ნამდვილ საუკუნო მსაარულს ღმერთთან ცხოვრებაში. ამან მესხვა გზაზე წამიყვანა. რატომ სამღვდლოებისათვის უნდა არსებობდეს ეს ქეშმარტება მეოქო? ამის მიზეზი ვერ ვიპოვე. ფილოსოფიამ სარწმუნოებას დაბალი თავისუფლება მისანიჭა. ეგვიპტეში რა მიზეზის ნაკვალავი უფიქრდა რომი? ერთხელ ძრიულ ვაშენებულ ბუჰგამეში აღექსანდრიის ერთს-ერთს უბანში მე ვიწყვე ქდაგება. მსმენელი მოდიოდნენ აღმოსავლეთიდან და დასავლეთიდან. მოვიდნენ მოწაფეები წიგნთ-საცავში სამაქადინოთ, მღვდლები სერაპის ტაძრიდან, უქმის-მოყვარენი მუზეიდან, თანამემამულენი რაკოტიდან და სხვა მრავალი ხალხი მოაწყვდა ჩემს ქობსა. მე ვქადაგებდი ღმერთზე, სულზე, სიმართლესა და უსამართლობაზე, ზეცაზე, ჯილდოზე, კეთილ-ცხოვრებისათვის. შენ, მელქიორ, მგონი ქებაი მოგებგვეს ღამე; ჩემი მსმენელი კი ჯერ გაჰკვირდნა და მერე საცინად ამიგდეს. მე ჩემსას არ ვიშლიდი მაინც კიდევ. იმათ ვიგონებე მიმახალეს თაშში, ჩემი ღმერთი საცინოდ იიგდეს და ჩემს ზეცას კვირნა დააყარეს. რომ ტუთელი უბრალოდ არ მექადაგნა მე იმათ გაცვილდ.

—ინდოელის გულისადაც ოხვრა ამოხდა და სთქვა: «კაისი მტერი კაცივითა».

ბალტასარი სდუმდა.

—მე ვითქვარ და ბოლოს ეს გზა ვირჩიე, სთქვა მან.

მდინარეს გაღმა, ერთის დღის საეღოზედ ქალაქიდან არის სოფელი მწყემსებისა და მებაღეებისაგან გაშენებული. იმ ჩაგვექ ნავში და გვეყლი იქითიკნ. საღამოთი მოვიხმე ყველა იქაური მკვილანი. მე იმათ უქადაგე, ისე როგორც სხვაგან და საცინად

არ აუგდვიარ. მეორე საღამოთი ცქადაგე, იმათ ჩემი სწამდათ და უხარდათ, ჩემი ტბა ქვეყნად მოჰფინეს. მესამე კრების დროს შესდგ. მლოცველთა საზოგადოება. მეორე დაბერუნდი ქალაქში. როდესაც მდინარეზე მიესტურა დიდი ნათი, ქვემოთ ვარსკვლავები არა ჩვეულებრივად ანათებდნენ და შემდგმ საქმე ასე მოვიწყვე, უნდა იწყოს საქმე ისე, რომ მიდრბეს და დიდ კაცებს კი არ უნდა მიჰმართო, არამედ მათ—რომელთათვის ბედნიერების ფილა ცალიერია, ღარაბთა ზედაცხულთა. ჯერ მიწოდდა ჩემი მამულის საქმე ისე დამეყენება, რომ იგი ღარაბთათვის ყოფილიყო. ამ დღიდანვე ვიწყებ გზავრობა ნილოსის ზემო და ქვემო საფლგნში და ექადაგებდნენ ერთს ღმერთზე, მივლს ცხოვრებაზე და ზეცაში დაჯილდოებაზე. მე კეთილს საქმეს ჩავდილიდი, მაგრამ რამდენს კი არ ვიკოვი. ეს კი უტყველი იყო რომ შრავალი მიიღებდა მას, რომლის სანახავად ახლა ჩვენ ვმოვლოთ.

მესაუბრეს სახე გაუბრწყინდა, მაგრამ მღვლეურებამ დასძლია და კვლავ განაგრძა:

ასე გადიოდა წლები მშებო და ჩემი საფიქრებელი მხოლოდ ერთი-და ეს იყო: როდესაც მე ვწავლა, ჩემს დაქვებულ საქმეს რა მოუვლა მეთქი? ნუ თუ იგიც ჩემთან ერთად უნდა მოისპოს? მე დიდ ხანს ვფიქრობდი მისთანა რამ დამეარსებინა, რომელიც ჩემს შრომის დამეგვირგინებელი ყოფილიყო. თქვეთთან რომ არაფერი დაეფარო ვიტყვი, რომ ეს მქონდა აზრად, მაგრამ საქმეს ბოლო ვერ მოუღე. ჩემო მშებო! ქვეყანა მისთანა მდგომარეობაშია ამ ქენად, რომ ძველის მიტკარამის საბრწყინებებსაც კი სხვაგვარად უნდა მოეცეს. ის არამც თუ ღმერთის სახელით მოვა, კიდევ დაჯერებს მის მიერ წარმოთქმულ სწავლაში. მან უნდა დაამტკიცოს ღმერთის არსებობა. ღმერთებით ისეა სასეს სული, ცრუ ღმერთებმა ის აავსეს ყველაფერი, დედა-მიწაზე, ზეცა, ჰაერი, რომ პირუანდელის რელიგიის დასაბრუნებლად თავი უნდა დასწარნ მისმა გამავრცელებებმა უარის უთქმულად. ამ ხარისხამდე ვის ძალუქს ჩვენს დროში დააყენოს საბრწყინებება თუ არა თვით ღმერთსა. ერის გამოსახსნელად საქიროა რომ იგი კვლავ პირის-პირ მოვიღეს.

ღრმა მღვლეარებამ მოიკცა სამთავენნი.

—ჩვენც ხომ მის სანახავად მივდივართ! წამოიძახა ბერებმა.

თქვენ მიხედვებით, რომ ჩემმა ცდამ ამაოდ რად ჩაიარა, საჭეა ეგვიპტულმა. ზეგარდო მოწამერი ნიჭი არ მქონია. იმ რწმენამ, რომ ჩემმა საქმემ

უარედ უნდა ჩაიაროს მეთქი, მე აუტანელ უბედურ კაცად მაქცია. მე ლოცვა მრწამად და ჩემი ვედრება რომ წიდა და ძლიერი ყოფილიყო მე თქვენსავით ავსციდი უბეირო გზასა, წავეგო იქ, სადაც აღამაინი არ იყო, არამედ უფალი მსუფვედა. მესუარე ჩანჩქერის გაღმა მდინარეებში, მდინარეების შესართავთან, ბარელ-ამიანს გაღმა, შიგ შორეულს აფრიკაში დაივცი ბინა. იქაა ერთი მთა ფირუზის ფერი, რომელიც დილით სცემს ციეს ჩრდილს დასაღვთის უდაბნოსაკენ და მის გამდნარის თოვლისგან იცხება ერთი ტბა დასაღვთისაკენ მდებარე. ეს ტბაა დედა დიდის მდინარისა. ერთს წელწაღზე მტეი იქ დაეყვად და სულს ლოცვით ვსაზრდოვებდი და ხორცს კი დაფინების ნაყართან. ერთხელ მე ბაღნაში დაესვინრობდი ქვეყანას აღსასრული მოელის. როდის მოხვალ შენ? რატომ არ უნდა ვიხილო მე გამოხნა აი ღმერთო! ასე ვლოცულობდი ჩემთვის მე. სარკისებურ წაღზე ვარსკვლავები ციმციმებდნენ. ერთი მთვანი თითქო დაიძრა თვისს ადგილიდანაო, — ზემოთ წვიდა და ისე გაბრწყინდა თითქო მზეაო; მეერ ჩემსკენ წამოვიდა და ჩემს თვანან გაქარდა ერთის შეხედვებით ისეთი ახლო იყო რომ შეძენილო ხელი მომეკიდა მისთვის. მე პირქვე დავმზებე; თვალზე ხელი დავიფარე და ყურში ამ დროს რაღაც არა ქვეყნური ხმა მომესმა: „შენმა კეთილმა საქმეებმა სძლიეს. კურთხეულ ხარ შენ მე მიტრაიმისაო. დადგა გამოხსნის დრო. ორს სხვა პირებთან ერთად, რომელნიც მოვლენ შორეულის ქვეყნიდან, შენ იხილავ, მაცხოვარსა და სწამებ მისთვის. აღსდგე დილით და შეხვიდი მათ, როდესაც სამივენი მიხვალთ იერუსალიმში, ჰკითხეთ ერთსა: „სადა შობილი ვყოფიე ურიათა-თქო, ვინაიდან ჩვენ ვიხილეთ ვარსკვლავი თვისი აღმოსავლეთით და გამოგზავნილი ვარ მის თაყვანისა სსცელად. დასდგე ყოველივე სასოება სულზე, რომელიც გიწინამძღვრებს შენ“.

—აი ამ სინათლემ გააბრწყინა ჩემი გული და სული იყო ჩემი ხელ-მძღვანელი. მან მომიყვანა მე მდინარის ქვემო მემფისამდე, სიდამაც მოვეშაღე უდაბნოში წასასვლელად. იქ ვიყიდე აქლემი და წამოველ აქ შეუჩრებლად სუეცით, კუფელით, მოაშით და ამშობო. ჩვენთან არს ღმერთო! მძანო ჩემნო?

ის რომ შეჩრდა, მეერ ყველა წამოდგენ და დაუწყვეს ყურება ერთი მეორესა.

—მე ისეთი რომ ტყულობდა კი არ გვიამბია ერთი მეორესთინ ჩვენს ერებზე და მათ ისტორიაზე

მეთქი, ვაგარძელა ეგვიპტელმა. ჩვენ მივდივართ იმის სანახავად, ვისაც გროდების მეუფე ურიათა. ამ სახელით უნდა მოეხატათ ჩვენ ის. აი რადგან ეხლა შეხვდებით ერთმანეთს. ტ. ერთმა მეორეს მოუსმინეთ თვის თვისი თავგადასავალი ჩვენ უნდა დავრწმუნდეთ, რომ ის მხსნელია არა თუ მარტო ურიებისა, არამედ მთელი ქვეყნისა. პატრიარქ ნოეს წარღვის შემდეგ ჰყავდა სამი შვილი, რომელთაგან ხელ-მეორედ გაშენდა ქვეყანა. ისინი გამრავლდნენ ძველის არიანში, აზიში, ინდოეთში და აღმოსავლეთში; უნძროსის შთამომავა წაივლიდა სამხრეთისაკენ, ევროპაში; მეორეს შთამომავა აფრიკიდან გაღსაული მუწამულის ზღვის ახლო მდებარე კლდნაოში დაშენდა; უკანასკნელითაგანი ახლაც ცხოვრებენ კარებში ნილოსის ახლო.

თითქმის რაღაც უმღვევლმა გრანობამ შეიპყრო ისინი, სამთავემ ერთი მეორეს ხელი ხელში ჩაავლეს.

—ამაზე მეტი სასწაულებრივი შეხვედრა რაღა იქნება, —ამბობდა ბალტასარი. როდესაც ვიხილოთ, ჩვენ უფალი თავყანი ვსუტე მას; როდესაც ერთი მეორეს დავმორღვებით ქვეყანა შეიგნებს, რომ ზეცას მახვლით და კაცის სიბრძნით კი ვერ დავიარსებთ, არამედ სარწმუნოებით, სიყვარულით და კეთილის საქმეებით.

ჩამოვარდა სიწაყე, რომლის დროს ხან იხვრან ისმოდა, ხან ტრემლები ჩამოსდიოდათ თვალთაგან მათ, ამოსათვის, რომ ის სიყვარული, რომლითაც ისინი შეპყრობილ იყვნენ, გამოუთქმელი იყო. უღბნო თან-და-თან ხარობდა. მზე ჩასვლას ეშურებოდა. აქლემებს ეძინათ.

გაიარა ცოტა ხანმა, ადღეს სუფრიდან და ნამუსრეთი ჩააწყეს ხურჯინებში. ისინი კარავში დადგეს და სახალნეები დაამზადეს; საწიფე, ამახანავები შესხნდნენ აქლემებზე და ერთს თოკს მოჰკიდა ხელი ყველამ და თავი თოკისა კი ეგვიპტელს ეჭირა. ისინი მიემგზავრებოდნენ დასავლეთისაკენ. ცივს ღამეში აქლემები ზღაზენით მიაბიჯებდნენ ერთს ბილიკზე, გამბით. მგზავრთ მუსაიფი შესწყვიტეს. მთავრე თვის სამფლობელოდან წელ-წელა ამოსკურდა და როდესაც სამი მგზავრნი გაეწყკავენ მთავრის შუქზე მოჩვენებასავე იყვნენ. ენახთ პაერში მათი თავების სწორა რაღაცამ იელვის; როდესაც შეხვდნენ იმას მგზავრებმა, ის სინათლის ბურთად გლიტკა, რომელსაც თვალს ვერ გაუსწორებდით. მათ გულმა ძვერა იწყია; სული აუფურთოვანდათ და თითქმის ერთხმად წამოიძახეს: „ვარსკლავი, ვარსკლავი! ჩვენთან-არს ლმერთო!“

(შედეგა იქნება)

მ. კ. ანთაქ.

ბანსხალეა

1905 წლის 14 იანვრიდან

საზოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

„იმპერი“

წელიწადი მეოცდაცხრე.

უთველ დღე, ორშაბათობითაც კვადიკუბული ფორმატით, განსხვებულთა რედაქციით და ახალ თანამშრომელთა მონაწილეობით.

წელიური ხელის მომწერლები მიიღებენ წლის განმავლობაში პრემიად 12 წიგნს შემდეგის სათაურით:

„იერიის ბიბლიოთეკა“.

გაზეთში და საბრეში წიგნები იქნება ხოლმე

სურათები ღ სხვა-ღ-სხვა ილუსტრაციები

ფასი გაზეთისა: წელიწადში 10 მან. რომლის გადახდა შეიძლება ნაწილ-ნაწილადაც: წლის დაბედეს 4 მან., I მაისს 3 მან. და 1 აგვისტოს 3 მანეთი, ვინც ნახევარ წლით, ან თერთრედ გამოიწერს. უნდა შემოვიტანონ თვეში თითო მანეთი.

სასაღხო სკოლების მასწავლებლებს, თვათ სკოლებს და სხვდსო სამკათსეკლეებს გაზეთი პრემიებითურთ დაეთმობათ 7 მხეთად. ცალკე ნამუერა 3 კაზ.

ფოსტ. ადრ. Тифлиси, редакция „Иверия“.
3—1

„მოგზაური“

1905 წელს

გამოვა ყოველ-კვირამულ გაზეთად,

ახლის სრულის პროგრამით და მიმართულებით. ფასი იგივე 5 მანეთია წელიწადში, რომელიც ხელის-მომწერს შეუძლიან ნაწილ-ნაწილათაც შემოიტანოს: 3 მანეთი ხელის მოწერის დროს და დანარჩენი 2 მანეთიც პირველ მისისათვის. პირველი ნომერი გამოვა 16 იანვარს.

ფოსტას ადრესი: Тифлиси, редакция „Могзаური“.
რედაქტორ-გამომცემელი ივანე პ. რაზომარაშვილი.

3—1

ხელის მოწმად 1905 წლისათვის.

ყოველ დღიური გაზეთი

წ. „**ცნობის ფურცელი**“ № X.

სურათმზიანი და მამულებით.

ფასი გაზეთისა გავზავნიო

კავკასიაში და რუსეთში: სახლურ გარეთ: მართის ფლით 6 მანეთი. მართის ფლით 9 მანეთი.

წლიური ფასის განაწილება: ხელის მოწმების თანავე 4 მან.

და დანარჩენი 1-ლ მარტამდე.

ყოველ თვიური ჟურნალი

წელიწადი „**ეოჯიბე**“ მეთორმეტე

ფასი ჟურნალისა გავზავნიო

კავკასიაში და რუსეთში: 1 წლით 10 მ., ცალკე № 1 მან.

სახლურ გარედ: 1 წლით — 13 მან., ცალკე — № 1 მ. 20 კ.

გინგ „მოაბიეს“ მთელის წლით გამოიწერს, სურათებიანი

და მატეპანი და ცნობის ფურცელი უფასოდ გამგზავნება

მიიღოდ ქალაქ გარე ვასაგზავნ ფოსტის ხარჯისათვის

უნდა დაუბატონ 1 მანეთი, რომელიც ხელის მოწმებისთანავე

უნდა იქნას შემოტანილი.

წლიური ფასის განაწილება: პირველად — 6 მან. ქალაქ გარედ

მცხოვრებთათვის, და 6 მან. ტფილისელთათვის, 1-ლ მარტა-

მდე — 3 მ., 1-ლ აგვისტომდე — დანარჩენი.

(გარკვევით უნდა დაიწეროს სახელი გამოცემისა, რომელსაც

იწერეთ.)

როგორც ცნობის ფურცელისა, ისე „მოაბიეს“ მიიღოდ

წლიურ ხელის მოწმებზე გავზავნებათ თხზულება გამო-

წენი და ესხანედ მწერლის სერვანტისის

წ. **ღონ-პინოტი** № 1

ფარეს სურათებით.

ეს თხზულება ნათარგმნი ნიკოლოზ ავალიშვილის

მიერ და შედარებულია ვიარტოს ფრანგულ თარგმანთან

აღქეხანდ რე სარაჯიშვილის დახმარებით

ორი ტომი შეიცავს დაახლოებით 1700 გვერდს

(სამისამდე სურათით) პრემიალ და რიგებულ

ეპიკების ნაწერების ფორმაცისას.

1905 წ. ხელის მოწმებზე დაურიგებათ პირველი ტომი,

ხოლო მეორე ტომი გავზავნებათ 1905 წლის ხელის

მოწმებზე.

გინც 1906 წ. არ ისურვებს ჟურნალ-გაზეთზე ხელის მოწმების

გაგრძობას, მას შეუძლიან 1906 წლის დამდებს მიიღოს მეორე

ტომი, რისთვისაც დაუბატონებს 2 მან. 50 კაპ. ტფილისში

მცხოვრები და 3 მან. 20 კ. ტფილისის გარედ მცხოვრები,

აგრძედე 1906 წ. ახალი ხელის მოწმების მიიღებს პირველ

ტომს ამავე პირობით.

ზრემის გასაგზავნად ტფილისის გარედ ხელის მოწმებზე-
ლებმა უნდა დაუბატონ 70 კაპ. წლიურ ფასის კარდა.
გარდა ამისა „მოაბიეს“ წლიურ ხელის მოწმებზე
გავზავნებათ

„**მასალები საქართველოს ისტორიისათვის**“.

ბატონიშვილის დავით გიორგის ძისა და მის ძმებისა.
ეს წიგნი ახლად ნათავნ ხელთ-წაწერიდან იბეჭდება და შეი-
ცავს 300 გვერდს „მოაბიის“ ფორმატისას.

რედაქციის კანტორის ადრესი: ვანჭის დიდი ქუჩის, ქ.
მასსავთბის სადგომი.

ადრესი: Тифлисъ издательство „Моянбѣ“-Ционисъ Пурцели.
4—4

ახალი სახმავწილო შუჩნალი

„**ნაკალული**“
სურათმზიანი

გამოიცემა მცირე წლივან და მოზრდილ ერმათათვის
თვეში სამი წიგნი: ორი მცირე წლივანთათვის და
ერთი მოზრდილთათვის პედაგოგიურ ფურცლის
დამატებით.

წელიწადი იანვარში 1 ნოემბრიდან 1 ნოემბრამდე,
შუჩნალის პარკობაში

- 1) მოთხრობანი და ლექსები;
- 2) ისტორიული და სამეცნიერო პოპულიარული წერილები, ბიოგრაფიები, მოგზაურობა;
- 3) აღმოჩენათა და მოგონებათა ქრონიკა;
- 4) წარები: ზონსწრული სიტყვა-პასუხი და ანგელოგიები.
- 5) სითამაშონი, გასართობი; რეზუსები, ამოცანები, შარადა, გამოცანები, საყმაწვილო კარიკატურები და სხ.;
- 6) პედაგოგიური წერილები;
- 7) მეთხველთა წერილები;
- 8) ფოსტის ყუთი და
- 9) განცხადებანი.

შუჩნალის ფასი: ერთად ორივე გამოცემა ღირს 5 მ.
ცალ ცალკე 3 მანეთი.

გამომცემელი ჟურნალისა **მწ. ნინო. ე. ძოგალაშვილი.**

რედაქტორები **მწ. ძალ. დ. პრისთავინა.**
ნინო ნიძ. ჯურაბიანიშვილი.

რედაქცია იმყოფება ალექსანდროვის ქუჩაზე, № 5,
სახლი პოპოვისა, სადგომი მარამ ივანეს ასულის დეგურისი.
ხელის მოწმება მიიღება: რედაქციაში, წერა-კითხვის
გამყურ. საზოგ. კანცელარიაში და ჟურნალის აკტუალს.
ფოსტის ადრესი: Тифлисъ, редак. журн. „Накалული“

შილიზა ხელის-მოწერა 1905 წლისათვის ორ-
პირიველ ბაჟოცებათა პართულს

XXII წ. „მწეშის“ -ზე XXII წ.

XX წ. რუსულ «ПАСТЫРЬ»-ზე XX წ.

ქუ რ ს ა ლ ი ს ფ ა ს ი :

12 თეთი მწეშისი 3 მ. 6 თეთი მწეშისი 2 მ.
— „რუსული“ 3 მ. — „რუსული“ 2 მ.
— „ორივე გამოცემაზე“ — „ორივე გამოცემაზე“

ბაზეთზე ხელის-მოწერა შეიძლება დაბა
ვერიალაში რედაქციაში, თბილისში წყარა-კითხვის
გამაჟრეკელეველ საზოგადოებას წიგნის მ.ლაზაში.

ვისაც ნაწილ ნაწილად სურს ხელმოსაწერი ფულის
შემოტანა მან ორივე ქუ რ ს ა ლ ი ს თვის უნდა წარმო-
ადგინოს 3 მან. პირველ იანვარს და 2 მ. პირველ
ივლისს. მარტო „მწეშის“-სთვის: პირველ იანვარს
ორი მან. და პირველ ივლისს ერთი მანეთი.

სოფლის მასწავლებელთა და ღარიბთა გაზეთები და ეთნო-
ბათ მთელის წლით ორივე გამოცემა სამ მ ა ნ ე თ ა დ-
რედაქცია იმყოფება დ. კვირილაში რედაქ-
ტორის საკუთარ სახლში.

ბარეშე მცხოვრებთ ქუ რ ს ა ლ ი ს დაბარება შეუძლიათ
ამ აღრისით: Вь Квирисы, в редакцию газетъ и
журнала „МЦКЕМСИ“ и «ПАСТЫРЬ».

რედაქციაში მოიპოვება წარსული წლების რამ-
დენიმე სრული გამოცემანი „მწეშის“-სა, რომელ-
ნიც ორ მანეთად დაეთმოებათ მსურველთ.

რედაქციაში მოიპოვება აგრეთვე სხვა-და-სხვა
სასულიერო შინაარსის გამოცემანი, რომელთა კა-
თალოგი დრო-გამოშვებით ქუ რ ს ა ლ ი ს ი დ ა ც ი ი მ ე ტ ე ბ დ ა
და მსურველთაც შეიძლება დაიბარონ რედაქციიდან.

საქმეწი ლო ნახსტეხიანი ქუ რ ს ა ლ ი ს

„ჯეჯილი“

გამოვა 1905 წელსაც თვეში ერთხელე. ქუ რ-
ნაღში ორი განყოფილება: პატარებისათვის და
მოზრდილთათვის.

«ჯეჯილი» მონაწილეობას მიიღებენ, რა-
გორც კვლევა, ყველა ჩვენი საუკეთესო მწერლები.
რედაქციასთან დაარსებული კომისია ყოველ
დონისძიებას ხმარობს ქუ რ ს ა ლ ი ს გასაშუკობე-
სებლად.

რედაქცია ეცდება ხშირად ჩაურთოს «ჯეჯი-
ლის» ნომრებში ნახსტეხი ფერადი წამლებით და
აგრეთვე შედლებისამებრ მისცეს შრეშიათ სასა-
მოგნო და სასარგებლო წიგნაკები.

ქუ რ ს ა ლ ი ს „ჯეჯილი“ მიღებულია ტფილისის
საეპარქიო და კავკასიის ოლქის სამოსწავლო რეგე-
ბისაველ სასწავლებლების სამკითხველოებში საკითხა-
ვით.

ქუ რ ს ა ლ ი ს «ჯეჯილი» ტფილისში რედაქციით
ლის 4 მან. ტფილისს გარეშე გაგზავნით 5 მან.
ნახევარი წლით 2 მან. 50 კ. ცალკე ნომერი 50 კ.
ხელის მოწერა მიიღება: ტფილისში — წყარა-კითხვის გამ-
სახოვადოების კანტ. (Двор. ул. х. Груз. Двор. № 101),
და თეთი «ჯეჯილი»-ს რედაქციაში (Артия. ул. № 5).
ფოსტის თდრესი: Вь Тифлисе, в редакцию грузин-
дѣтскаго журнала «Джеджили».

3-2

სტამბა

ქუ რ ს ა ლ ი ს „მწეშის“-ს რედაქციისა

დ. შვირილაში.

დებულობს ყოველ-გვარ სასტამბო საქმეებს

რუსულს, ქართულს და ევროპიულ ენებზე.

სუფთად, სწრაფად და იაფად

რაშილად დაწმუნდება ყოველივე საქმის დამკვეთი

საჭირო კალენდარული ცნობანი.

კვირაიკის, ხმის და საცისკრო სახარების მაჩვენებელი 1905 წელში.

ამისთანა კალენდარული ფურცელი სხვა საჭირო ცნობებით და სურათებით გაუგზავნებათ ახელს ხელის მოძუენს პირველ ნომერთანვე.

თ თვენი.				თ თვენი.			
რწმ.	კვირ.	ხმ.	სც.	რწმ.	კვირ.	ხმ.	სც.
იანვარი.				ივლისი.			
1	—	7	ლ	3	4	3	4
2	—	8	ლ	10	5	4	5
6	—	—	ლ	17	6	5	6
9	—	1	1	24	7	6	7
16	30	2	2	31	8	7	8
26	31	3	3				
30	32	4	4				
თებერვალი.				აპრილი.			
6	3	5	5	7	9	8	9
13	3	6	6	14	10	1	10
ხორც. დაურწყება.				21	11	2	11
ვეკლავის დაურწყ.				28	12	3	1
27	—	8	8				
მარტი.				მაისი.			
6	1	1	9	4	13	4	3
13	2	2	10	11	14	5	2
20	3	3	11	15	15	6	4
27	4	4	1	25	16	7	5
აპრილი.				ივნისი.			
3	5	5	2	1	3	2	3
10	6	6	ლ	8	4	3	4
ალღომა.				15	4	7	7
17	1	1	ლ	22	6	5	8
24	2	1	1	29	7	6	10
მაისი.				ივლისი.			
1	3	2	3	5	8	7	ლ
8	4	3	4	12	1	8	1
15	4	7	7	19	2	1	2
22	6	5	8	26	3	2	3
29	7	6	10				
ივნისი.				აგვისტო.			
5	8	7	ლ	4	26	1	4
12	1	8	1	11	27	2	5
19	2	1	2	18	28	3	6
26	3	2	3	25	29	4	7

მწყემსი

05
მ. 379

მე ვარ მწყემსი კეთილი: მწყემსმან კეთილმან სული თვისი დასდის ცხოვართათვის. იოან. 10-11.
შპოვე ცხოვარი ჩემი წაწყველული. მსრფი იყოს სიბარული ცოა შინა, ერთსათვის ცოდვილისა. ლუკ. 15-4.
სავედით ჩემდა ყოველი მამურალნი და ტვირთ-პიძენი და მე განგისვენოთ თქვენ. მათ. 11-28.

№ 19 1883-1905 15 თებერვალი

მიიმი იოანე გომართლის სტატიის გამო-
რა გზას უნდა დაადგინო სამღვდლოშია?*

1883

უბედურობაა როდესაც მზარეული ხარაზობას დაიწყებს და ხარაზი მზარეულობას.

(დასარული*)

განვარძლოთ, მკითხველო, სიბრძნისაგან იოანე გომართლის ეფესოელის საკითხავი:

„ყოველსავე ამის სამღვდლოება შესძლებს მხოლოდ მაშინ, როდესაც ის თავისუფალი და სრულეზით დამოუკიდებელი გახდება. დღევანდელი სამღვდლოება ბიუროკრატის მონა და მოსამსახურეა; ის ხალხს კი არ ემსახურება, არამედ ბიუროკრატის, და სწორედ აქ არის მიზეზი იმ ვარემოებისა, რომ ხალხსა და სამღვდლოებას შუა ხიდი ჩატეხილია.“

სამღვდლოების განთავისუფლება შეუძლებელია ისე, თუ შთელი ხალხი არ განთავისუფლდა, თუ არსებული რეჟიმი შობად არ შეიცვალა. დამოუკიდებლობაც რომ მოიპოვოს სამღვდლოებამ, არსებულ პირობებში ის ვერაფერს ვერ გააკეთებს ხალხის საკეთილდღეოდ, რადგან იმის ყოველგვარ მოქმედებას, ხალხის ბედნიერებისაკენ მიმართულს, ბიუროკრატია ყოველთვის ფრთებს შეაკვეცს. სამღვდლოების საკითხი შთელის ხალხის საკითხია და ცალკე მისი გადაწყვეტა შეუძლებელია; შეუძლებელია რაიმე საშუალებით სამღვდლოების აღდგენა ხალხის თვალში ისე, თუ არსებული რეჟიმი არ შეიცვალა.“

„ამიტომ დროა, სამღვდლოება ხალხს ამოუღეს გვერდში, ხალხს დაეხმაროს შთელის თავის ძალღონით ბიუროკრატის დამარცხებაში; ამით უზღაღვენ იგი თავის სახელს და მოიპოვებს შესაფერ

*) იხ. „მწყემსი“ № 17, 1905

ადგოს ხალხის ცხოვრებაში. ამგვარ მოქმედების გარეშე კი ყოველი სხვა გზა ამოი და ტყუილი იქნება და სამღვდლოებას ვერ მიიყვანს საწადელ მიზნამდე.“

ბ. გომართელს, როგორც თვითონ გამოაცხადა არაფერი საიტიოსი არა სწამს-რა და კაცის სულიერი და ზნეობრივი მოთხოვნილებანი ამოი მორწმუნეობად მიაჩნია. მღვდლის უმთავრეს მოვალეობას კი შეადგენს, რომ იგი ნიადაგ ზრუნავდეს თავიანთ სამწყსოთა სულის ცხოვრებაზე, ნიადაგ ასხრავდეს, რომ იგი პასუხის მებეღელია ღვთის წინაშე-თავიანთ სამწყსოთა სულის წარწყმელისათვის. იგი ვალდებულია არ დაუტაროს არც ერთი სული, რომელიც გამოყიდულია ქრისტესაგან. ამას ავალდებს მწყემსთ თვით იესო ქრისტე, როდესაც ბრძანებს: „წარვედით და მოიმოწუფენით ყოველნი წარმართნი და ნათელს სცემდით მათ სახელითა მამისადა, და ძისათა და სულისა წმიდისათა“. სახარების სწავლით დადგენილნი არიან შეიღებნი საიდუმლონი, რომელთა აღსრულება სავალდებულოა მღვდლოთათვის...

ურწმუნო კაცთან ლაპარაკი და ღაბა ღაბით ისე ძნელია, როგორც გიჟთან. გიჟს ვლახარაკი ამდენიც გინდა, ის შენს ლოლიკურ მოსახრებას სრულდებთ ყურს არ დაუვადებს, ის შოლოდ იმას გეტყვის რაც მისი ანთებული ან დაჩლუნგებული ტვინი შთაგონებს. შენს სიტყვებს ხშირად ყურსაც არ ათხოვებს. კაცს, რომელსაც არაფერი სწამს სახარებისა, რას დაუმტკიცებთ თქვენ ამ სახარებით? მაკარ ამ ჩვენს „სასწავლოთმომქმედ“ ექიმს იოანე გომართელს იესო ქრისტე სხვებ თუ არა სწამს, დიდებულ მოქადაგეთ მიანც მიანია, როგორც თვითონ აღიარებთ. ამისათვის სახარების სიტყვებს, როგორც მის სიტყვებს, მის სწავლა მოძღვრებას, უარი არ უნდა უთხრას. აი რას ვკითხულობთ ჩვენ სახარებში:

ნუ ჰზრუნავთ სულისა თქვენისათვის, რაა ჰსჯამთ და რაა სჯათ, ნურცა კორცთა თქვენთათვის, რაა შეიშობათ. ანუ არა სული უფროს არს საზრდელისა, ან გვაძეი საშობისა?

მიხედეთ ფრინველთა ცისათა, რამეთუ არა მსოფს-ტეს, არცა მქთან, არცა შეიტყებენ საუნჯეთა, და მამა თქვენი ზეკათა ჰზრდის მათ, არამე უფროს თქვენ უმოკლეს ხართა მფრინველთა?

ხოლო თქვენ ძიებდით პირველად სასუფველსა ღმრთისსა და სმართელსა მისსა, და ესე ყოველი შეიღნოს თქვენს.

ეკრძალვინთ ცრუ-წინასწარ-მეტყველთაგან, რომელნი მოვედნენ თქვენდა სამოსლითა ცხოვართათ; ხოლო მინაგან იყვნენ მველ-მტაცებელ.

რამეთუ რა საზრებელ ეყოს კაცსა, უკეთუ სოფელი ყოველი შეიძინოს, და სული თვისი იხლვოს? ანუ რა მიხსცეს კაცმან ნატულად სულისა თვისისა?

ზემო მოყვანილი სახარების სიტყვები ცხადით და აშკარად მოწმობენ, რომ მღვდელი უმეტესად უნდა ზრუნავდეს თავიანთ მოწუფის და სამწყსოის სულის ცხოვრებისათვის და მათ ზნეობით ამაღლებაზე და არა თავიანთ სააწყსოთა ეკონომიურ და პოლიტიკურ მდგომარეობაზე. ფუქია კაცის ამ ქვეყნად ფუფუნებითი ცხოვრება, ფუქია ხალხისათვის იღვალური მართვა-გამგეობა თუ იგი დაცემულია სულიერად და ზნეობითა! რა უნდა შეიძინოს კაცმა ამ ქვეყანაზე თავის სეინდისზე და სულზე უძვირფასესი? მაგრამ ტყუილად დროს დაყრგვა იქნება, ამ საგანზე ბაასობის გაჯრძელება ბ. ექიმ გომართელთან. თათარს და ურას, რამდენიც უნდა ვანუშარტო ქრისტეს მცენება, რამდენიც უნდა შოლუყვანე სახარების სწავლა-მოდვრება მათ მიანც ვერ დაწავრებ და თავიანთ სჯულის მცენებაზე უარს ვერ ათქმევინებ...

ბ.ნი გომართელი ჯერეთ ახალგაზრდა კაცობა გამოუტყელი ცხოვრებაში. სულიერი ქვეყნის უარყოფით დიდ გენიოსად მოაქვს თავი. იგი სახარების სიტყვებს უსულმართად განმარტებს. *

ბ.ნი გომართელი, ძველი დროის პაიკებოვით ხშირათ იცლის აზრებს. და, დარწმუნებული ვარ თავის დღევანდელ რწმენას სიბერის დროს, თუ სწლ გონებაზე დარჩა, უთუოდ შეიცვლის და ბევრსაც ინანებს ზოგიერთ გამოგინდელი მწერლებოვით რაგორც, მაგალითებთ, ნანობაზ პუშკინი და სხვები, მაგრამ გვინდა იქნება!..

გომართელს ჰგონია, რომ მდიდრები ამ ქვეყან-

* სემინარიაში შეიფობავს დროს ერთი ამხანაგი მუყავა, რომელიც ყველა შეტარებუმა შეხანსენული იყო. არც ერთ საგანში ერთზე და ორზე უკეთესი ნიშანი არ ჰქონდა. დარეინის წიგნი იყო და ნიადაგ იღვალაში ბარება. ვინც ერთხელა რა წიგნით, ყველას ეუბნებოდა: დარეინის თხზულებას დაწითი ფარავდა თავის უფილობას და გონებით სიდატაკეს. ...

ნაზე ბენდიერები არიან. არ იციან მან თუ რა ჯოჯოხეთია ცხოვრება ზოგიერთ მდიდრის და რა ზედუნებიათ სტოკოვებს მდიდარზე ბევრად ულარიბეთი ოჯახი. ჩვენმა „შესანიშნავმა“ ექიმა, იოანე გომართელმა, არ იციან ჯერეთ, რომ ქვეყანაზე არ შეიძლება ყველა ერთნაირად ბენდიერად სტოკოვრებდეს ისე, როგორც არ შეიძლება ყოველი კაცი ერთნაირი მალხაზი გონებით, ერთნაირი ქვეყნით და ნიჭით იბადებოდეს. ბ. გომართელი თავისებურად, ახირებულად უყურებს ხალხის ცხოვრებას, ახირებულად და თავისებურად ხსნის ხალხის სიღარიბეს და სიძაბუნეს. ხალხის ყოველივე უბედურობის მიზეზად სთვლის მართა ბიუროკრატის და მდიდრებს. გომართელი ისეთ რამეს მიაწერს ბიუროკრატის და მდიდრებს, რომელიც სრულებით არ მიეწერება. ქალები არ არიან კმაყოფილნი, რომ იგიინ ქალებად დაიბადნენ. მე დარწმუნებული ვარ, ეს რომ დღედაცაქებმა შესწივლონ ბ. გომართელს ის უთუოდ ამ მოკლენის მიზეზად ბიუროკრატის დასახელებდა და მღვდლებსაც დამნაშავედ გამოიყვანდა, რადგან, მისი აზრით, „მღვდლები ბიუროკრატის მდაბალი სურვილის აღმასრულებელი არიან“!

სახარება ბრძანებს: „არა შესაძლებელ არს მსახურება ღვთისა და მამონისაო“ (ეშმაქსაო). კაცი ღმერთს თუ არ ირწმუნებს მამონას, (ეშმაქს) ირწმუნება და ემსახურებაო. წინეთ ბ. გომართელმა აღიარა, რომ არა მრწამს არაფერი საზნაოვო და ეშმაქების არსებობა კი სწამს! ეს ცხადად ხსნას მისი სიტუეისაგან „სამღვდელოება ეშმაქებს ემსახურებაო“. ვინაიდან გომართელს სამღვდელოება ეშმაქების მოსამსახურეთ მიაჩნია, რამდენიც უნდა დაუმტკიცო მას ვერ დაჯერებთ, რომ ს-მღვდელოებას საბრებლობის მოტივან შეეძლოს ხალხისათვის, რომ სამღვდელოებამ რიგაინი და დიდი სამსახური გაუწიოს ხალხს...

მე შემიძლია მთელი სამღვდელოება უნაკლულად დაესახო და ყველანი თავის დიდი მოვალეობის აღმასრულებლად. ამის მოთხოვნა ყოველი მღვდლისაგან დღეს არც შესაძლებელია, ვინაიდან ჩვენში მღვდლები არ არიან ყველანი მოშაბდებულნი და გონებით განვითარებულნი, რომ ხალხის წინამძღოლობაც შეიძლონ სწავლით და ქადაგებით და მღვდელმოქმედების აღსრულებაც. მაგრამ ამაში დამნაშავე ისევე ხალხი, რომელიც არ დაუძებს

როგორც უნდა იყოს მღვდელი, ოღონდ წირვა და საიდუმლო მღვდელმოქმედებათა შესრულება შეიძლოს. უმრავლესი ნაწილი სამღვდელოებისა ამ უქანასკნელ მოვალეობას ასრულებს. იმათ სრულეზბით არ იციან ბიუროკრატია და არც ბიუროკრატია მიეჭკვეთა თავიანთ სურვილის აღმასრულებლად მათ. დამი. მაგრამ მრავალნი არიან ისეთებიც, რომელნიც ბ. გომართელზე ბევრად მეტს აკეთებენ სოფელში და ბევრად მეტს სამსახურს უწევენ საზოგადოდ ხალხს და განსაკუთრებით თავიანთ სამწყსოს. გომართელის ხსენება არ იყო ქვეყანაზე იმ დროს, როცა სოფელში ჩამდგარი ბევრს ევოგებოდით ხალხის შემავიწროებელი და დაამკვერელი. ემოწმებთ ამაზე შორ. მარის გლებობას. ჩვენს გარდა სხვაგანაც არიან ამისთანა მუშაენი, მაგრამ, გომართელის აზრით თურმე, ყველა სამღვდელოება ეშმაქებს ემსახურება!.

სად ბრძანდებოდით, ბ. ი. გომართელი, 1886 წელში, როცა ჩვენ, ვახუშტში წერით კი არა, ოფიციალურად განვაცხადეთ პროტესტი დედაენის მოსპობაზე სკოლებში, რომლისათვის განსვენებულნი იანოჲცი ციუქვეტიებისკენ გადასახლება გვექადოდა. სად ბრძანდებოდა ბჭი გომართელი, როდესაც არც პრესას, არც მთელ თავდააზნაურობას და არც გლებობას არ მიეგზრეთ ერთ თავის დამამკირებელ დღესასწაულობაზე?.. სად ბრძანდებოდა, ბ. ი. გომართელი, როცა საწყელი დაზარული გლებებში შორაანის მახრისა ჩვენის ქომავლობით განთავიზიშულდა მუქთად შეშის ზიდვისაგან პოლიციაში მოსამსახურეთათვის? იცის თუ არა, ბ. გომართელმა, რამდენი უსამოივნება მოგვეგვოზია ჩვენ ბიუროკრატის მოსამსახურებისაგან გლებების ქომავლობისათვის? ეხლა თქვენთვის მომინდია, მკითხველო, რამდენად საფუქელიანია გომართლის ბრალდება ვითომც ჩვენ ეშმაქებს ემსახურებოდით. გომართელი, რომ ბრალს არ სდებდეს მთელს სამღვდელოებას მაშინ ჩვენ ხმას არ ამოვიღებდით. მთელ სამღვდელოებაში, რასაკვირველია, შეიძლება ბევრი სამღვდელოება იყოს ხალხისთვის უსარგებლო. თორმეტ მოიქეულში ერთი იუდაგამცემელი გამორია! მაგრამ იუდას გულისათვის, რომელი ქვეყნაინი კაცი იყადრებს ყველა მოიქეულეს გამყიდველად წარღას? გომართელს არა აქვს უფლება რამდენიმე სამღვდელოების ტული ქტევისათვის სახარებაო. ექვთესიაც

დ მთელი სამღვდლოებაც უარ-ჰყოს ღ შეჩვენოს...

გომართელს ჰგონია, რომ მღვდლები არა თანაუგაძრბენ ხალხის სასიკეთო საქმეს და სასურველ მისწრაფებას... ძლიერ სცდები თქვენს მოსაზრებაში, ბ. გომართლო. თქვენსავეთ, რომ არ ეჯიღდეთ, თქვენსავეთ, რომ არ ვეყროდეთ აქედან ის დასკვნა არ შეგიძლიათ გამოიყენოთ, რომ არ ვიყოთ მონატრე სახელმწიფოთის იმისთანა თავისუფალი მართვა-გამეობისა, როგორც სუფევს ევროპის განათლებულ და დაწინაურებულ სახელმწიფოებში. საყოველთაოდ აღვირებთ, რომ არა გერაჰს ჩვენ ხალხის ბედნიერი ცხოვრება იქ, სადაც თვითონ ხალხის წარმომადგენლები არ განაგებენ სახელმწიფო შესავალ-გასავლის ანგარიშს. არა გერაჰს ჩვენ ხალხის რიგანი და წარმატებითი ცხოვრება იქ, სადაც არ არის თავისუფლება პიროვნებისა, ბეკლვითი სიტუცისა და ხარწმუნობისა. დავათვლიათ ყველა სახელმწიფოები ევროპისა, დავაკვიროთ მათ ცხოვრებას და იქაურ ხალხის და სახელმწიფოთის მართვა-გამეობას და მიველით იმ დასკვნამდის, რომელიც ესლა მოვიყვანეთ. მაგრამ, სამწუხაროდ, აქვე უნდა ვსთქვათ გამოტეხილად, რომ ჩვენს პრესას და ჩვენს პულიცისტებს ბევრი რა აჯლიათ და ბევრში კოჭლბენ. როცა სჯიან. თუ საშუალებით და რა ღონისძიებით მიანიჭონ ხალხს სანატრელი რეფორმები. ევროპის სახელმწიფოების ხალხს ისე ადილოდ არ მიუღწევია იმ სანატრელი რეფორმებისათვის, როგორც ჩვენში ზოგიერთებს, ესე საადილოდ მიაწიათ. რეფორმების შემოღება, განსაკუთრებით მათავე და მოწინავე კაცებისაგან, ითხოვს დიდ გამჭირახობას, დიდ გამოცდილებას, შორს განმკურნებლობას და ნიუთიერად შეძლების. სამხლარს გარეთ რეფორმების მოსახდენად დიდი ხნისა იმზადებოდა ხალხი. მარტო წერით ვერ მოიახლოვებთ ზაფხულს...

სანატრელი ცვლილების მოსახდენად ხალხი ერთმანეთზე მტრად კი არ უნდა ვადაკლიყო, არამედ შეთანხმობა და მათ შორის ნამდვილი ერთობა და ამკიდრო. ჭრთველები მაშინ იყენენ გამარჯვებულნი, როდესაც მათში იყო ერთობა, თანხმობა და მშური სიყვარული. ჭრთველები მაშინ იყენენ უძლეველნი და კლდესავით მაგარი, როდესაც ერთ ხელში თოფი და საომარი იარაღი ეჭირათ და მეორე ხელით ეკლესიას აშენებდენ. ბანი ექიმი გო-

მართელი კი ხალხს უჩრებს ეკლესიები დაანგრიონ და სამღვდლოება თავიდან მოიშორონ!.. ამით გაკუთლება საქმე? ამით მივაღწევთ საწადელს? ეკლესიების დაქცევით და მღვდლების მოსპობით სად მიადრწის ბედნიერ ცხოვრებას და რეფორმებს? დავისახველეთ, ბატონო ექიმი იოანე გომართლო, ერთი სახელმწიფო მაშინც სადმე დღეამიწაზე, სადაც ეკლესიები და სამღვდლოება არ არსებობდეს? რალი თქვენ მიხვდით და შეიტყვეთ ეკლესიების და სამღვდლოების მავნებლობა და ამერკვლები, ინგლისელები, შვეიცარიელები, გერმანელები და სხვა ხალხები ვერ მიხვდენ ეკლესიების და სასულიერო წოდების მავნებლობას და ვერ მოსძიებ იგინი საღმრთო წერილი ამბობს: „როცა ეგონათ თავისთავი პრძნად, მაშინ გასულელდნო“. ამას ჰმტკიცებს სწორეთ ზოგიერთების მჯეჯლობა:..

ბ. გომართელს გაუგონია, რომ საფრანგეთში ხალხი კლერიკალების დკონგრაიების წინააღმდეგნი არიანო და ჩვენს სამღვდლოებასაც კლერიკალებად სთვლის! ამით აშკარად ამტკიცებს, ბ. გომართლი, რომ არ ესმის კლერიკალიზმი და არც ჩვენი სამღვდლოება...

შეუძლარი პრძანდებიან ისინიცი ვინც ვიკრობს, რომ ხალხის გაპროლეტარიატებით ეღირსონ სანატრელ რეფორმებს. კარგია, რომ ხალხს არ ესმის რა არის პროლეტარი! არ არის ჩვენში პროლეტარები და ლერთმაც ნუ გააჩინოს იგინი. ბუხტენით და განუშარტეთ ხალხს ვინ იწოდება პროლეტარიატად. შეატყობინეთ ხალხს, რომ უცხოეთში პროლეტარიატებად იწოდებიან ისინი, რომელთაც არ იციან არც დედა, არც მამა, რომელთაც არა გააჩნიათ-რა სრულებით არც სახლი და არც კარი. და მხოლოდ მუშაობენ და დლიობრად იჩენენ თავს. ესლა რამდენია ამისთანა პროლეტარები ჩვენში?..

ზემო თქმული სიტყვებით იმეს კიარ ვამტკიცებთ, რომ რეფორმები საქირო არ იყოს არა, რეფორმები საქიროა მიუცილებლად, მაგრამ ხალხის გაპროლეტარიატებთ კი ვერ დავარსებთ ამ რეფორმებს, არამედ სხვა ღონით და სხვა საშუალებით...

სათქმელი ბევრი გვაქვს, მაგრამ აღარ შევაწუხებთ მკითხველს გრძელი სიტყვით. უკანასკნელად ვითხოვ, ბ. ი. გომართლი, კატეგორიულად ეგონასუხოთ:

1) როგორ ეწინააღმდეგება ჩვენი სამღვდ-

ლოება სწავლა-განათლებას, როდესაც წერა-კითხვის გამავრცელებელი და სკოლების დამაარსებელი ჩვენს გუბერნიაში სწორეთ ეს სამღვდლოება იყო და არის იმ დროიდან, როცა ჩვენში ხსენება არ ყოფილა სახალხო სკოლების დირექტორებასა და ინსპექტორებისა?

2) როგორ ეწინააღმდეგება სამღვდლოება ხალხის კეთილდღეობის დაარსებას და ახალი რეფორმების შემოღებას?

3) რაში მდგომარეობს სამღვდლოებისაგან შიურკრატის მდაალი სურვილის ასრულება?

4) რომელი მოქმედებით გამოიხატება სამღვდლოების მხრით წინააღმდეგობა რეფორმების შემოღებისა?

5) ვითარი იყო საქართველოს ერისთვის სამღვდლოების საშახუბო მეთურამეტე საუკუნემდის და, თუ მეტრამეტე საუკუნეში მის საშახურს ნაკლი აქვს, ზის ბრალია ეს და ვინ არის ამაში უმეტესად დამნაშავე?

6) რაში მდგომარეობს მღვდლის მოვალეობა ხალხის და ღვთის წინაშე?

დგ. დ. დამაშაძე.

P. S. ჩვენ ძლიერ გვაყვირებს ბ. გომართელის მოსწარმული ზსუხი. ბ. გომართელი ვაღაბუღი იყო მოედად ჩვენი ზსუხის დასრულებასთვის, წაეკითხა იგი და მოეცა რიგიანი ზსუხი. ეს მიუცილებელი ვაღა უყვედი რიგიანი მწერლისა, რომელიც აღჭურვილია სიამარღიით და გულწრფელობით. შექმდებ ნომრში ჩვენ გაყსნემო ზსუხს ბ. გომართელის მოსწარმული ზსუხისაგ.

დ. დ. დ.

სამართო სჯულის სწავლების შესახებ.

ქუთათურმა მღვდლემმა, რომელიც, 24 აგვისტოს, სხვა მასწავლებლებთან ერთად, მოწვეულნი იყენენ ქალაქის საბჭოს დარბაზში სკოლებისათვის საგანგებო კომისიის მიერ შედგენილ პროგრამის განსახილველად და, რომელთაც, — როგორც თვითონ ახტადებენ, თავის მოხსენებაში, — კრებაზე ზოგიერთ მოსახრებათა გამო თავისი აზრი ვერ წარმოხტქვეს

სახალხო სკოლებიდან სამღვთო სჯულის განდენის შესახებ, — მხოლოდ ახლა ამოიღეს ზმა და წერილობითი პროტესტი განუტხადეს კრებისამერ მიღებულ რეზოლიუციას. «სახალხო სკოლებიდან სამღვთო სჯულის განდენის გამართლება არაფერთ არ შეიძლება», ამბობენ ისინი: «სალი პედაგოგიის შეხედულებით, ყმაწვილის აღზრდა უნდა წარმოადგენდეს მის ყოველ სულეკ ბუნების ძალთა და ნიქთა პარმონიულს განვითარებას; ამიტომ სკოლა უნდა აძლევდეს საჭირო საზრდას, როგორც კაცის გონებას, ისე მის სულს, რადგან მისი (სკოლის) დანიშნულება მარტო სწავლება კი არაა, არამედ ნამდვილი აღზრდა. 24 აგვისტოს შემეშავებული პროგრამა კი მხოლოდ სხვადასხვა საჭირო ცნობებით გონების გასამიღვრებელადაა ნაანგარშვე. ყმაწვილის გონების განვითარებასა და სულის აღზრდას კი პროგრამაში თითქმის სრულიად არა აქვს დათმობილი ადგილი... სამღვთო სჯულის გონიერული სწავლებას დიდი მნიშვნელობა აქვს ყმაწვილის ხასიათის გაწვრთნა-განვითარებაში... ვერსად ვერ გვაგვებ ჩვენ იმდენს შეხანიშნავ მაგალითებს ადანიანისადმი თავგანწირულ სიყვარულისას, იმდენს რწმენის შეურყვევლობასა და სიმტკიცეს, რომ მუდამ მზად იყო სიმართლისთვის, რამდენც დაბადებაში და საქრისტიანო ეკლესიის პირველ საუკუნეთა ისტორიაში... სამღვთო სჯულის პროგრამიდან განდენა პირდაპირ პედაგოგიური ცოდვაა, არც ერთს ვეროპის განათლებულ სახელმწიფოში, რომელთაც ჩვენზე მეტი პედაგოგიური გამოტილება აქვთ, ისეთის ოსტრაკიზმით არ განუღვენიათ სამღვთო სჯული, როგორც ჩვენში უპირებენ მას. მხოლოდ ერთადერთმა საფრანგეთმა გავაკნრო ამ მხრით თავი, მაგრამ იქაც მხოლოდ სიტყვით განიდენა სამღვთო სჯული... თორემ საქმით ისევ ასწავლიან მას იმავე სკოლაში, მხოლოდ სხვა, ახალ, — «მორალი»-ს სახელით... გაუგებრობად მიჯანჯია ჩვენ იმის მტკიცება, ვითომ სამღვთო სჯულის სწავლებით ჩვენ განგებ ვხდიდეთ ბავშვებს ცრუმორწმუნეებად. ვერც ერთი გულწრფელი, კეთილ-სინდისიერი კაცი ვერ უარჰყოფს იმას, რომ კაცს დაბადებიდანვე თან დაყოლილი აქვს ეგრედ წოდებული სარწმუნოებრივი ნიქი (prejudices and ცნობიქს), რომელსაც საყოველთაო ხასიათი აქვს და რომლიც, მასხადამე, ბუნებრივია. ამიტომ,

ვინც საჭიროდ არ სთვლის სამღვთო სჯულის სკოლაში სწავლებას, იმას ან შეგნებულად უნდა დააჩლუნგოს ეს ბუნებრივი ნიჭი, ან სულ უუურადღებოდ დასტოვოს იგი. სწორედ ამ უკანასკნელ შემთხვევაში მოსალოდნელი ცრუ-სარწმუნოების გავრცელება, არღან, თუ რომ ბუნებრივ მოთხოვნილებას გონივრულად და შეგნებულად არ მიეცა გზა და მიმართულება, უსათუოდ დამახინჯებულ და შემძლარ გზას დაადგება... ზოგიერთებისაგან ნაჩვენები საშუალება—ვისაც საღმრთო სჯულის სწავლა სურს, მან კერძოდ მიმართოს მთვლელბაო, —საქმეს არამც თუ ვერ უშველის, პირიქით კიდევ უფრო წაახდენს და სრულიად განაცალკევებს ერთმანეთისაგან სასულიერო და საერო სკოლას, რომელთა შერთობა ყველას გულთა სურს(?) ზოგიერთის, ვითომც ენა მახვილი ვეებატონის განცხადება შესახებ იმისა, თითქოს საღმრთო სჯულის სწავლა ბავშვებს გონებას უზღუნგებდეს, ამტკუუნებს თვითონ ამ ვეებატონებს, რომელნიც თავის აზრის დასამტკიცებლად უთითებენ სასულიერო სემინარიებზე, საიდნასც, მათის აზრით, შეგნებული ატვისტები უნდა გამოიღონდენ. თუ რომ სემინარიებიდან შეგნებული ათვისტები გამოიღან, სჩანს საღვთო სჯულის სწავლა არამც თუ გონებას არ უზღუნგებს მოწაფეებს, არამედ იმდენად ანეითარებს მათ, რომ შეუძლიან შეიგონან ყოველი რაული ფილოსოფიური შეხედულება, თუნდაც ათვისტური... სხენებულ პირთაგან საზის გასმა საღვთო წერილიდან ამოღებულ ტექსტებისა რომელნიც ვითომც ბავშვებს განსაკუთრებით უნდა აზღუნგებდნენ, ვერ ამტკიცებს სამღვთო სჯულის სწავლა მარტო ტექსტების სწავლისაგან არ შედგება როგორც, მაგალითად, გეომეტრიის სწავლა მარტო თეორიების გახეპირებას ამ შეიცავს. თუ რომ გეომეტრიის მასწავლებელი მოწაფეებს მარტო თეორიებს აზებრიბინებს, ის მართლაც ტყინს უზღუნგებს ბავშვებს; მაგრამ ეს კიდევ იმას არ ნიშნავს, ვითომც გეომეტრია საზოგადო ტყინს აზღუნგებდეს და საჭირო იყოს სკოლიდან მისი განმეგება. კიდევ რომ ესთქვათ, ამაჲმად სამღვთო სჯული გონებას კი არ ანეითარებს, არამედ უზღუნგებს ადამიანს, ამაში თვითონ სამღვთო სჯული კი არ იქნება დამნაშავე, არამედ ფლანდელი მისი სწავლების მყოფი. ამიტომ სამღვთო სჯული კი არ უნდა განაჲმეთ სკოლებიდან,

არამედ უკედ უნდა დაეაყენოთ მისი სწავლების საქმე, და მაშინ მოსცილდება მას ის მძიმე ბრალდება, რომელსაც ასე დაუმსახურებლად კისერებდ აზვევენ“. („იერ.“)

სატაავდ-აზნაურო გინნაზია

დასრულდა ტფილისის გუბერნიის ღარიბ მოწაფეთა დამხმარე საზოგადოების კრებები. უმთავრესი მიზანი ამ კრებისა იყო სათავად-აზნაურო სკოლის შერყეულ მდგომარეობის გამორკვევა და მკვიდრ ნიადაგზე დამყარება. მართალია, საზოგადოებამ აირჩია კომისიები, რომელთაც უნდა შემოეშაოს მომავალ რეორგანიზაციის პროექტი, საზოგადოება მომავალის სამზადის შეუდგა, რომ სკოლას ღირსეული სახე მისცეს,—მაგრამ, საუბედუროდ, მან ვერ მიიღო ისეთი ღონისძიებანი, რომელთა შემწყობით დღევანდელი აწეწილი მდგომარეობა გამორკვეულიყო და სკოლაში წესიერი მგეცადიფიკადაწეფესულიყო.

მე მწამს, რომ, როგორც მასწავლებლები, ისე მასწავლებლები მოწაწილეთაბას იღებდნენ ხალხისთვის რაიმე აუცილებელ საჭირო ძირითად უფლებას მოპოებაში და ამისათვის სხვადასხვა ზომებს მიმართავდნენ, თუნდაც ამ მოქმედებას შედეგად მოჰყვეს თვით სასწანლებლის დახურვაც,—დიად მიზანის თანაბარი მსხვერპლი დასანანი არ არის. მაგრამ დიდი შეცდომა იქნება, თუ მსხვერპლად ეძლევა საქმე ისეთ მიზანს, რომელიც ამ მსხვერპლს ვერ გაამართლებს. არც ერთი ისეთი პრინციპი არ წამოუყენებია სათავად-აზნაურო სკოლას ამ ეჲმად; რომელიც მთელი ხალხის ინტერესს იცავდეს ან ამ ხალხის რომელისაჲმ კლასისას. ჩვენ აქ ვერ ვხედავთ საბრძოლველ საგანს, რომელიც საჭიროებდეს ან მოითხოვდეს რისკს, რომელსაც შეიძლება სკოლის თვითარსებობის მოსპობაც მოჰყვეს შედეგად. მთელი უთანხმოება შეეხება მხოლოდ ისეთ კითხვებს, რომელნიც საესებთ თავსდებიან სკოლის შხნაურცხოვრების ფარგალში

საზოგადოებრივი უუურადღებობამ სკოლა სრულ დემორალიზაციამდე მიიყვანა. მის ეწწრო

კედლებში წლიდან წლამდე ძლიერდებოდა და ფესვებს იღვას დესპოტიზმი, რომელიც თანასწორ ასახიზრებდა და სხვაგვარადა, როგორც მოწაფეებს, ისე მასწავლებლებს. ბოლოს საქმე იმ წერტილამდე მივიდა რომ მთელი ეს ძველი სისტემა ერთიანად დაიშალა. ძველი ტრადიციები, ძველი ურთიერთობა თირიან ფესვიანად ირღვევა. არაფერი არა ისე საძინელო, როგორც ასეთ დროს შესაფერი მოქმედება. ყველა რაღაც რყევაშია, სულს მოუხევენრობა ეტყობა, ყველა ახალს ეტანება და წასულის შიშით ამ ახალსაც უნდობლად ეტყობა.

ამ გარემოებაში, როგორც ყოველთვის, საქიროა გვახსოვდეს, რომ მოქმედების ტაქტიკა უნდა ეთანხმებოდეს მიზანს. აქ შესაძლებელია ორი შემთხვევა. პირველ შემთხვევად ჩაითვლება შემდეგი მდგომარეობა,—როცა მიზნად გვაქვს სრულიად დავარდნილი ძველი წყობილება, მოვსპობთ ის და მის ნიადაგზე ახალი წყობილება დავაწესოთ. ამ შემთხვევაში ყოველი ზომა, მიზნისკენ მიმართული, უკიდურესი არ იქნება. აქ საჭიროა მთელი ძალის მოკრება და ძველთან შებრძოლება. მეორე შემთხვევა არის მაშინ, როცა ჩვენს მოქმედება მომწყვდევლია განსაზღვრულ საზოგადოების ფარგალში, ცა მომქმედოთ არ სწადინათ ამ საზოგადოების რვეა, მოაპობა,—პირიქით, სურთ მიიზრონ ვადოების უმრავლესობა, რომ, მათი აზრით, რიტი პრინციპები განახორციელონ ამ უმრავლობის შემწეობით. ასეთ შემთხვევაში ბრძოლის ტიკა სულ სხვა. ამ შემთხვევაში მთავარი სური ისაა, რომ შეცვლილ იქნას საზოგადოების ქმედების ხასიათი და არა მისი ძირითადი პრინციპები. ამ საზოგადოების ფარგალში მომქმედი ცდილობს ყოველთვის, რომ საზოგადოებამ მიიღოს სწორედ მისი აზრები და მათი მიხედვით იმოქმედოს. იგი ეწევა აგრესიას საზოგადოებაში, მწერლობაში, კრებებზე, მაგრამ, თუ საზოგადო კრებამ არ შეიწყნარა მიიღოს მისი აზრი, იგი ემორჩილება მის გადაწყვეტილებას, რამდენადაც ეს მოქმედებას შეეხება. იგი მოქმედებს საზოგადო გადაწყვეტილების თანახმად, ხოლო, რასაკვირველია, კრიტიკას განაგრძობს ძველმებურადვე.

პირველი გზა არის, ესე ვთქვათ, სარეკოლიუციო, მეორე—კონსტიტუციონური. მეორე შემთხვევაში იზრდებიან უფლებბრევი ნიღაღის ფარგალში.

მე მგონია, არავითარი საფუძველი არა გვაქვს. სათავად-ანხაურო გიმნაზიაში გაპართული ბრძოლა პირველ კატეგორიაში ჩაერისხათ, პირიქით ის სავსებით შეგვიძლია მეორე კატეგორიის ვაკუუთათ. ამიტომაც მოქმედებაც შესაფერი უნდა იყოს. ყოველი ღონისძიება მომქმედ ძალებისა, რომელიც სწავლის შეწერებას გამოიწვევს, არაა გასაპართლებელი. სამართლიანია და საქმეცა ყველა იმათი მისწრაფებანი, რომელიც ცდილობენ სკოლის გაწმენდას და ამაღლებას. და თუ ეს მიზანი დღეს სავსებით ვერ სრულდება, მოქალაქობრივი განუეთიარებლობა იქნება, ამისათვის სკოლის მოქმედება შევეჩვროთ. საქმისაგან ვაქტივთა საქმის გაკეთება ხომ არაა,—ეს მხოლოდ მოქალაქობრივი სისუსტეა. პირიქით, იმ მიზეზების გამო, რომელიც დღეს საბრძოლველ საგნადაა გამბადარი. სკოლის დახურვა საზოგადობრივი არარაობის გამომქლავნებელი იქმნება. („იუ.“).

—————
ზეზომ სვანთი.
 IV.)
 ხალხის ზნეჩვეულებანი,
 (ღალსა მამულად)

ეცრის საზოგადოებაში, სოფ. უღელაშში ყოფილა ძველად აგებული ეკლესია წმ. გიორგის სახელზედ, რომელიც ეხლა დანგრეულია. ეს უღელის წმ. გიორგი მიანათი სვანებს მთელ ზემო სვანეთში ხურვებისაგან მხსენლად. ვახდება თუ არა ეინმე ამ სენით ავთ, ის მაშინვე შემთხოვს უღელის წმ. გიორგს: ოღონდ კი მიხსენი ამ ავათმყოფობისაგან და მთელ ჩემ სიაცობლეში ყოველწლივ შემოგწირავ ცხვარს და ან მამალსოა. თითქონი ყოველ ოჯახში მოიძებნება თითო-ოროლა ამგვარი მსხვერპლის აღმთქმელნი; დროთ ამ მსხვერპლთა შეწირვისა კი აქეთ დანიშნულ „მზეგვარ და ფარი-სეველის“ წინა კვირა. ამ კვირა საღამოს დაამზადებენ ყველა იმას, რაც ოჯახის წევრთ სათითაოდ აღთქმულნი აქეთ და ამას გარდა კიდევ დაკვლენ მთელი ოჯახის საკეთილდღეოდ კარგ გოჭსა როდესაც ყველაფერი მზად იქნება, მაშინ ოჯახის უფ-

*) იხ. „მწეუსი“ № 18, 1905 წ.

როსი აღებებს არაყს, სამ სტეფიკერის მსგავსად გამომცხვარა პატარა პურებს, შევედრებს უღვალის წმ. გიორგს თავის ოჯახს და სთხოვს, რომ იხსნას ხსენებული ოჯახი ხურევისაივან, მერმეთ დასდღებთან და იცაშემებენ.

მაგრამ ძველად მარტო ამ მსხვერპლებს როდი დასჯებდნენ და დაუწყებებიათ მთელი კვირის განმავლობაში მარხვა, როდესაც მთელ სვანეთში არც დიდი და არც პატარა არაფერს ხორციელს არ სჭამს; ამის გამო ამ „მეზვერე და ფარისევლის“ წინა კვირის ეძახიან „ლაღარა მუშლადღ“-ს ე. ი. იღების, დამარხების კვირას.

პარასკევს დაკლავდნენ ყოველ ოჯახში თითო კარგ ტახს წმ. გიორგის სახელობაზედღე, რომელსაც თავიანთ ოჯახებს კიდევ შევედრებენ. ამ პარასკევს ეძახიან „კერე ვებრის“ ე. ი. ტახის პარასკევს. ამ ტახის შიგნულს შესკამენ მერვე დღეს, შაბათს, დილით და რაც მორჩებათ იმას კი არ შეინახენ, არამედ დასწავენ, როგორც ძველად ებრაელები, ცოდვებისაგან განსაწმენდათ. ამ შაბათს ეძახიან „მერსანას“.

უნდა ვსთქათ რომ სვანეთში არც ერთ წმინდანს არ სტყვიან ისე პატივს, როგორც წმ. გიორგის; არც ერთი წმინდანი არა ჰყავთ ისე მიღებული, როგორც ის. ყოველ სვანს თავისი თავი წმ. გიორგის აცად მიანია და მთელი სვანეთის მფარველად სთვლიან მას. იმიტომაც არის, რომ უმეტესი ნაწილი სვანთა ეკლესიებისა ამ წმინდანის სახელობაზედ არის აგებული და მის სადიდებლად მართლმადიდებელ ეკლესიის მიერ დაწესებულ ყველა დღეებს მოწინებთა და გულმოდგინეთ უქმობენ.

V.

(ღამშარბა) და (ღამეფურაღ).

გათვინდება თუ არა „მეზ. და ფარისევლის“ კვირა დღლა ყოველი ოჯახიდან, კაცის სულზედ გამოიტანებენ თითო ერთილს და მთელი საფელი, ერთად თავოყრილი ზმუკრია-შუკრია და წყოპილი, გასწევს ერთ დანიშნულ ალაგისაკენ: იმ სოფელში სადაც ეკლესია-ეკლესიაზედ და სადაც არა, იქ ნასადრზედ მოიყრიან თავს. მისვლისთანავე პირველად დანიშნულ ალაგს შემოუვლიან გარს სამჯერ, შემდეგ მოიყრიან ყველა ერთილს ერთად თავს, ათით მათ ირგველვ ვაკერდებთან და დიწყებენ

სხვადასხვა ძველ სვანურ საგალობლებს, რომლებში აქებენ და აღიბებენ წმ. გიორგის და სხვა წმინდანებს. ეს საგალობელი ისეთი ძველი არიან, რომ თვითონ სვანებსაც არ ესმით დღეს კარგათ მათი შინაარსი. „ცხრემონის“ უმასპინძლებთან ერთდემორეს შინაგან მოტანილი არაყოთ, რის შემდეგ მასპინძლებს მიჰყავთ სტუმრები სახლებში. ამ კვირადღეს ერთილს ვამო, ეძახიან „ლაშარობს“ (ლაშარია—ქინელილი).

სტუმრიანობა გრძელდება კვირა დღიდან ოთხშაბათ საღამომდი, რომლის განმავლობაში მოდღესასწაულე ოჯახებში არის განუწყვეტელი სმა და ქეთფი. ოთხშაბათ საღამოს კი სტუმრები წაფლენ თავთავიანთ სახლებში. როგორც სვეთა ესთქი „მეზ. და ფარის.“ კვირა დღეს ეძახიან ლამპრობს მხოლოდ ამიღვან გამოწვეულ დღესასწაულს, რომელიც ოთხშაბათ საღამომდი გრძელდება, ეძახიან—ლიჩედურაღს, რაც ნიშნავს წასვლა-წამოსვლას, მისვლა-მოსვლას, ჩასვლას. ანაირ სახელს ეძახიან იმიტომ, რომ ამ დღეობაზე სოფელი თითქმის ორად იყოფა: წელს ერთი ნაწილი გადისდის ამ დღესასწაულს და მეორე მისი სტუმარია, გაისად ეს უკანასკნელი გადისდინ პირველი მათი სტუმარია. წელს მე ვაღვიფდი ამ დღეობას და მოვიტყვიებ ჩემს ნათესავებს, ჩემსავე საზოგადოებაში მცხოვრებთ და არა ვარცხევებს; ვახსილ იბინი დიხდიან და მე მიმიპატიებენ; მერმეთ კიდე და ასე ანაირად წლის შეცვლით, როგორც იბიხ ყოველი ოჯახი ამ დღესასწაულს, ლიჩედურაღს წოდებულს. როგორც ვაღვიფცივე საზოგადოებას ვაღვიფცივა წინეთ, რომ ლიჩედური არ ედღესასწაულებიათ და ეს ვაღვიფცივე მსხვერპლი-მარამ საუბედუროდ ხსენებულ წესადს ცუდი მოსავლი ყოფილიყო, მას კიდევ მეორე და მესამე უმოსავლი წელიწადები მოჰყოლიდათ და სვანებს ვეიქრათ უსათაუოდ ღმერთი გვირისდღმა ლიჩედურაღის მოსპობის გამო და შიმშილობით დაჯას გვეკადისო. ამიტომ შეეწირათ სხვადასხვა მსხვერპლი რისხვის თავიდან ასაშორებლად და ხელ-ახლად დაწყეთ მისი დღესასწაულობა; ეს შემთხვევა საქმარისი იყო მათთვის, რომ დარწმუნებულნიყვნენ ამ ჩვეულების სიმტკიცეში და ღვთისაგან დაწყებულებაში, რის გამო არაფერს ბარჯს არ ერიდებთან, ოღონდ კი ბრწყინებულ ჩაატარონ ეს უქმებეი.

(შემდეგ იქნება)
სეკერ. გეგლეძი.

ნიკოლოზ ბარათაშვილის ძეგლის ქუჩაში.

ახალშენში რუსეთში

9 ოქტომბერს, შესრულდა 60 წელიწადი მის მკვდერს, რაც გარდაიცვალა შესანიშნავი ქართველი მგოსანი ნიკოლოზ ბარათაშვილი.

ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების* გამგეობას განზრახვა ჰქონდა ეს დღე ელდესასწაულნა ისე, როგორც დიდებულ მგოსნის ხსენებას შეეფერება. ასეთ ელდესასწაულის გამართვას თხოვლობდა ჩვენი პროვინციაც, სადაცამე ამის გამო ბევრი შეკითხვა მოუვიდა გამგეობას. არჩულ იქნა კომისია, მოწვეულ იქნენ ქართულ რედაქციებში და სხვადასხვა დაწესებულებათა წარმომადგენელი.

მაგრამ, შეერთებულს სხდომაზე გამოიჩევა, რომ ელდესასწაულს პირაობებში მეტად ძნელია სახალხო დღესასწაულის გამართვა. როცა ხალხს შეკრების ნება არა აქვს, როცა სიტყვის თვისებებზე არ არის, როცა უბრალო შეკრებილება ხშირად სისხლის ღვრით თავდება, მაშინ პოეზიის დღესასწაულიც შეიძლება ტრაგედიად გადაიქცესო, სთქვენ წარმოამდგენდებო, და თითქმის ერთხმად გადასწყვიტეს: განზრახულ დღესასწაულის გამართვა სხვა, უფრო მიხერხებულ დროისათვის, გადაიდოსო.

დღეს კი პოეტის ხსენებას პატივსაცემით ძეგლის კურთხევითა და გახზნით. დიდუბის ეკლესიაში გადახდლ იქმნა წირვა და შემდეგ მგოსნის საულავზე — პანაშვიდი. ძეგლი უკვე დადგმულია და საკმაოდ ლამაზი გამოვიდა. ძეგლს აგვირგვინებს გერ-გერობით, მარმარილოს ქნარი, რომელიც შემდეგში უნდა შეიცვალოს მერანის ქანდაკებით ძეგლი, რომლის სურათისა და აღწერილობას შემდეგ მოვათავსებთ, ცხლად მხრიდან წარწერები აქვს მგოსნის ლექსებით.

გარდა ამისა, ზემოხსენებულმა კრებამ გადასწყვიტა პატარა კრებული დაშეკრეს, რომელშიაც იქნებოდა: პოეტის ზოგიერთი ლექსი, მოკლე ბიოგრაფია და დასახითება. ეს კრებული უფასოდ დარიგდება სალხში. ჩვენ გავიგეთ ამისთანავე, რომ მგოსნის ერთ პატივისმცემელსა და ნათესავს ვანზრახვა აქვს თხოვლ ხანში გამოსცეს ნ.კ. ბარათაშვილის ყველა მასულეზიანი და წერილები სურათებით; დასურთებული იქნება ზოგიერთი ლექსი და პოემა მგოსნის... (ც. ფ.)

ძველი რევიმის მომხრენი ელდესაც კიდევ არ იშლიან თავისას და ისე განაგებენ ქვეყანას, თითქო ხალხი ძველმურადვე დაბრმავებული ყოფილიყოს და ვერ ხედავდეს მათ შემპარწუნებელ მოქმედებას და ონებს. შინაურ საქმეების აწესდაწესებამ, რუსეთში მცხოვრებ სხვადასხვა ეროვნებათა ერთმანეთში განზრახვადამტერებამ, ხალხის უფლებათა გათვლიამ და ბოლოს იაფონიასთან ომიანობამ ბრმასაც კი დაანახვა, რომ უკლებელი ამის ჩამდენ ბიუროკრატის შემდეგშიც პატრონობა არ შეუძლიან, რომ რუსეთს მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეეძლება, არსებობა და განვითარება თუ სახელმწიფო საქმეების მართვა თვით ხალხმა იყისრა და თუ მან ჩამოიშორა წინეთ გაბატონებული ელემენტები.

მაგრამ თვით და ელემენტებს ჩამოშორება არ უნდა, — ისე იქვეყინ, თითქო რუსეთში არაფერი არ შეცვლილიყოს. ამჟამად, როდესაც ხალხი ცდილობს გამოარკვიოს განაპირა ადგილებს დამოკიდებულება შუაგულ რუსეთთან, როდესაც ყველა იმ აზრს აღგება რომ რუსეთის ყველა ნაწილს ერთმანეთში თანასწორ უფლებებიანი უნდა შექმნეს, რომ რუსეთის ყველ ნაწილს უნდა მიენიჭოს უფლება თავისი ადგილობრივი საქმეები თითონვე განაგოს, — აქაიქ ვაისმის, რომ უნდათ, რუსეთის განაპირა ადგილებში დასახლონ ხალხი, გადასული შიდა გუბერნიიდან, რომ უნდათ ამნაირად კავკასიაში ადგილმამული ჩამოართვნ ისედაც უმიწაწყლობით შეწუხებულ ადგილობრივ ხალხს და გამოასახლებულ კახაქებს დაუყოვნ, რომ აპირობენ ამერსაში გადასულ დუხობორების დამარუნებას და მათთვის აუარებელ ადგილების მიცემას. ეს ხმებია და ამ ხმების შესახებ ადგილობრივმა საზოგადოებამ გერ კიდევ თავისი აზრი გულახდილად ვერ გამოსთქვა, ის პრინციპი, რომელიც ეროვნებათა თანასწორობის გამოამტკველია და რომელიც კოლონიზაციას სრულებით უარჰყავს, — დღეს კიდევ ვერ შეუთვისებია ბიუროკრატის და იმას, ვინც ფეჭობს, რომ დღეს კიდევ მის ხელშია ხალხის ბედი და იბღაბი.

ახლა გახუთებში ხმა ვაგრცელდა, რომ კავკასიის გარდა უნდათ ცივილიზაცია გამართონ ახალშენში. ის გარი, რომელიც ვაგაჰანილი იყო პანჯურ

რიაში ომისთვის, ახლა იქვე უნდა დატოვონ ახალ-შენების სახით და იმ ბორკტ-მოქმედებას, რომელმაც ასიათასობით ხალხი იმხვერპლა და ეკონომიურადაც დასცა რუსეთი, ახლა კიდევ ახალი უნდა დაუმტონ და ამითი შეუღლებილად გახადონ რუსეთის მშვილობიანი განვითარება. ჩვენ ვიცით, რას ნიშნავს ასეთი საქმე გაბატონებულ წრეების ხელში; ვიცით, რომ მის შესრულებას თან მოჰყვება აუარებელი ხარჯი, მოხელეების გამდიდრება, ხალხის ელატაკება; ვიცით, რომ მეზობელ ერებთან მტრული განწყობილება, რომელიც არ შეიძლება არ მოაქცეს მადა გახსნილთა მოქმედებას, ახალ-ახალ ომიანობას გამოიწვევს და ამ ომიანობაში, ისევე ხალხი დარება ნაზარალევი და ისინი კი, ვინც საშინელ ხოცვა-ღლევის სისხლის ღვრის და ხალხის ეკონომურად დაზიანების მიზეზი იყვნენ, ისევე დაუსჯელნი დარჩებიან და გულდამწვინებულად განაგრძობენ თავიანთ შემადიწუნებელ მოღვაწეობას.

ციმბირში შიდა გუბერნიიდან, რუსეთის სხვა დასხვა კუთხიდან ხალხი უნდა გადასახლონ—მაგრამ... რატომ არ ეციფებიან, უნდა თუ არა ციმბირის მცხოვრებლებს, რომ მათი მიწა ადგილი მათ წამოერთოს იქ მიეცეს შიდა რუსეთიდან გადასულით, —ან განა იქ, მანჯურიაში ხალხი არ არის, განა იდამიანი არ არის ჩინელი, რომელიც მუდამ დღე შრომობს და ამ შრომით თავს იცვებს, —ბატონობას შეგვეუღოთ თვალში ისინი სრულ უფლებიანი ადამიანები არ არიან და არ შეიძლება მათ სურვილს რამე ფასი და მნიშვნელობა მიეცეს.

როგორც ჩვენ კავკაზიაში მცხოვრებ ერების სურვილი არაფერად მიაჩნია მთავრობასთან დაახლოებულს ზოგიერთ მოღვაწეს, როგორც ჩვენ, კავკაზიელები, ნამდვილ სრულ უფლებიანი მოქალაქეებად არ მიგანჩივართ და როგორც ჩვენი აზრის და სურვილის შეტყობა არ მაინათ საქირად, ისე იქ, შორეულ აღმოსავლეთში მცხოვრებნი უფლებიოდ არიან დატოვებულნი. შიდა რუსეთში მცხოვრებთა გაბატონების მსურველი განაპირა ადგილებს ამ მცხოვრებლების საკუთრებად სოფლის და ფიქრობს, რომ ყველგან ისე უნდა მოიქცეს ხალხი, როგორც ამ შიდა-რუსეთელებისთვის სასურველია.

ასეთი შეხედულება ცენტრალისტობის ნაყოფი არის, იმ სახელმწიფო სისტემის ნაყოფზე, რომელიც სხვადასხვა ეროვნებათა უფლებას არაფერად აგდებს

და ცდილობს ერთი ენა და ერთი-ერი გააბატონოს სახელმწიფოში.

სწორედ ამ სისტემის წინააღმდეგ მიმართულია რუსეთში მცხოვრებ ხალხთა საუკეთესო ძალები. ის, ვინც საზოგადოდ ყოველივე დაჩაგრისა და ძალმომრეობის წინააღმდეგია, ის, ვინც მუდამ ადამიანის განთავისუფლებას ლაპარაკობს, ეროვნულ განთავისუფლების წინააღმდეგი არ უნდა იყოს და პირიქით უნდა ცდილობდეს, რომ ეროვნულ თანასწორობას რეალური ნიადაგი მიეცეს.

ამ თანასწორობის განსახორციელებლად კი საქირაა, რომ ადგილობრივ ხალხის დაუკითხავად და მის ნება დაურთველად აკრძალული იყოს გარედგან ვისიმე ჩასახლება, რომ მოისპოს ახალშენები რუსეთში.

როგორც სხვა სახელმწიფოებში ყველა პროგრესული პარტია საახალშენო პოლიტიკას ემტყვის, ასე უნდა ემტყვიან ყველა ამავე პოლიტიკას, როდესაც იგი ერთ სახელმწიფოს სასწერებში ხდება.

განა საპართალია, რომ ისედაც უმიწაყლობით შეწყუბებულ ხალხს კიდევ გარედან ჩაუსახლონ ვინმე—მის დაუკითხავად, —მის ნება დაურთველად? არა, ეს უსამართლობაა, როგორც ციმბირის, ისე კავკაზისთვის, ეს უსამართლობა, როგორც ქართველთათვის, ისე მანჯურიის სასწერებზე მცხოვრებ ჩინელებისთვის. და ეს უსამართლობა ბოლოს მაინც თავს იჩენს და მოისპობა.—კი კიდევ რუსეთის ყველა-კუთხეში სწავდასხვა ეროვნება თავის უფლებების შესახებ იწყებს ლაპარაკს და მოითხოვს თანასწორობას საქმით და არა სიტყვით, მოითხოვს ამ თანასწორობის განსახორციელებლად აუკილებელს ადგილობრივ თვითმართებლობას იმ სახით, რომ ყველა ეროვნებას თავის ტერიტორიაზე ჰქონდეს მინჯებული უფლება თავის ადგილობრივი საქმეების თითონვე განაგოს, სხვების დაუკითხავად.

მაშინ შეუძლებელი იქნება ერთ რომელიმე ეროვნების გულისთვის სხვების დაჩაგვრა და შიდა გუბერნიების მცხოვრებთა გულისთვის სახელმწიფოს განაპირა ადგილებში ახალშენების გაბართვა. (ივ.)

შურნალ-გაზეთებიდან.

ი ფ ი ტ ი ა ლ შ რ ი ბ ა ნ ე წ ა დ ე ბ ა

კავკასიის ნაწესტიკის ნება-დართვით კავკასიის გუბერნატორებსა, ოლქის უფროსებს, საგუბერნიო, საოლქო და რკინის გზის ეანდართვა გამგეობის უფროსებს, მათ თანაშემწეთ; პოლიცემისტრებს და მზრის უფროსებს დაეგზავნათ გენერალ შირინკინის ცირკულიარი, № 633, სადაც სხვათა შორის ნათქვამია:

„გავიკან რა საერთო ხასიათი კავკასიის სათანადო უფროსთა მოქმედებისა, სამწუხაროდ, უნდა ედღიარო, რომ მათი მოქმედების ხასიათი არ შეეფერება მათის სამსახურის მოთხოვნილებათ. საზოგადოებრივ უზრუნველ-ყოფილებისა და სახელმწიფო წესწყობილების დაცვა მხოლოდ მაშინ შეიძლება, თუ სათანადო მთავრობა დაიშინებებს მკვიდრთა ნდობას და დარწმუნებული იქნება, რომ მთავრობის წარმომადგენლები მარტოდენ მკვიდრთა კეთილდღეობას ემსახურებიან, განურჩევლად კლასებისა, და თავის სამსახურის აღსრულების დროს მოხელენი მტკიცე და შეურყეველი იქნებიან.“

ჩვენ დაესახებლეთ იმ გარემოებას, რომელთაც აღვლილ არ უნდა ჰქონოდა მოხელეთა მოქმედებაში და რომელთა თავიდან აცილება საჭიროა. 1) ჩვენ არა ერთხელ შეგვიჩინებია, რომ ადგილობრივ მთავრობის ორგანოთა წარმომადგენლნი ყოველივე მოძრაობის—მუშათა თუ აგრარულ—დასაბამად ასახელებენ ბოროტ-გამზრახველთა აგიტაციას მთლადი რწმუნებულ რაიონებში და თხოულობენ ამ აგიტატორების გაძევებას, რის შემდეგაც ყოველივე მოძრაობა ვითომდა თავის-თავად ჩაქრებაო. ჩვენ არას ვიტყვით იმის შესახებ, რომ ასეთი აზრი პრაქტიკით არა მართლდება, ვინაიდან ბოროტ-გამზრახველთა გაძევებით არავითარი მოძრაობა არ ჩამქრავდა, ვიტყვით მხოლოდ, რომ ასეთი აზრი თეორიულადღაც მართალი არ არის. ყოველივე აგიტაცია მხოლოდ მაშინ გამოიღებს ხოლმე ნაყოფს, როდესაც მას ნიადაგი აქვს ხალხში. მაშასადამე, ჩვენ ვერ დაუჭვრებთ ადგილობრივ დაწესებულებათა იმ უფროსებს, რომლებიც ამტკიცებენ, რომ თუნდა მავალითადაც, სისტემატიური გაფიცვა ათასისა და ათი-ათასის მუშისა, რომელი ვაფიცვებიც ზნირად

სამხედრო ძალის ხმარებას ეკიდებულენ ხოლმე და ამ ძალის ხმარებას აღმიანთა მსხვერპლიც მოსდეს, მარტო რამოდენიმე ბოროტ-გამზრახველის აგიტაციის ნაყოფი იყოს ასეთი მსუბუქი ახსნა-განპარტება ამ დიად მოვლენათა, სამწუხაროდ, მარტო იმის ამტკიცებს, რომ სათანადო მთავრობა გულტრილად ეკიდება თვის თანამედრობათა აღსრულებას და არა სცილობს ყოველ მხრიდან გამოირკვიოს, შეისწავლოს ეს მოვლენა. უამისოდ კი შე არ შემოძლია ნაწესტიკის გავაცნო საქმის ნამდვილი ვითარება. ამასთანავე ჩემ მოხსენებაში ნაწესტიკისადმი ყოველთვის დაესახებლეთ ხოლმე იმ მოხელეთ, რომლებიც წინააღმდეგ ზედმიწევნით გამაყნობენ საქმის ვარგისობას და ამითი საშუალებას მოგვცემენ, რომ ჯეროვანისა და სათანადო ზომების მიღებით თავიდან ავიცილოთ მომავალი სამწუხარო შედეგი. 2) ვინაიდან სათანადო მთავრობას ასეთი ყალბი წარმოდგენა აქვს საზოგადოებრივსა და კლასობრივ მოძრაობის მიხედვებზე, შევამჩნიე აგრეთვე, რომ ძალიან ხშირად თხოულობენ ხოლმე ამა თუ იმ ბოროტ აგიტატორის სამშობლოდან გაძევებას. უნდა ვისთავა, რომ რადგანაც სისხლის სამართლის ახალს დებულებებში მღიერ ნათლადაა აღნიშნული ის თვისებები, რომლებსა მეფობათ უნდა თუ ის პირი უნდა დაისჯოს სისხლის სამართლის წესის 1038 მუხლის ძალით სახელმწიფო წესწყობილების საწინააღმდეგო მოქმედებისათვის, მე არ შემოძლია მხარი დაუჭიროო ფართო პრაქტიკას აღმინისტრატულ დასჯისას. მე მგონია რომ ამგვარი ბრძოლა სახელმწიფო წესწყობილების მტერთა წინააღმდეგ, რომელ მტერთა გამარავლებას შეიძლება აღმინისტრატულმა რეპრესიებმაც შეუწყოს ხელი, არამც თუ სასარგებლო არ არის, არამედ პირდაპირ მავნებელიცაა ჩვენთვის, ვინაიდან ასეთი ზნირი და სისტემა ზომები ხალხის თვალში მთავრობას აბრუს უტეხავს ღვეკვს მზადებს მის სამართლიანობა-თანდართანობაში. აღმინისტრატული რეპრესია მხოლოდ იშვიათად და უხაკიროვს შემთხვევებში უნდა იხმარებოდეს. ხალხო როცა ეს რეპრესია საერთო წესადა ხდება და იხმარება არა იშვიათ შემთხვევაშიც კი, აღვლევებს და ამწუხავებს ხალხს, სიყვარულს შუღლს მთავრობის წარმომადგენელთა შორის და ხელს უწყობს მთავრობის მტრებს, რომ ეს ზომები მთავრობის თვითნებობად მონათლოს. რაც შეეხება იმ გარემოებას, რომ ეან-

დარბთა კოლხის მოკლენიკ მიმართავენ ხოლმე ამ ზომებს, ეანდარბთა ოფიცერების ულონობას ამტკიცებს, ამტკიცებს იმას, რომ ამბთ არ ძალუბთ საქმის რიგინი გამოძიება, ანუ სათანადო დამტკიცება ამა თუ იმ ავიტატორის მოქმედებისა, რომელი უშიძებდა დასასჯელი არ იყოს.

მეგალითად, დღეს მე ხელთა მაქვს მოხსენება ეანდარბებისა იმ პირთა ადმინისტრაციულად დასჯის შესახებ, რომლებიც ავიტაციას ეწეოდნენ მუშათა, მეტლეტა და ლაქიებ შორის და ის კი არ არის ნათქვანი, რომ ეს პირნი სრულიად არ ეკუთვნიან რომელიმე აკძალულ ორგანიზაციას და ავიტაციას მხოლოდ ევოლომირ ნიადაგუ ეწეოდნენ. ერთი მათგანის შესახებ ხომ სკამარის საბუთიკ არ არის ნათქვანი. მეორის შესახებ კი არის. ეს მეორე 17 წლის ქაბუკია და ისეთი საქციელიკ ჩაუდენია, რომ იგი განსამართლებულ უნდა იქნას სისხლის სამართლის წესით და პასუხის ვებაშიკ მიუციათ. მეგრამ არკ ეანდარბს და არკ ბრალმდებელს საქირად არ დაუწახავთ მისი წინასწარი დამატირება. ვინაიდან საქმაო საფუძელს ვერა პოულობდნენ. ვიმეორებ, რომ ფაქტიურად დაუსაბუთებელი მოხსენება არკ კი უნდა წარმოვდენიათ. ამ ორ კაცს სულ სხვადასხვა დანაშაულის ჩადენა ბრალდებთ, და მათთვის ერთსა და იმავე სასჯელის დადებას კი თხოულობენ. როდესკ ეს მოხსენება ნამესტნიკს წარუდგინე, ნამესტნიკმა მოისურვა მხოლოდ მეორის დასჯა სისხლის სამართლის 1035 მუხ. ძალით და მიზმძანა ორივენი ვამენტავისუფლებინა და თან ვაეფურთხილებინა, თუ კიდევ ჩადენდნენ რაიმე დანაშაულს, მაშინ კი ვადასახლებულ იქნებოდნენ.

მეორე შემთხვევა. საქმის ვამოძიება პოლიციის ცნობით ქალაქის ვამოძიებაში არა კვილისაიშელო მოსამსახურეთა, რომლებიც ვაიფიცირად და ვამავირის მომბტებას თხოულობდნენ, მოახდინა ეანდარბთა კორბუქის ავიტრება, ვამოძიება უმთავრესად დამყარებულად ვაიციკის პირობების ვამოკვლევაზე, მაგრამ მლიერ ნაკლები საბუთები კი აღმოჩნდა. სხვათა შორის მწელი ვამოსამიძებელი აღმოჩნდა ჩვენება რამდენიმე კაციას ერთის შესახებ, რომელიკ ეითომ აკძალულ სარეულიციკო წიგნაკებს აკითხებდა სხვადასხვა გამოძიებაში მოხსენებულთა მეორე მოუხენარბ კაცი, უშიძებდა ამანაშევეკ კი, მეგრამ, იმის დასასჯენლად საქმაო საბუთები ვერ შე-

უკრებნიათ. აქედან ის დასკვნა უნდა ვამოვიტანოთ, რომ ეანდარბთა ოფიცერიკ ვამოძიების დრის ყალბ ვზას დააღვა და ვამოძიების საგნად თვისთავად უმნიშენელო ფაქტი არჩინა—ვაფიცეკა მოსამსხურეთა ვამავირის მომბტების მოთხოვნით—ფაქტი, რომელიკ ამ არავითარ ეანდარბთა ვამოძიებას არა საქირაებდა, ან ამ აფიცერმა ვერ მოახერხა აღმოჩინა ფაქტები ქალაქის ვამგეობაში მოსამსახურეთა არა კეთილ-საიშელოებისა. ამ საქმის ვამო კი აღვილობირიკი მთავრობა რამდენიმე კაციის ვადასახლებასა თხოულობს, ამავე დროს ამავე საქმიდანვე სჩანს, რომ სამი ბრალდებულთავანი დასჯილ უნდა იქმნეს სისხლის სამართლის 1935 მუხლის ძალით, თუმეკ არკ ერთი მათგანი დატუსალებული არ არის.

ეს მეორე საქმე თვალსაჩინოდა ჰყოფს, რომ მთავრობის ადვილობირიკი წარმომადგენელი სათანადო გულმოდგინებითა და აკვირვებით არ ვეყარბიან თავის სამსახურის მოვალეობის აღსრულებას. სულ უბრალო საქმეა და 56 ფურციელი ქალალი კი ვაუქრებელიათ, თუ იმ მიწერ-მოწერას არ ეთანგარიშებთ, რომლებიც საქმეში არ არის ჩაკერბული და რომელიკ უსრდენია ნამესტნიკის საბუთს და ზედ მეტი და წარგებლო დროს დაკარგვა ვამოიწეია, ვინაიდან სასტიკ რებრესიულ ზომების მიღება იმ უმნიშენელო ვაფიცვისა ვამო, რომელიკ ვამგეობის კვლდებს არ უნდა ვასცილებოდა, არამც თუ ვამწეკავებდა იმ პირთ, რომელთაკ ეს რებრესია დაადგებოდათ, არამედ ააღლებებდა კიდით მსოვრებთ და აამხერებდა მთავრობის წინააღმდეგ, რადგანაკ ამ რებრესიების მისაღებად საქირო საბუთი ხელთ არ ვევიკირა.

3) შევამნიე აგრედვე, რომ ხშირად ატუსალებენ ხოლმე სხვადასხვა პირთ, თუმეკ საამისოდ საქმაო საბუთები არა ვაქთ. ისეთი ამბავიკ მომხდარა, რომ ეანდარბის აფიცერს დაუტუსალებია კაცი, და თავის ვადაწევეტრების ასლი ბრალმდებელისათვის არ ვაუგზავნია—რასკე კანონი სასტიკად თხოულობს—და არკ თავი შეუწუხებია საქმის ვამოძიებათ. კაცი იგი ორ კვირაზე მეტი იგდა ცხებში და ვანთავისუფლებულ იქნა მხოლოდ მაშინ, როკე ეს ბრალდებელმა მოითხოვა ამ ტუსალის საჩივრისა ვამო. ამასთანვე აღმოჩნდა, რომ ეს კაცი სრულიად უღანაშაულყოფილო ზ ეანდარბის აფიცერს ცოტათვი რომ შეეწუხებინა, დატუსალების რამდენიმე

სათის შემდეგ, სრულ სიმაართეს შეიტკობდა. უნდა ახსოვდეთ სათანადო მოხელეთ, რომ თავი-სუფლები წართმევა და კაცის ოთახში მარტოთ გამოიწყლოვა ისეთი დიდი სასჯელია, რომ სასტიკი ზომები უნდა იქმნეს მიღებული იმათ წინააღმდეგ, რომლებიც ასეთ სასჯელს ვისმე უსაბუთოდ მიაყენებენ 4) თუ მთავრობის წარმომადგენელთა მიერ ჩადენილი თვითნებობა აბრუს უტყვავენ ამ მთავრობას ხალხის თვალში და ხალხს სამართლიანად აღეღებეს, არა ნაკლებ ასუსტებს და ამცირებს მთავრობას ის გარემოებაც, რომ მთავრობის წარმომადგენელნი გულგრილად ეკიდებიან თავის მოვალეობის აღსრულებას და მთელის თავის ძლიერებით არ გამოიჩინენ ხოლმე იმ უფლებათ, რომელიც მათ აქვთ მინიჭებული. სწორედ ამ გარემოებით აიხსნება ის მოვლენა, რომ ხალხი, რომელიც აქამდე ემოზიონლებოდა კანონიერ მთავრობას, ზედაღს რა მთავრობის სისუსტეს, დღეს გადაუღდა მას და დაემორჩილა საიდუმლო კომიტეტებს. ამ გვარი მოვლენა აიხსნება მარტო იმით, რომ მთავრობის მოხელენი მთელის წლების განმავლობაში ყურადღებას არ აქცეოდნენ ხალხის მშუბარება-დაღიზიანებას. გულგრილად მიტვინდნენ თავის მოვალეობათა აღსრულებას და ამიტომაც, მოულოდნელად, ხალხის გარეშე დაჩინენ. ის ხალხი, რომელმაც დაიწახა სისუსტე მთავრობის ორგანოთა, დაემორჩილა იმ საიდუმლო კომიტეტებს, რომლებიც ხალხისა და თვით მთავრობას ტერრორით უმკლავდებიან. ამგვარი უწყისება და ანარჩია დიდად მავნარებელია სახელმწიფო წესწყობილებისათვის. ხოლო მთავრობის წარმომადგენელნი თავის დროზე რომ დაკვირვებოდნენ ხალხის საჭიროებას, ან სასებით შესდგომოდნენ მათდამი მიჩიქებულ უფლებათა აღსრულებას, ამისთანა ამავე არ მოხდებოდა.

5) საშუალოდ ასეთივე გულგრილობა მოსწაინს ზედამხედველ ორგანოების მოხელეთა მხრივ სარევილილი მოქმედების აღმოფხვრის დროსაც. ეს მოხელენი გამოეკიდებიან ხოლმე ისეთ მოვლენებს, რომელთაც არაკითარი სარევილილითი მიზანი არა აქვს, ასტეხენ ხოლმე დაუსრულებელ მიწერამოწერას და თავის პირდაპირი დანიშნულება კი—აღმოჩენა მთავრობის მოწინააღმდეგეთა და მათ მოქმედებათა—ავიწყდებათ. ამასობაში სახელმწიფო წესწყობილების მოწინააღმდეგენი ძალას იკრებენ,

სარგებლობენ მთავრობის წინააღმდეგეთა ცალმხრივ გატაცებით და თავის ქადაგებას ყველგან ავრცელებენ. ვაჯასის თანდართვა ერთერთ სამმართველოს უფროსი მთელის წლის განმავლობაში გულმშვიდად აღნიშნავდა ხოლმე იმ გარემოებას, რომ ჯარის ერთერთ ნაწილში ვილაციბი სახელმწიფო წესწყობილების საწინააღმდეგო მოწოდებათ ავრცელებდნენ და დასძინდა ხოლმე დამნაშავეთა აღმოჩენა ვერ მოხერხდაო. ასეთის გულგრილობის შედეგმა აღარ დაიგვიანა. ახლა იგივე უფროსი იუწყება: ჯარის ამ ნაწილში შესამჩნევი მოძრაობა დაიწყო და თავის მთავრობას პირდაპირი უკმაყოფილებაჲ კი გამოუცხადა და „სულ საქმელი“ მოიმიზნაო. ამგვარად, რევილილითონებმა იქაც კი მიადწიეს, სადაც მათ ყოველგვარი გზა დახშული უნდა ჰქონოდათ.

6) აქამდის აღსრულებელი რეზა კაჯასის პოლიციის უფროსისადმი ინსტრუქციის მე-13 §, რომლის აღსრულებლობაც ძრიელ ხელს მიშლი. უმაღლესი მოხელენი მოვალენი არიან დაწერილებით აღუსნან და განუმარტონ აღმსრულებელ ორგანოებს, თუ რა დროს უნდა მიჰპირთონ ხოლმე იარაღს. ექვს გარეშეა, რომ კაჯასის ცხოვრების განსაკუთრებული პირობები დაუყოვნებლივ თხოულობს იარაღის ხმარებას იქ, სადაც საჭიროება მოითხოვს, მაგრამ ისიც ექვს გარეშეა, რომ იარაღის უადგილო-ადგილას ხმარებაჲ მცხოვრებთა შორის დიდ უკმაყოფილებას და გულის წყრობას იწვევს და ხალხსა და მთავრობას შორის შუღლსა სთესავს, ამიტომ უფროსებმა უცნობებს გადაჭრით უნდა განუმარტონ ხოლმე იარაღის ხმარების დრო. ვიმეორებ იარაღი, დაუყოვნებლივ უნდა იხმარებოდეს, იქ, სადაც საჭიროა, მაგრამ თუ ამ საჭიროებამ ვანელი, ან არა ყოფილა ასეთი საჭიროება—იარაღის ხმარება თვითნებობად უნდა ჩითვალოს. მაგალითად, დამნაშავის დაჭერის დროს, საჭიროა იარაღის ხმარება, მაგრამ თუ დამნაშავე უკვე შეიპყრეს, შეპყრობილის ცემასა და ზედ მტ შვიწროებას ადგილი აღარ უნდა ჰქონდეს.

მე თვითონ ხელს შეუწყობ იარაღის ხმარებას მაშინ, როდესაც საჭიროა, მაგრამ ამავე დროს სასტიკად მოვეყრბობი თანამედრობის პირთ, თუ იმათ რაიმე თვითნებობა და თავკითობა გამოიჩინეს.

ახალი ამბები და შენიშვნები.

* 1 ოქტომბერს ბაქოს სამხედრო სასამართლომ დაასრულა თავ. შ. ნაკაშიძის მოკვლის საქმის გარჩევა და ყველა ბრალდებულთა ჩამორჩნობა მიუსაჯა.

* სახელმწიფოს სათათბიროს გახსნა დანიშნულია 14 იანვრისათვის. — განსაკუთრებულ საბჭოს ყველა წევრებს, აგრეთვე მინისტრებსა და მათ ახანავთ დაურიგლათ პროექტი მინისტრთა კაბინეტის დაწესების შესახებ.

* კობეკოს კომისიამ განიხილა პროექტი ბეჭდვითი სიტყვის კანონების შესახებ. მთავარი აზრი პროექტისა ის არის, რომ სასჯელი სასამართლომ ავტორებს და გამომცემლებს კი არ დაუნიშნოს ხოლმე, არამედ თვით ნაწარმოებებს.

* 1 ოქტომბერს ხარკოვის სასულიერო სემინარიის მოწაფეებმა მოუწოდეს ყრილობაზე რექტორსა და მასწავლებლებს და გააცნეს იმ პეტრიციის შინაარსი, რომელიც მათ სინოდში გასაგზავნად შემომუშავეს და რომელიც ეტება სემინარიაში სწავლა-აღზრდის საქმის ძირიანად შეცვლას. სანამ სინოდისაგან დაწერილებითი პასუხი მივიღოდეს, ცემინარიაში აღარ იმუშავენ. რექტორმა მიიღო ფრიალ კორექტულად შედგენილი პეტიცია, არქივისკოპოზი არსენი ემუხაიფა სემინარიელებს პეტრიციის შესახებ და აღუთქვა მისი სინოდში გაგზავნა. ახალ-გაზრდებს ერთი უმართებულო რამ არ ჩაუღვენიათ.

* საქართველოს ექსარხოსმა უშამდგომლომა აღძრა სინოდის წინაშე, რომ ბერძენი და რუსი მოწაფენი, რომელთაც გაფიცვაში მონაწილეობა არ მიიღეს, მიღებულ იქნენ რუსეთის სხვადასხვა სემინარიებში, როგორც კეთილ-სამედიცინო.

* უწმ. სინოდში ექსარხოსმა გაგზავნა დაწერილებითი მოხსენება სემინარიაში მომხდარ ამბების შესახებ.

პეტერბურგი, 30 სექტემბერი. თავადი ტრუბეცკოი აქ 29 სექტემბერს მოვიდა. ნაშუადღევს სამ საათზე სახალხო განათლების მინისტრს მოხსენება წარუდგინა. მოხსენების კითხვამ ერთ საათს გასტანა. თავადმა გადაჭრით აღიარა, რომ იგი წინააღმდეგია სტუდენტთა ყრილობებზე, უნივერსიტეტში, გარეშე პირთა დასწრებისა. და პოლიტიკურის ხსნიათის

მიტინგების გამართვისა, თავადი სწუხდა, რომ პეტერბურგის უნივერსიტეტში გაგრძელდა დასწრების შესახებ არავითარი საწინააღმდეგო ზომები არ არის მიღებული და მით მოსკოვის სტუდენტობას ცულ მავალით აძლევენ. თავადმა მოსკოვის უნივერსიტეტის სხვადასხვა მატერიალურ საქროებაზე და ცილა-პარაკა. მინისტრი დიდელ მადლიერად დარჩა და სთხოვა მონაწილეობა მიეღო ამ კომისიაში, რომელმაც უნდა საუნივერსიტეტო წესდება უნდა შეიმუშავოს. ამ კომისიის კრება დაიწყო 4 1/2 საათზე. თავადმა კამათში მონაწილეობა მიიღო და წესდების პროექტს სასტიკით მიეცხრო. საღამოს 7 საათი იქმნებოდა, რომ თავადი უცბათ გაფთხოდა, სავარძლის ზურგს მიეყუდა და დარბაზიდან მეორე ოთახში გაიყვანეს. პირველი საქმიო დახმარება აღმოუჩინა კომისიის წევრმა, ვარშაგის უნივერსიტეტის პროფესორმა შერბაკოვმა. ათს საათზე თავადი ელენეს კლინიკაში გადაიყვანეს, სადაც იგი გარდაიცვალა 12 საათზე. თავადს ცნობიერება აღარ დაჰპრუნებია.

* პეტერბურგი, 30 სექტემბერი. ტრუბეცკოის გარდაცვალების გამო, უნივერსიტეტში სწავლა შეწყდა. სტუდენტთა ყრილობამ დაადგინა გვირგვინისათვის ფული მოაზროვნა. ყრილობის შემდეგ სტუდენტები კირონი ქუჩაზე, კლინიკაში წავიდნენ, სადაც ტრუბეცკოის სულის მოსახსენებლად პანაშვიდი გადაიხადეს.

* მისკოვი, 1 ოქტომბერი. წირვისა და პანაშვილის შემდეგ, რომელიც უნივერსიტეტის ეკლესიაში იქმნა გადახდილი, უნივერსიტეტის სამკუს საგანგებო კრება მოხდა. კრების დაწყებისას პროფესორმა მანუილოვმა ტრუბეცკოის შესახებ სიტყვა წარმოასთქვა. საბჭომ დადგინა: გაიგზავნოს პეტერბურგს ოთხი პროფესორი, რომელთაც კუბო გვირგვინებით უნდა შეამკონ; მდღევით არიბის ნიშნად უნივერსიტეტში სწავლა შესწყდეს; იუშამდგომლონ, რომ საბჭოს დარბაზში გამოკლულ იქმნას ტრუბეცკოის სურათი და სხვაფორიაც უკვდავ ჰყონ სახელი გარდაცვალებულისა. სტუდენტების ყრილობაზე მანუილოვმა უარ-ჰყო მხარი, ვითომც თავ. ტრუბეცკოი ძალად იყოს მკვდარი.

* თ. ტრუბეცკოის კუბოს შესამკობლად ვარშაგიან გაგზავნეს ლითონის გვირგვინი შემე-

ის წარწერით: «პატრიონან ადამიანს, პოლონეთის
გაზღვრება ვარაზიდანა».

* * * 2 ოქტომბერს ნაშუადღევს მესამე სათზე
გარეშე საქმეთა მინისტრი მოვიდა, ამერიკის რწმუ-
ნებულთა და იაპონიის იმპერატორის მიერ სახავო
ხელშეკრულობის რატიფიკაციის შესახებ ოფიცია-
ლური განცხადება გადასცა. ტოკიოს მთავრობას
დღესვე უნდა გადაეცეს ტოკიოში მყოფ საფრანგე-
თის ელჩის ხელით ასეთივე ოფიციალური განცხა-
დება ხელშეკრულობის უმაღლესად რატიფიკაციის
შესახებ.

* * * კირონი ქუჩაზე (პეტერბურგში) აუარე-
ბელმა ხალხმა მოიყარა თავი. ტრუბეტკოის გვამის
ვოგზალზე გასაცილებლად. დღის 11 1/2 საათზე
გამოასვენეს მუხის უბრალო კუმბო და დროგზე
დაასვენეს, ხალხი ნიკოლოზის ვაგზლისაკენ დინჯად
დძიძრა. წესრიგს სტდენტები იცავდნენ. იქ მყოფი
ჟანდარმები ხალხის მოთხოვნით პროცესიდან წა-
ვიდნენ. სტუდენტთა სორო მაგალობლებთან ერთად
„საუკუთო სახსენებელს“ ვალობდა. კუმბო გვირგ-
ვინებით მორთულ საგანგებო მატარებელზე დასვენ-
ნეს. მოსკოვის უნივერსიტეტს ვერცხლის გვირგვი-
ნი გამოგზავნა ზედ-წარწერით: „საყვარელ რეჟი-
ტორს, რუსეთის დიდებულ მოქალაქეს“ ხელმწიფემ
ცოცხალი ყვავილების გვირგვინი უძღვნა. ქერიემა
კნინამ ხალხს მადლობა გამოუცხადა მისის მეულ-
ლის ასეთ პატივისცემისათვის. მატარებელი დაიძრა,
ხალხი ნელ-ნელა დაიშალა ნევსკი პროსპექტით.

* * * თავი ტრუბეტკოის გვამის გაცილების დროს
ზნამენის მოედანზე ვილაკამ რევოლუციური დასცალა.
ამის შემდეგ კაზაკები და ჟანდარმები ხალხს დაე-
რივნენ და გაჰფანტეს. ხალხი დინჯად, სძმდრით
დაჰყვა ნევის პროსპექტს. წითელი დროშები ააფ-
რიალეს. დრო გამოშვებით პოლოცია და კაზაკები
ბრძოლა ჰუფანტავდნენ. როცა ხალხი უნივერსიტეტ-
თან მივიდა, კარის გაღებს ელოდა, ამ დროს გა-
მოჩნდნენ ჟანდარმები და კაზაკები, რომელთაც
ხალხმა ქეების სროლა დაუწყაო. ვინც უნივერსიტე-
ტში ვერ შევიდა, პოლიციამ გარაკეა დაუწყაო.
ორ დაპირლის უნივერსიტეტშივე მუხივის ქრილო-
ბა. პოლიციისაგან შეწყობებული ხალხი უნივერსი-
ტეტის შენობაში ჩამტყვევულ ფანჯრებიდან ჩაკენ-
და.

* * * ხელმწიფემ კეთილ-ინება ს პირველ ოქ-
ტომბერს დაამტკიცა პორტსმუტში დადებული
სახავო ხელშეკრულება. ეს აშმავე ეცნობა ტოკიოს
მთავრობას ტოკიოში მყოფ საფრანგეთის წარმომ-
დგენელის პირით. 2 ოქტომბერს, ამ დღიდან ხელ-
შეკრულება ძალაში შედის, სახავო ხელშეკრულო-
ბის ტექსტი ამ მოკლე ხანში იქნება გამოცხადებუ-
ლი ჩვეულებრივის წესით.

* * * **პატიმარბურში**, 6 ოქტომბერი. გამოქვეყნე-
ბულია უმაღლესი მანიფესტი რუსეთისა და იაპონიის
შორის ზავის ჩამოგდების შესახებ. „შეწვენითა
ღვთისათა, ჩვენ, ნიკოლოზ მეორე, იმპერატორი
და თვითმპყრობელი სრულიად რუსეთისა, მეფე
პოლონეთისა, დიდი მთავარი ფინლიანდიისა და
სხვათა და სხვათა და სხვათა. ვაუწყებთ ყველა ჩვენს
ქვეშევრდომს: ამა წლის 23 აგვისტოს, ჩვენს ნე-
ბართვით ჩვენმა რწმუნებულებმა პორტსმუტში შეპ-
კრეს და ჩვენ 1 ოქტომბერს დაავატკიცებთ რუსეთისა
და იაპონიას შორის ზავის პირობები, ღვთის გან-
გებით ჩვენს სამშობლოს მოეღვინა ომის საზარელი
უბედურებანი, რომელშიაც ჩვენმა ჯარებმა თავი
ისახლეს განუსაზღვრელ თავდადებითა, განწირულ
სიძამაცთა და საგმირო საქმეებითა. აჟამად ეს ომი
მოსპობილია, ჩვენი სამშობლო აღმოსავლეთი
აქედან ჩვენი მეგობარ იაპონიის მეზობლობით ისევე
მშვიდობიანობას დაუბრუნდა. ვაუწყებთ რა ჩვენს
ქვეშევრდომთ ზავის ჩამოგდებას, ჩვენ დარწმუნებუ-
ლნი ვართ, რომ ისინი შეუერთებენ თავის ლოცვას
ჩვენსა და, ღრმად დარწმუნებულნი ღვთის დახმარ-
ებაში, მოიწყვეენ ღვთის კურთხევას იმ დიდ საშუ-
შაობზე, რომელიც ჩვენ ხალხის მიერ ამორჩეულ
კაცებთან ერთად სახელმწიფოს შიგნით მოწყობის
გასაუმჯობესებლად უნდა განვიხილოთ. პეტერბურგში,
5 ოქტომბერი.

* * * სინოდმა განსაკუთრებული კომისია დანი-
შნა ქართლ-კახეთის სასინოდო კანტორის საოვეი-
ზიოდ.

* * * ტფლისის პოლიციისტერმა დაავალო პო-
ლიციის მოხელეებს, ყვიძო სახლების განხრევის
დროს აუტოლებლად გარეშე პირნი დანიწრონ
ხილამე.

* * * პეტრე მირიანაშვილს ნება დაერთო გამო-
სცეს ქართულად „პატარა გასეთი“.

* * * * *
 ნამესტნიკს პარიზის ერთ-ერთ გაზეთის თანამშრომელთან ლაპარაკის დროს, სხვათა შორის უთქვამს; კავკასიაში მღვდლადრამ სამ ალაგას არის: ბაქოსა, ქუთაისში და განჯაში. პირველ ქალაქში უნდა იყოს პოლიცია შესდგეს და სამხედრო და სამოქალაქო უფლებანი ერთს კაცს უნდა ჩაბარდეს. ქუთაისში ხალხი მეტად განვითარებულია და აგიტატორებს თითონვე მოიცილებენ თავიდან. განჯაში და ერევანში პრინც ნაპლეგონმა არაეულობა უკვე მოსპობო. ქართველებს შორის სეპარატიული მოძრაობა არ არის. ქართველებს კარგად ესმით, რომ რუსეთი იცავს მათ ოსმალთა და სპარსეთისაგან. არეულობა სეპარატისტების ოცნების შედეგი კი არ არის, კავკასიიდან ჯარების გაყვანის შედეგიაო. ახლა ამ შედღობის გავასწორებთ და კავკასიაში ჯარებსა ვგზავნიოთ. რაც შეეხება მაჰმადიანებს, მათ მოძრაობაში პანისლამიზმს ადგალი არ აქვსო. ეროვნულ გამწვავების თავიდან ასაცილებლად კავკასიაში ყველა მოხელეთ ამის შემდეგ უთუოდ რუსებს დანიშნავენ. კავკასიის მდგომარეობა ძალიან ჩასაფიქრებელია. ამას 15 ოქტომბერი დამტკიცებსო. 15 ოქტომბერს ახალ ჯარის კაცთა მოკრება დაიწყება და მაშინ გამოჩნდება აგიტაციის შედეგიაო.

* * * * *
 როგორც მკითხველებმა იციან, ტფილისის სასულიერო სემინარიის იმ მოსწავლეების შესახებ, რომელთაც გაფიცვაში მონაწილეობა არ მიუღიათ, სემინარიის მთავრობას შუამდგომლობა გავხანა სინოდში, რომ მათ სხვა სემინარიებში გადასვლის უფლება მიეცეთ, გაფიცულ მოსწავლეებში ზოგმა დოკუმენტები წაიღო, უმეტესობა კი ჯერ-ჯერობით საქმის ვითარებას უცდის... ამ დღეებში პეტრობურგიდან რევიზორი მოვიდა, რომელსაც, როგორც ამბობენ, სასინოდო კანტორის საქმეებთან ერთად, სემინარიის საქმეების განხილვაც დაევალა.

* * * * *
 7 ოქტომბერს, თავდა-ახანაურთა დებუტატთა საკრებულოში თავდა-ახანაურთა მხარის წინამძღოლების კრება მოხდა. კრებაზე, სხვათა შორის, აღიძრა საკითხი საქართველოს ეკლესიის ავტოკე-

ფალიის შესახებ. ამ საკითხის გამო 9 ოქტომბერს ნამესტნიკს განსაკუთრებული კომისია წარუდგინა.

* * * * *
 მთავრობამ სამხედრო მინისტრს წერილი ასი თასი მანეთი დაუნიშნა... ბინის დასაქირავებლად. დღემდის მინისტრი ხაზინის სახლში იდგას. ეს სახლი ხაზინას 700,000 მანათი დაუჯდა. ახლა ამ სახლში სახელმწიფოს მოსაგერებელი საშრობო მოთავსდება (ს. ო.).

* * * * *
 ქართლ-კახეთის სასინოდო კანტორას თივისუფლიო თანხა ჰქონია 242,000 მანეთი. ეს ფული პეტრობურგში ყოფილა შენახული და შემდგარა საქართველოს ეკლესიის სინოდის ხელში გადასვლის შემდეგ იმ ფულიდან, რომელიც ყოველ წელს გადაუნაარუნებიათ. იმერეთს ასეთივე საეკლესიო ფული ჰქონია 19,700 მანეთი. ესეც პეტრობურგში ინახება. ელა სინოდს წინადადება მიუცია კანტორისთვის, ამ ფულიდან შეედსოს, თუ ვინცილობა არდაზიანის ქონება არ აუქა, სვეტიცხოველის სასარგებლოდ შეკრებილი და არდაზიანის მიერ გაფლანგული 87,000 მანეთი.

ნუ თუ სინოდლი კანტორაში მოსამსახურე პირები, რომელნიც კანონიერად რევიზიას არ მოახდენდნენ-ხოლმე თავისუფალი იქნებიან პასუხის-გებისაგან?.

* * * * *
 როგორც გავიგეთ ცნობილ ვოსტოგოვის დღესაც ეძლევა ჯამგირი უკლებლად კანტორიდან თუშეცა იგი სრულებით არ არსებობს საქართველოში. ამავე სულიერ მამას წაუღია ორი თასი ექსასო მანეთი ჩვენი ღარიბ ეკლესიებიდან მობოქილი იმ სტატების საფასოთ, რომლებითაც აქებდა დადიდებდა მაღალ ნიქს ყოფილი ექსარხოსის აღექვისას. ეს ფულები მისცა ყოფილა ექსარხოსმა აღექვისი.

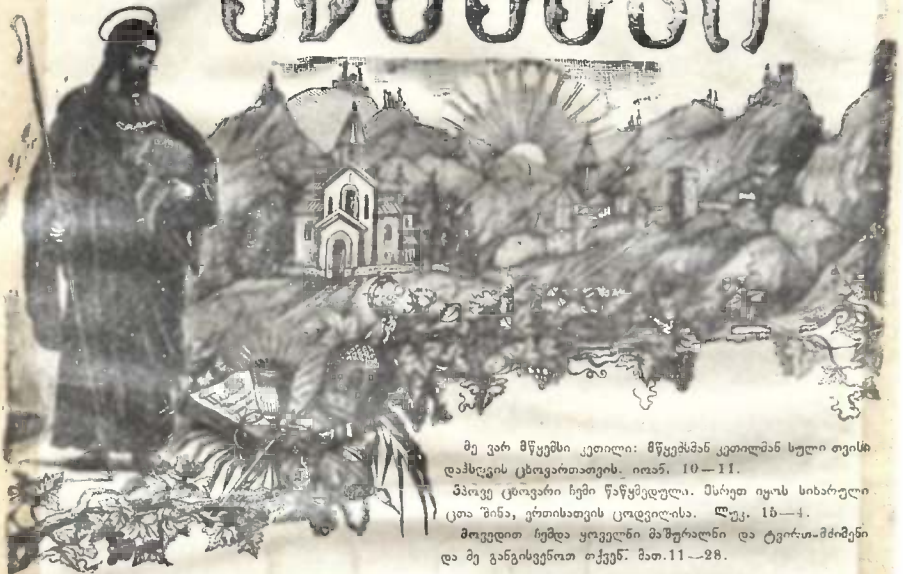
შ ი ნ ა ა რ ს ი :

სალიბარატორ ბანშოვილიძე: ექმი იოანე გზარტლის სტატის გამო, რა გზას უნდა დადგეს საზღვროლება? დ. დ. ლამბაძის. — სამართო სჯულის სწავლების შესახებ. — სათავად-ახანაურო გიგნაზია. — ზეზო სევანთი, სვე. კველიძისა. — ნიქ, ბარათაშვილის ძეგლის კურთხევა. — ახალშენები რუსეთიდან. — თურნალ-გაზეთებიდან. — ახალი ამბები და შენიშვნები.

რედაქტორ-გამომცემელი დ. დ. ლამბაძის, რედაქტორ-Издатель П. Д. Гамбашидзе
 Довольно цензурою 15 сентября 1905 г.

Типог. редакци журн. Пастырь (П. Д. Гамбашидзе) в Квирилах в собст. домѣ.

მწყემსი

მე ვარ მწყემსი კეთილი: მწყემსმან კეთილმან სული თვისა დაძლევის ცხოვართათვის. იოან. 10—11.
 მხოვე ცხოვარი ჩემი წაწყვედულა. მსახეთი იოან სიხარულით
 ცოა შინა, ერთისათვის ცოადვილისა. ლუკ. 15—1.
 მოვედით ჩემდა ყოველნი მამურალნი და ტეროთ-მომიგნი
 და მე განვისვენეთ თქვენ. მათ. 11—28.

№ 21

1883—1905

15 ნოემბერი

პირისბე—ქანონმდებელი.

(ფრანგულიდან)

ახელ განთქმულმა სჯულ-მცნიერმა და კანონის ზედმიწევნით მკოდნე ტროპლონგმა პარიზის ინსტიტუტში წაიკითხა მოხსენება შესახებ უღელმისა,

რომელიც დამთავრა შემდეგის სიტყვებით:

„ქრისტიანული ფილოსოფია არის უღელბაძი ჩვენის საზოგადოებრივის არსებობისა; ის ასაზრდოებს ჩვენი სამართლის (ძრავა) ფესვებს და ჩვენის საზოგადოებრივის ურთიერთობის საუკეთესო მხარეები მასზედ (ე. ი. ქრ. ფილოსოფიაზედ) უფრო მეტათ არიან დაყრდნობილნი, ვინემ—ბერძენთა და რომაელთა ფილოსოფიის აზრზე, თუმცა კი ეს გარემოება არავის ჩვენგანს ნათლად არ აქვს წარმოდგენილი“.

უფრო განმარტებით ეს აზრი შეიძლება ამ სახით გამოითქვას: თანამედროვე ცივილიზაციას—ანუ განათლებას—მოკალაქებობას, აქვს რამოდენიმე წყარო; რაოდენადმე ის მომდინარეობს ბერძენთა და რომაელთაგან, მაგრამ ყველაზე მეტი გავლენა მის (ცივილიზაციის) განვითარება მსულელობაზედ და აღორძინებაზედ ჰქონდა ქრისტიანობას. ბირველის შეხედვით ასეთი მცნიერული დებულება ძნელი შესაბამისებელია იმ ფაქტთან, რომ ქრისტეს არ ჰქონდა და არც სურდა, რომ ჰქონოდა პოლიტიკური უფლება. იუდეულებთა, რომელთაც საშინლათ სძაგდათ რომაელთა უღელქვეშ ყოფნა, ლამობდენ ამ უღლისგან განთავისუფლებას ქრისტეს წინამძღოლობით და ამ განზრახვის განხორციელების შემდეგ სურდათ გამოეცხადებიათ ის თავის ქვეყნიურ მეფეთ. ასეთი ფიქრის მხილველი მაცხოვარი იმალება, რათა ფრთა შეეკცა ბრბოს ასეთის მიღრეკილებისათვის.

პ 3884

(იოან. 8, 15). მეორე მაგალითი. მან უარი განაცხადა ისეთ საქმეთა გარეგანზედ, რომელნიც ებნინან სამოქალაქო სამსჯავროს. ვინმე ერისთავანმა ჟუბრა ერთხელ იცის: „მომდვარ არქუ მძსა ჩემსა რათა განმეკოს მე სამეკიდრებელსა. ხოლო თავდამან ჰრქუა მას, კაცო ვინ დამადგინა მე მსაჯულთ და განმყოფელთ თქვენდა“ (ლუკ. 12, 13—15). ამგვარათ მან არ ინება სამსჯავროში ადგილის დაქერა, მხოლოდ ისარგებლო კი ამ შემთხვევით და წარმოსთქვა სწავლა-დარიგება შესახებ ანგარების მოყვარეობისა. დასასრულ, ქრისტემ პირდაპირ გაუწყებდა რომაელების მიერ დანიშნულ მმართველს, რომ, ის არის მეფე, ხოლო მეფეებმა მისი კი არა ღრის ამიერ სოფლით (იოან. 18, 33—37). ამ გვარათ სრული უარის-ყოფა პოლიტიკურის და სოციალურის (საზოგადოებრივის) უფლებისა შეადგენს ნიშნობლედ თვისებებს ქრისტეს მდგომარეობისს ამ ქვეყნად. ეს თვისება, ე. ი. უფლებების უქონლობა შერჩა ქრისტეს-მიერ დაფუძნებულ ეკლესიას პირველი სამი საუკუნის განმავლობაში. როგორც ვიცით, იმ დროინდელ ქრისტიანეთათვის დაეკტილი გყო სახელმწიფო რწმენის კარგი. არავითარი უფლებებიან ადგილის მღებმა მან არ შეეძლოთ. პირველით, ისინი სწირათ სრულიად იღვენებოდენ სახელმწიფოს საზღვრებიდან, რის გამო იძულებული სდებოდენ ეცხოვრათ სახელმწიფოს გარეშე და აქ შეედგინათ საზოგადოებანი. მაშ, როგორ მოხდა, რომ ქრისტემ „არა ამიერ სოფლის მეფემ“ ვაცილებით მეტი (ზე) გავლენა იქონია კაცობრიობის ცხოვრებაზედ, ვინემ ყველა კანონმდებელთა და პოლიტიკურის ძალით აღქურვილ პირთა, რომელთაჲც ჰქონდათ როგორც კანონების გამოცემის ნება თუკ მათი განხორციელებისა და ცხოვრებაში ვატარებისთვის საჭირო ძალა?

ამის სასყმებით შესაგნებათ უწინარეს ყოვლისა საჭიროა წამოვიდგინოთ ძალა და მნიშვნელობა იმ სარწმუნოებისა, რომლის ძალით ყველა ქრისტეს მიმდევარიან ჰკრებებიან ერთად, ადგენენ საზოგადოებათა, რომელთა სახე არ განისაზღვრება მართლ ამ ქვეყნით და—ის უმდებები (принципы), რომელნიც ამ სარწმუნოებისაგან გამოდინარებოდენ, იხებიან საზოგადოებათა დროებით ცხოვრებას და სდებიან თანამედროვე ცივილიზაციის საფუძვლად. ამ სახით წარმოსდგა სახელწოდება: „ქრისტე-

ანული ცივილიზაცია, საქრისტიანო ერები“. ზოგიერთ კერძო პირთა ქცევას და სახელმწიფოთა პოლიტიკას რომ დავაკვირდეთ, რასაკვირველია, მწარე სიცილის მეტს არას გამოიწვევს ჩვენში ასეთი სახელწოდება; მაგრამ, მიუხედავით ამისა, ამ სახელწოდებას ფრად სერიოზული მნიშვნელობა აქვს: ამით აღინიშნებიან ის ხალხნი, რომელთა კანონები, წეს-ჩვეულებანი და დაწესებულებანი წარმოსდგენ და შემუშავდნენ სახარების გავლენით და მით ძირითადათ განიჩრევიან როგორც ბუღდას სარწმუნოების აღმსარებელთაგან, აგრე მამადის მახვილით დამორჩილებულ ხალხთაგან.

როგორ და რა სახით შეასრულა ქრისტემ თავისი საკანონმდებლო საქმე? ამ კითხვაზე რომ ვუპასუხოთ საჭიროა შევისწავლოთ და შევიგნოთ, ის საფუძველი, რომელიც ქრისტემ დაუდგა თავისს სწავლას. ერთხელ ჰკითხეს მაცხოვარს: „უნდა ვაძლიოთ ხარკი კეისარს თუ არა“-ო? რომ ეთქვა მას „უნდა აძლიოთ“, თანამემამულეები მისი, რომელთაც სძავდათ უცხოელები, რასაკვირველია, წინააღუდეგობდნენ მას და სამშობლოს მოღალატე გა-მოიყვანდნენ; ხოლო რა ეთქვა „არა“-ო, მაშინ ის ჩაითვლებოდა რევილიუციონერი მოძრაობის მეთაურად. ამიტომ აი, როგორ ჰასუბს აძლევს მათ მაცხოვარს: „მიიყენეთ მე დრაკანი, ხოლო მათ უჩვენეს, და ჰრქვა ვისი არს ხატი და ზედაწერილი? ხოლო მათ მიუხვს და ჰრქვეს: კეისრისა“-და იესომ ჰრქვა მათ, აწ უკვე მიეციეთ კეისრის კეისარსა და ღვთისა ღმერთსა“ (ლუკ. 20, 20—25). ამგვარათ მაცხოვარი ვერ გააბებს მახეში, ვერ დაიკირეს. მაგრამ, ნუთუ ქრისტესს ასეთი მოხერხებულს ჰასუბში გამოსქვივის მხოლოდ მისი მახვილი განცნება და შორსმკვებელობა? არა, უმთავრესი მნიშვნელობა ამ სიტყვებისა სულ სხვა რამეში მდგომარეობს. მეტს-მეტათ ხელმოკლე უნდა იყოს გონებრივით კაცი, რომ ვერ შეამწიროს ქრისტეს ზემოთ მოყვანილ სიტყვებში ახალი კანონი და მართლ-მედღეობა, რომელსაც უნდა დაინახოს საზოგადოებრივი ცხოვრება. ის ნათლათ არჩევს ორ სამფლობლოს და უფლებებს: აღმაინათ სინიდისის მწყობელს და გამცეს—ღმერთს ერთის მხრით, ხოლო მეორე მხრით დროებითი და ცვლადი ქვეყნიერობის მფლობელს და გამცეს—კეისარს. კეისარი აქ მოასწავებს სახელმწიფოს, რომლის, სათავეში

დგას ან ხალხის ხელმწიფე ან ხალხისავე წარმომადგენელთაგან შემდგარი კრება. ძველ ქვეყანაში-კი ეს ორი სამფლობელო—ციური და მიწიერი (ამ ქვეყნიური) არეული იყო ერთმანეთში. მაგალითად რომის სახელმწიფოში ყოველ ქვეყნადრამს ნება ჰქონდა იმ სარწმუნოების მიმდევარი ყოფილიყო, რომელიც მას სურდა, ხოლო იმ პირობით კი, რომ მას უთუოდ მონაწილეობა მიეღო ოფიციალურ ღვთისმსახურებაში და იმპერატორის ქანდაკების (კერპის) წინაშე გუნდრუკის კმევაში. ესევე ხდება დღეს ჩინეთში, სადაც ყოველი მოხელე ვალდებულია ოფიციალური სარწმუნოების ცერემონიაში მიიღოს მონაწილეობა, თუ გინდ სრულიად არ იყოს ის ამ სარწმუნოების აღმსარებელი. და აი, როცა დროებითი და მუდმივი—სულიერი—ამგვართა არის არეული ერთმანეთში, მაშინ ძნელი გამოსაცნობია, სახელმწიფო განაგებს სარწმუნოებას, თუ სარწმუნოების მოსამსახურენი უფლობენ სახელმწიფოს. ქრისტე კი ამდროს გარკვეულათ და პირდაპირ ამბობს: მიეცი კეისარს ის, რაც მას ეკუთვნის და ღმერთსა—ის, რაც ღმერთს ეკუთვნის. აი, ახალი საფუძველი. კეისარს ეკუთვნის მიწიერი ავლადიდება; ის მოითხოვს განსაკუთრებთ ფულაკს—და ქრისტიანებიც ვალდებული არიან დაუფლოვებულათ, თავის დროზე იხადონ ხარკი; კეისარი მოითხოვს მორჩილებას, ქრისტეს მიმდევარნიც ვალდებული არიან დაემორჩილონ მას ყოველგვარ საქმეებში, რომელნიც კი მისს უფლებაში შედიან. ასეთი მორჩილება უნდა გამოიჩინონ მათ მაშინაც-კი, როცა მათ სდევნიან. ღმერთს ეკუთვნის ადამიანთა სინიდი, და როცა რომელიმე ბრძანებულ ხელმწიფეს იპყრობს სურვილი თავისი-თავის ვალდებულება, მაშინ მთელი მისი ძალა და უფლება ირყევა და იმსურება იმ წინააღმდეგობის მიერ, რომელიცაც მას უწყვენ არა მარტო სრულწლოვანი მამაკაცები, არამედ დედაცაცებიც ახალგაზრდა ქალწულებიც-კი. ამგვართა ნათლათ განიჩნა ერთმანეთისგან წყობილება სულიერი (სარწმუნოებრივი) და მიწიერი. აქედამ კი წარმოსდგა ორი შედეგი. პირველი განთავისუფლება სარწმუნოებრივი სინიდიისა. სამოქალაქო კანონების დამორჩილება აუცილებელიც საქორთო, რადგან ეს დამორჩილება არის უმთავრესი თავდებები თვით საზოგადოების არსებობისა. მაგრამ არის ადამიანთა-მიერ შექმნილ კანონებზე უმაღლ-

ღესი კანონი, რომელსაც ძველ დროში მისწვდა სოფელი (მეფე—ელიფი). ეს არის კანონი უზენაესი, რომელსაც უწინარესათ უნდა დაემორჩილოთ. ქრისტიანულმა სარწმუნოებამ დაპყრო არეულობა და ამბოხება, მაგრამ იგივე სარწმუნოება გვიბრძანებს მნეთ და შეუდრეკლად შევებძროლოთ სინიდიის შეურაცხყოფელსა და შემლახველს. ასეთი განსაზღვრა სულიერისა და მიწიერისა (მოქალაქობრივის) დიდათ საგულისხმოა. სამუშაოთ მას ხშირათ იფიცებენ; ჭეშნ დროში კიდევ მოიპოვებინ ფილოსოფის გობბესის მიმდევარნი, რომელთა შეხედულებით „კეისარი“ უნდა იყოს უმაღლესი და ერთად ერთი მმრძანებელი სინიდიისა.

როგორც ზეითაუ შევნიშნეთ, განთავისუფლება სინიდიისა პოლიტიკური უფლებების მონობისაგან არის პირველი თვალსაჩინო შედეგი, რომელიც მოპყვა ქრისტეს-მიერ დადგენილ სარწმუნოებრივ პოლიტიკურ განსაზღვრვას. მეორე შედეგი—ეს განთავისუფლება თვით სამოქალაქო საზოგადოებისა. ქრისტეს მოწაფეთა შორის იყო ორი ახალგაზრდა, რომელთა შიგნით ერთი შეხედვით ამ მოწაფეთა დედა, რომელსაც, უთუოდ, ბევრი რამ სენიდა მესიის დიდებულსა და ბრწყინვალე მომავალედ და ოცნებობდა, როგორც სხვა ბევრი მისი თანამედროვენი, მისს მიწიერ დიდებაზედ, მივიდა მასთან (მატხოვარჩან) და სთხოვა: „ჰსთქუ რათა დასხდენ ორნი ესე ძენი ჩვენნი, ერთი მარჯვენით შენსა, და მეორე მარცხნით სასუფეველსა შენსა“. ქრისტემ უპასუხა: „მთავარნი წარმართნი უფლებებ მათზედა და დიდ-დიდნი ხელმწიფობენ მათზედა. ხოლო თქვენ-შორის არა ევრეთ იყოს, არამედ რომელსა უნებს თქვენს შორის დიდ-ყოფა, იყავნ თქვენდა მსახურ“ (მათ. 20, 24—28). ამ სიტყვებით ქრისტე აცხადებს ზნეობრივ კანონს, რომლის ძალით მისი სახელის მტარებელთ საზოგადოებაში ადამიანის სახელი და დიდება უნდა იზომებოდეს იმ სამსახურით, რომელსაც ის უწყენ საზოგადოებას. საზოგადოებროცა ქრისტეს ლაპარაკობს ცათა სასუფეველზე, ლაპარაკობს როგორც უფლების მექონე და ღვთიურ საქმეთა მოწამე, ხოლო როცა ის ეცხება ამ ქვეყნიურ საქმეებს ხელს იღებს უფლებაზე და სარგებლობს მხოლოდ ზნეობრივი ვალდებით, რომლის ნიშნობრივი თვისება მდგომარეობს მასში, რომ ის ჩვენ შეგვიძლია თავისუფლათ მივიღოთ და შევიძინ-

ლია კიდევ უარ-ყვათ. ნივთიერი ძალდატანება სარწმუნოების სახელით თვით სარწმუნოებას აენებს და ამდაბლებს, ამიტომ ქრისტე წინააღმდეგია ასეთის ძალდატანებისა (მათ. 26, 52). აი დღეა აზრი იმისა რასაც შეგვიძლია უწოდოთ „ქრისტეს პროგრამა“. რადგან ამ პროგრამის მიხედვით სარწმუნოების გავლენა—მოქმედობა უნდა იყოს წმიდა ზნეობრივი, ამიტომ ამ გავლენის შესაგნებობათ საჭიროა თვლი გადავავლოთ ქრისტიანულ ზნეობას.

(შემდეგი იქნება)

რას სწამენ ჩვენს სამღვდლოებაზე.

სწორეთ არასოდეს არ დაწერილა და არ თქმულა ჩვენ სამღვდლოებაზე იმდენი, რამდენიც დაიწერა და ითქვა ამ ორი წლის განმავლობაში. დაწერილზე პასუხის გაცემა მიიწვევს შეიძლება და კიდევ არაფერი, მაგრამ რასაც ეუბნებიან ზოგიერთი, არა მკითხვე მოქალაქენი, ის კი უპასუხოდ რჩება სამღვდლოების მხრით, რადგან ბევრს მოძღვრის არა აქვს იმდენი შეგნება, რომ პასუხი ვასცეს ურწმუნოების შექადებულთა. უმაღლეს სწავლის მიმღებთ მოძღვართ დიდი ჯამაგირიანი ადგილებისათვის ჩაუბუჯლნიათ ხელები, ენა აჭევივებით სასასა მათსა და კრინტს არ სძვრენ. ზოგიერთ სამღვდლოებას დრამის აულებლობა აწუხებს, თორემ საწყისის საქმეს აღარ ეძებს. მაგრამ, მადლობა ღმერთს, ისევე საწყისოთა შორის არიან კეთილი პირები, რომელნიც მაცადილობენ და ქომაგობენ როგორც სარწმუნოებას ისე სამღვდლოებას. ურწმუნონი ყოველთვის ყოფილან, არიან ღ იქნებიან, მაგრამ შორწმუნენი და ნაძლივი ქრისტიანებიც ყოველთვის მრავალნი ყოფილან, არიან და იქნებიან.

ჩვენი ნასწავლი მწყემსნი სრულებით არ აქცევენ ყურადღებას რას ამბობენ და რასა სწერენ ჩვენს სამღვდლოებაზე რუსულ ჟურნალ-გაზეთებში. მაგრამ რუსულ ჟურნალ-გაზეთებს ვინდა დაეძებს როცა ჩვენი კუთხის გაზეთებსაც არ ათვლიერებენ და არ ტყობილობენ რასა სწერენ იგინი ჩვენ სამღვდლოებაზე.

დიდი მადლობის ღირსია მთელი სამღვდლოებისაგან პატივცემული ვარაინელი, რომელიც სამღვდლოების შესახებ საყურადღებო შენიშვნებს სწერს „ივერია“-ში. მოგვეყვას აქვე ერთი მისი შენიშვნა, რომელიც დაბეჭდილი იყო „ივერია“-ის მე-199 ნომერში.

უკანასკნელ ვაშს რუსეთის ორმა პერიოდულმა გამოცემამ გამოისტევა თავისი აზრი შესახებ ქართველ სამღვდლოების მიმართულებისა და მოქმედებისა. ეს გამოცემანი არიან თეიური ჟურნალი: „Вопросы Жизни“ და ყოველ-ღლიური გაზეთი: „Московский Вестник“. პირველი პროგრესიული გამოცემაა, მეორე რეტროგრადული, პოლიტიკის მიმართულებისა. ერთმა გამოცემავე და მეორემაც წყვილ-წყვილი სტატია უძღვნა ქართველ სამღვდლოთა კრებულს. თითო სტატია ეკუთვნის თანამშრომლებს, თითო კიდევ რედაქციებს. თანამშრომელი და რედაქტორი ერთნაირად მსჯელობენ, ერთნაირ შეხედულებას გამოისტევავენ, ერთსა და იმავე პანჯზე მღვიან. ერთი დამწერის, მეორე ბანს ეუბნება. გამოადის ორი დუეტო, მაგრამ როგორი? ისეთი, რომ ერთი დუეტო სრულიად წინააღმდეგება მეორესა. რეაქციონერი გწმენი ორსავე თავის სტატიაში ქართველ სამღვდლოებას იხსენიებს დიდის ძაგებით, თითქმის ლანძღვა-ვინებით, აბრალებს მალალატეობას, სებარატისტობას და დაეინებით თხოულობს რეპრესიულ ზომების მიღებას, თითქო მონობის გენიას კიდევ ესაქიროებოდეს ნათობს ვადასხმა. პროგრესიული ჟურნალი-კი ქართველ სამღვდლოებას დიდს ქება-დიდებას უძღვნის და რუსეთის სამღვდლოებას ურჩევს დაადგეს თავის მოქმედებაში იმავე ნათელს, პროგრესიულს მიმართულებას, რომელიც გაუკვლევია საქართველოს სამღვდლოებას. ოთხეუ სტატია, როგორც ეტყობა, დაწერილია რუსთა მიერ.

ჩვენ მხოლოდ საჭიროდ მიგვაჩნია მცირეოდნად განვმარტოთ მხარე საგნებისა. რა მოსწონს უმოთაგრესად პროგრესიულ რუსულს ჟურნალს ქართველ სამღვდლოების მოქმედებაში? მოსწონს მისი წაღილი—მოიშოროს თავიდან კლერიკალურ-ბიუროკრატიის ბატონობა, მოიპოვოს თვით-მმართველობა, ალაღინოს თვითუფლება და დამოუკიდებლობა საქართველოს აგვისულისა და, მიმინაცვლის მიგვირად, გაუჩინოს მას მზრუნველად ღლიძი მამაქა-

თალიკოსი, ამორჩეული ადგილობრივ სამღვდლოცხობის მიერ ხალხის მონაწილეობით, როგორც ეს იყო წინადასკარტველოში. თვით-მმართველობა და ავტონომია ყოველთვის ყოფილა, არის და იქნება, პროგრესიული ღონისძიება, მეტად სიმპატიური და მიმხილველი ყველა ადამიანისათვის. მაგრამ იქნება არსად ისე საჭირო არა ყოფილყოს ამ პრინციპის განხორციელება, როგორც ჩვენი ეკლესიის სფეროში. იგი იმყოფება, ავტო ერთი საუკუნე მეტია, იმისთანა მონაბაში, რომელიც არ გამოუცდია არც ერთ წარმართ სარწმუნოებასაც-კი ქრისტიანულს სახელმწიფოში, გადაგვარება, დენაიციონალიზაცია — ამ რას ნატრულობდნენ, რას მისცდნენ ჩვენი ეკლესიის უცხო მართველნი ასის წლის განმავლობაში. დროა თავიდან ავიშორით ეს სენი, დროა კლერიკალის ბიუროკრატის ბრქუალებიდან განვთავისუფლდეთ, მოვირჩინოთ წყულებანი და მოვიპოვოთ სრული სიმართლე და თავისუფლება სინდისისა. ამისი ერთადერთი უეცარი წამალი გახლავთ, ესრედ წოდებული, ავტოკეფალია საქართველოს ეკლესიისა, რომელსაც ერთხმზე და მხნედ თხოვს მთელი სამღვდლოება აქეთა და იქეთა საქართველოსი.

მართალია, ჩრდილოეთი პოლიტიკანები ეწინააღმდეგებიან ამ წადილის განხორციელებას და სცდილობენ ჩვენი ეკლესია დასტოვონ აწინდელს მონურ მდგომარეობაში, მაგრამ თვით კეთილგონიერნი და სამართლიანი რუსები უწყვეტ მომხრეობას ავტოკეფალიას, და მას უსათუოდ ველირსებით დღეს თუ ხვალ, თუ ქართველი საზოგადოება უფრო მეტს უფარს გამოიჩინს, მეტს დახმარებას გაუწევს სამღვდლოებას და მეტს სიკეთევეს და ძალას მიისცემს თავის მოთხოვნას. თუ სომეხთა სამღვდლოება სახეებით ეწია თავის გულის წადილს, დაუწყონებლივ უკან დაიბრუნა წართმეული მამულები და ეროვნული სამრევლო სკოლები, ეს მოხდა იმის გამო, რომ მას მთელმა სომხობამ მხარი დაუჭირა და მხურვალე მონაწილეობა მიიღო მის ბრძოლაში... ქართველი საზოგადოებაც ასე უნდა მოიქცეს და განაძლიეროს თავისი მოქმედება ნაციონალურ ეკლესიის აღსადგენად... თუცა ჩვენი საზოგადოება სიათამებს ნაციონალურ საქმეებში გადაჩვეულია და შეუჩინებელიც, მაგრამ სარწმუნოების სფეროში მას უშიშრად შეუძლიან გამოიჩინოს თვით უცილურესი

გამბედაობა, რადგანაც სინდისის და სარწმუნოების თავისუფლება აღიარებულ და გამოცხადებულ იქნა თვით საიმპერატორო ტახტიდან.*)

ქართულმა პრესამ ამ კითხვის განსარტყლად არ უნდა დაივიწყოს, რომ აწინდელი მმართველობა ქართულის ეკლესიისა არ შეიძლება არ იყოს ყველთვის რეაქციის მიმდევარი, მაშინ, როდესაც თვით მდგომარე ქართული ეკლესია, უმეველია, გახდება ნაციონალურ პროგრესის მომხრე, რის იმედსაც გვაძლევს აწინდელი ჩვენი სამღვდლოების მოქმედება, რომელმაც ისეთი სიმპატია დაინახაურა პროგრესიულ რუსულ ეურნალ-გახათებისა და წყვეცრულე რეაქციონერებისა. ამ იმედს აძლიერებს მეტადრესი გარემოება, რომ ჩვენი სამღვდლოების პეტრიკები აყენებენ სასულიერო მოხარდ თაობას განათლების საღსა და პროგრესიულ გზაზე. სამღვდლოება ითხოვს — დახურულ იქმნან თანდათან აწინდელი სასულიერო სასწავლებლები და სემინარიები, რომელნიც აძლევენ ვიწრო კლერიკალურ სწავლასა, და მათ მაგიერ გაიხსნან თანდათან საზოგადო ტიპის სასწავლებლები რვა წლის კურსით, სადაც ბიზი შვილები ეღირსებიან იმავე ხარტო განათლებას, რომელსაც მიიღებენ განახლებულს და გაუკეთებულს ხარტო საშუალო სასწავლებლებში სხვა წოდებათა შვილებშიო. ამ ახალის ტიპის სასწავლებლებში კურსს დამთავრებულებს უნდა ჰქონდეთ სრული საგინაზიო უფლებანი. იმ კურსს დამთავრებულთათვის, ვისაც ექნება მოწოდება სულიერის მოძღვრობისადმი, ამ სასწავლებლთან არსდება ორი საღვთისმეტყველო კლასი, სადაც ყოველ საგნის სწავლება უნდა აუცილებლად სწარმოებდეს ქართულს ენაზე.

თუ სომხის სამღვდლოება ადგია ვიწრო კლერიკალურს გზას, ეს უმთავრესად წარმოსდგება იმისგან, რომ იგი განათლებას იღებს კლერიკალურს სასწავლებლებში. ქართველს სამღვდლოებას, როგორც ეტყობა, ეს გარემოება კარვად გაუთუალისწინებია და რადიკალური ღონისძიება მიუსაზრებია ვიწრო კლერიკალურის მიმართულების წინააღმდეგ. (*ივერ. *)

*) რადგანა მოიკლა და დატუსადა სამეხისა საეკლესიო მამულების ჩამართმევის დროს ჩვენი ქართველობა კი ხელს უწყობდა საეკლესიო მამულების ჩამართმევის...

მეტს ახალს უფლებას ვაპრბამთ.

ჩვენ, ქართველებს, ხშირად გვაფიქვდება ის ელემენტარული კემპარტიება, რომ დიდი მდინარე პატარა ფშანებისაგან დგება, დიდი თანაზაპატარა თანებისაგან, საზოგადო თავისუფლება—მრავალი კერძო თავისუფლებისაგან.

ეს დაფიქვება არის იმის მიზეზი, რომ ხშირად აზულად ვიგდებთ, ტუქს აუკრავთ ზოლემ იმისთანა კერძო უფლებას, რომლის მოპოებისათვის ჩვენი კუკიანი და მხენ მუზობლები, რეალისტი სომეხნი, არ იშურებენ არც დროს, არც შრომას და არც ხარჯსა.

აი, ამისი უახლოესი მაგალითი.

მკითხველს მოგხსენება, რომ რუსეთის სახელმწიფო რჩევა (Государственный совет), დღემდინ მტკნარი ბნუროკრატული დაწესებულება, ახალი მანიფესტის ძალით ხდემ დაჩეულთა კრებულად ნახევრობით მაინცა, და იმისთანავე მნიშვნელობა და უფლება ექმნება, როგორც აქვს ზემო პალატას ვეროპასა და ამერიკაში. ერთს ნახევარს ამ საბჭოს წევრებისას ნიშნავს ზელმწიფე, მეორე ნახევარს ირჩევენ სხვადასხვა საარჩევნო დაწესებულებანი-საგუბერნიო სავრობო კრებები, საქალაქო საბჭოე-ბი, სამეცნიერო აკადემია, უნივერსიტეტები და სხვანი.

სხვათა შორის, სომეხთა ეკკლესიასაც მიუღია უფლება გაგზავნოს ზემო პალატაში 2 დეპუტატი: ერთი სომეხ გრიგორიანებისა და მეორე სომეხ-კათოლიკეთა წარმომადგენელი. ყველა სხვა ეკკლესიებსაც ეძლევათ ეს უფლება.

ჭაჭანება, ხსენება არსად არ არის მხოლოდ ერთს ეკკლესიისა.

რომლისა, სახელდობრ? რასაკერძოვლია, ჩვენისავე საქართველოს ეკკლესიისა.

რა მიზეზით? ეს ყველამ ვიცით. საქართველოს ეკკლესია, აგრე ერთი საუკუნეა, გახადეს რუსეთის ეკკლესიის დოვესკად, ზედ-მეტად, აბრად და დოვესკას კი აბა ვინ მაინიკებს რაიმე უფლებას. ვინ ჩააგდებს მას ანგარიშიში? ვის რად ეპიტანვება იგი?

მართალია, იმ დაწესებულებას, რომლის დოვესკას შეადგენს დღეს, ჩვენი ეკკლესია, ეყოლება

განსაზღვრული რიცხვი წარმომადგენლებისა სახელმწიფო რჩევაში, ე. ი. სინოდის მიერ დანიშნული ექვსი დეპუტატი მიიღებს მონაწილეობას საბჭოს მოქმედებაში; მაგრამ ჩვენ რა?

სინოდი ჩვენი ქვეყნიდან ან არავის არ დანიშნავს, ან თუ დანიშნავს, იმისთანა საუქმებს, რომელნიც არიან მამა გოროდცვი, ბ-ნი ოლოფეი და ქართველი ლალიაშვილი—მონაძე. ამისთანა სულიერნი კი სულ იმის ცდაში იქნებიან, რომ ხელი შეუშალონ ქართველ დეპუტატებს, რომელნიც გაგზავნილნი იქნებიან პეტერბურგში საქართველოს ორივე გუბერნიიდან.

რა უნდა ვქნათ, რომ აქაც მონებდ არ გამოვიდეთ? იმ მონებდა, რომელნიც მოკლებულნი არიან საერთო უფლებასა?

დაუყოვნებლივ ქართველმა სამღვდლოებამ უნდა მოითხოვოს უმაღლეს მთავრობისაგან, რომ ქართულს ეკკლესიასაც მიენიჭოს უფლება არჩეული დეპუტატების გაგზავნისა სახელმწიფო რჩევაში და ამას ბანი უნდა მისცეს თავდალანურობამ და სამწყსომ.

მხოლოდ რამდენი დეპუტატი უნდა ამოირჩიოს ქართველმა სამღვდლოებამ?

ამის სამართლიანი გადაწყვეტა ძლიერ ადვილია. სომეხები, რომელთა რიცხვი კავკასიაში მილიონს უდრის, ირჩევს, როგორც ზემოთ აღენიშნეთ ორს დეპუტატს. მაშასადამე, თვითო დეპუტატო მოდის ნახევარ მილიონ მრევლზე. ქრისტიანი ქართველობა, სულ მეტირედ რომ ვინაგარიშთა, მილიონ ნახევარს შეადგენს. მაშასადამე, სრული სამართალი მოითხოვს, რომ ქართულს ეკკლესიას ერგოს სამი დეპუტატი. ამთავან ორი უნდა ამოირჩიოს დსაველეთის საქართველოს სამღვდლოებამ, სადაც მილიონი ქართველი სტოპერობს და ერთიც აღმოხაველეთის საქართველოს სამღვდლოებამ, სადაც ნახევარ მილიონზე მეტი ქართველი ქრისტიანეა.

ეს სამი დეპუტატი მხარს მისცემს ჩვენებურს საერთო დეპუტატებს და დაეხმარება პროგრესიულ რეფორმების შემოღებას საზოგადოდ რუსეთში და კერძოდ ჩვენში.

ამ დანახრებაში არავის ეჭვი არ უნდა ჰქონდეს რადგანაც ჩვენი სამღვდლოება იმ გზას დაადგავს რომ უსათუოდ გაგზავნის დეპუტატებად იმისთანაებს,

რომელიც მომხრენი არიან გამანათნისუფლებელ მიმართულებიან.

შხოლოდ, სამღვდლოებამ უნდა მეტად დააჩქაროს თავისი მოთხოვნა, რადგანაც ახალი წესდებულება სახელმწიფო რჩევისა, რომელიც ჯერ როექტის სახით არსებობს, ამ დღეებში დამტკიცდება და მაშინ გაანელდება აღნიშნული უფლების მოპოვება. და თუ უარი მიიღო სამღვდლოებამ, მაინც უნდა ამოირჩიოს დემუტატები და გაგზავნოს იგინი პეტერბურგში, სადაც თვითონვე ეცდებიან დააკანონებინონ თავისი უფლება.

ამის ისიც უნდა დაუმატო, რომ ქართველ კათოლიკებსაც არ ვსლდევათ უფლება დემუტატის გაგზავნისა სახელმწიფო რჩევაში. მათაც უნდა დაუყონებლივ მოითხოვონ ეს უფლება და იქამდინ არ დასცხრნენ, ვიდრე არ გათანაწორდებიან ამ სფეროშიაც სომეხ-კათოლიკებთან. (ივ.)

იაკობ გოგებაშვილი.

ავტორეზალია

(წერილი პეტერბურგადან)

პეტერბურგის მიტროპოლიტიმ ანტონიმ მიანდო პეტერბურგის აკადემიის საქართველოს საეკლესიო ისტორიის კათედრის პროფესორს ი. ი. სოკოლოვს შეადგინოს დასაბუთებული მოხსენება საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიაზე მომავალ საეკლესიო კრებისათვის. ეს მოხსენება სოკოლოვმა უნდა დაასრულოს და წარუდგინოს მიტროპოლიტს პირველ დეკემბერს. სოკოლოვი გულმოდგინედ მუშაობს ამ საკითხზე და არჩევს მასალებს ყველა ენაზე. ხოლო ჭრათელ ენიდან-მასალებს ჩვენ ერთგვანნით და ვაწარდებთ. თუმცა დიდი ხანი არ არის, რაც იგი შეუდგა ამ საკითხის შესწავლას, მაგრამ ფლავე დარწმუნდა, რომ ჩვენი ეკლესია ტყუილია უმიზეზოდ არის მოკლებული თავის უფლებას, რომელი უფლებაც მას ხელ-ახლა უნდა დაუბრუნდეს. პეტერბურგში საზოგადოდ ყველანი იმ აზრისანი არიან, რომ ჩვენ ეკლესიას უნდა დაუბრუნდეს უკანონოდ ჩამართმეული უფლება. ჩვენის აზრით, ესლა ჩვენმა სამღვდლოებამ უნდა შეიმუშაოს საკითხი ხარჯის შესახებ. აქ, როგორც ხმა დადის, მიზეზად უარის ყოფის ავტოკეფალიაზე ასახლებენ ხარჯს. ამბო-

გენ, რომ საქართველოს ეკლესიის შენახვა წელიწადში 400,000 მანეთად გეოჯდება და თუ ავტოკეფალია მივანიქეთ, იმ შემთხვევაში ხარჯს ჩვენ აღარ მივსცემთო. მაგრამ ჩვენის აზრით, ის საეკლესიო მამულები, მომელიც მთავრობამ ჩამართვა ეკლესიას, უნდა დაუბრუნდეს. თუნდ რომ არც ეყოს, თავისუფალი მინც იქნება ჩვენი ეკლესია იმ ბორკილებისაგან, რომლებითაც იგი შეზღუდულია“.

სრულებით უსაფუძვლოა ის შიში, რომელიც გამოცხადებულია „სწაობის ფურ.“ ზემომოყვანილ შენიშვნაში იმის შესახებ, რომ ფული არ გვექნება. ეკლესიების და სამღვდლოების შესახებაც. რომელი ხაზინა გეძალდება ჩვენ ფულებს, როცა ჩვენვე ვიყავით ჩვენი ქვეყნის გამგენი? თუ ჩვენი საეკლესიო მამულები ძველ დროში შეშენიერად აკმაყოფილებდნენ მონასტრებს, ეკლესიებს და სამღვდლოებს, ნუ-თუ დღეს აღარ იკმარებს ხარჯად, როდესაც შემოსავალი ამ მამულებიდან ერთი ოთხად მომეტებულია? საეკლესიო მამულები დღეს ძლფეს-ხაზინას ორასი ათას მანეთს და რიგინად რომ წაიყვანოს კაცმა მათი მართვა სამასი ათას მანეთზე მეტს მოგვეცეს.

ივეგის მიტროპოლიტს ფეოგნოსტს ერთი მილიონი მანეთი ფული დარჩა, რადგან დიდი შესავალი ჰქონდა. მოსკოვის მიტროპოლიტის პირველ ვიკარ-ვისკოპოსს ჯამაგირს გარდა ოცი ათასი მანეთი შესავალი აქვს საეკლესიო მამულებიდან. თუ ჩვენი ქათალიკოსი და ევისკოპოსები კურობატკინის ჯამაგირს მოითხოვენ, რასაკვირველია, არც ეყოფა არც საეკლესიო მამულების შემოსავლი და არც ხაზინისა. ჩვენ ძველ ევისკოპოსებს თუ დიდრ ჯამაგირები არ ჰქონდათ, რით ჩამოუარდათ დენ ეხლანდელ ევისკოპოსებს? საეკლესიო მამული აძლევდა მათ შეშას, სიმიდს, პურს, ღვინოს და სხვა საჭირო ნივთებს. წელიწადში მკორე ჯამაგირს კმაროდნენ და შეშენიერად სცხოვრომდნენ. დღეს-კი ევისკოპოსებს ოთხი ათასი მანეთი აქვს დანარჩენი და შემოსავლიც ზოგიერთ ადგილას ამაზე მეტს შეადგენს. ნუ თუ ევისკოპოსისათვის საჭიროა ამდენი ჯამაგირი სარჩენად. რუსეთში ზოგიერთ მიტროპოლიტებს და ევისკოპოსებს შესამოსელი 1000—3000 მანეთად დის. ვის რომ სარგებლობას მოუტანს ამისთანა ძვირფასი შესა-

ხელი? მიტროპოლიტმა იონანიკემ დიდი სიმდიდრე დაუტოვა თავის შემღებულ ნათესავებს, მაგრამ ამით სარწმუნოებისათვის არავითარი სარგებლობა მას არ მოუტანია. ჩვენთვის დიდად სასურველია კათალიკოსიც, ეპისკოპოსებიც და მღვდლებიც ზომიერად, ქრისტეს მცნებისამებრ მკხოვრებნი და არა დიდი ჯამაგირების მიღებნი ჭეჭირფასი პორფირით და ბისონით მოსილნი... საქირთა არა გარეგანი ბრწყინვალეობა, არამედ შინაგანი...

რუსეთი თუ დღეს საქართველოში ოთხასი ათას მანეთს ხარჯავს სამღვდლოებისთვის ალბად აქაური ხაზინიდან და ეს ხაზინა აქვე იქნება, იმისათვის, რომ ჩვენ საქართველოს გამოყოფას კი არ ვთხოვილობთ რუსეთიდან, არამედ ავტონომიურ მმართველობას, კათალიკოსის დანიშვნას, რომელსაც მოკლებული ვართ წინააღმდეგ მოციქულების კანონებისა.

დქ. დ. ღამასაძე.

ღვის, იმ ნიკანდრს, რომელიც ამის შემდეგ სინოდმა მღვდელ-მთავრობით დააჯილდოვა.

მოსხენებს ძლიერი შთაბეჭდილება მოუხდენია დამსწრე სამღვდლოებაზე, რომელსაც ერთხმად დაუდგენია: ქართველ სამღვდლოებას გამოეცხადოს სრული თანაგრძობა და სოლიდარობა, ხოლო სინოდსა და მის მიერ დადგენილ ექსარხოსებს, სემინარიის ნარეკტორალს ნიკანდრს, ეოსტორგოვსა და სხვებს—ზიზილი და აღშფოთებაო. (ც. ფ.)

ახალი წყალობა.

სინოდს ჩვენზე, ქართველებზე ახალი წყალობა მოუღოა.

პეტერბურგიდან საქუთარმა კორესპონდენტმა „ნოვის ფურცლისამ“ ტელეგრაფით აუწყა ამ დღეებში ქართველს საზოგადოებას, სინოდმა გადაწყვიტა რეფორმა ქართულის ეკლესიის მართვა-გამეფობისათ.

რამი მდგომარეობს ეს რეფორმა?

არქიეპისკოპოსის სახელის მაგივრად მმართველს ქართულის ეკლესიისას ერქმევა უფრო დიდი სახელი—მიტროპოლიტისა.

ამ მიტროპოლიტს ეყოლება ერთი ოთხად უფრო დიდი სამწყსო, რადგანაც მის მფლობელობაში იქნება მთელი ჩრდილო კავკასიაცა.

გაუქმდება პატარა ტიტული საქართველოს ექსარხოსისა და დაკანონდება უფრო დიდი სახელიწოდება—კავკასიის მიტროპოლიტისა.

ამ მიტროპოლიტს ექმნება ავტონომიური უფლება, ქვე იგი, შინაურ მართვაში იგი დამოუკიდებელი იქმნება სინოდისაგან, რის გამოც მიტროპოლიტზე საჩივარიც-კი არ შეიძლება, თუ იგი უფრო უარესი მღვდელი იქნება ქართველობისა, ვიდრე იყვნენ ექსარხოსნი.

ერთი სიტყვით: საესებით უქმდება საქართველოს ექსარხოსობა და სამაგიეროდ არსდება მიტროპოლია კავკასიისა. რეფორმაც სწორედ ასეთი უნდა!

მეთხველი არ უნდა მოსტყუეღვდეს სიტყვით: ავტონომია.

ავტონომია ორ-გვარია: ბიუროკრატიული, როდესაც ავტონომიური მეთაური რომელიმე ოლ-

რას ჰპოვებენ პატარაზრგბი

ჩვენს სამღვდლოებაზე?

ნამდვილ წყაროებიდან შევიტყვეთ, რომ პეტერბურგში წასულ ოქტომბრის 23-ს, ცნობილის მღვდლის გრ. პეტროვის თხოვნით, მამა იოსებ ჩიჯავაძეს «32 მღვდლის კავშირის» სხდომაზე ვრცელი დასაბუთებული მოხსენება წუთკითხავს ჩვენს სამღვდლოების თანამედროვე მოძრაობის შესახებ. ამ მოხსენებაში მ. ჩიჯავაძეს დაუხატავს საქართველოს ეკლესიის მდგომარეობა რუსეთთან შეერთებამდე და შეერთების შემდეგ დღევანდლამდე, მოკლეთ და ნათლად დაუხუროთებია რუსის ექსარხოსების „მოღვაწეობა“ ჩვენს უკრთხეულ ქვეყანაში, საეკლესიო მამულების ჩამორთმევა (1852 წელს), ადგილობრივ მღვდელმთავრების უფლებათა შეზღუდვა, სასულიერო სასწავლებლებისა და სემინარიების გაუკუღმართება, მათი რექტორ-ზედამხედველების საზიზილარი პოლიტიკა, ეოსტორგოვის მიერ შექმნილი საეკლესიო სკოლები და მათი მდგომარეობა, 31 მისის ინკოდენტი, რომელშიც ყველაზედ მეტი რღეაწილი“ ცნობილ არხიმანდრიტს ნიკანდრს მიუძ-

ქია ინიშნება თავის თანამდებობაზე უმაღლესის მთავრობის მიერ, და დემოკრატიული, როცა მას იჩვენებს საზოგადოება, ხალხი, სამწყსო.

პირველი ავტონომია არსებობდა ძველს დესპოტიურს სპარსეთში და ავტონომიურს მმართველებს სხვა და სხვა კუთხეებისას ერქვათ სატრაპები, რომელნიც უფრო უარესნი დესპოტი იყვნენ, ვიდრე მათნი დამნიშნენნი—სპარსეთის მეფეები. ახლაც არსებობს ოსმალეთში ამგვარი ავტონომია: ყოველი ფაშა ავტონომიური გამგე არის ფაშალიქისა და უარესი მტარვალი, ვიდრე მისი დამნიშნელი.

ეს ასეც უნდა იყოს და სხვაფრე ვერ იქნება. ზიუროკრატი, დიდი ბოლოდა იგი, თუ პატარა, ყოველთვის ირჩევს თავისზე უარესსა, რომ ქვეყნის თვალში არამც თუ არ დაიჩრდილოს, არამედ უკეთესს საუნჯედ გამოჩნდეს...

ასეთია პსიხოლოგია ბიუროკრატიისა, რის გამოც ყოველი დაბალი საფეხური უარესია მაღალზე და კიბე თავდება აუცილებელიც ხულიგანებით, როგორც ბიუროკრატიის სამიჩკველით.

სრულიად სხვა დემოკრატიული ავტონომია. ერის, საზოგადოების, სამწყსოს სიკეთე მოითხოვს, რომ გამგელ, მმართველად იყვნენ საუკეთესო მამულიშვილი და ამისთვის-კი არ ეგანია საჭირო.

რამდენადაც ბიუროკრატიულს წეს-წყობილებაში უარესების დანიშნვა აუცილებელია, იმდენად დემოკრატიულს რეჟიმში საუკეთესოების არჩევა უზრუნველყოფილია.

მაგრამ მეითხველმა შეიძლება იფიქროს: იქნება კავკასიის მიტროპოლიტის არჩევის უფლება მიენიჭოს სამწყსოსაო. ეს ძლიერ ძნელი მოსალოდნელია, რადგანაც სინოდი ახლაც მტკიცედ ადგია ბიუროკრატიულს გზასა. მაგრამ ეს თქვათ, რომ ეს უფლება მართლა განხორციელდეს, დაჯანონდეს, რას მოიგებს ქართველთა ეკლესია? ვერაფერსა, რადგან ნამდვილად მიტროპოლიტის არჩევა ჩრდილო კავკასიას ერგება: იქორჯერ მეთკმობერებია, ვიდრე საქართველოში. ამნაირად კავკასიის მიტროპოლია ნიშნავს ქართული ეკლესიის გაუქმებას, ამოფხვრას და ქართველთა მრევლების მიწერას ჩრდილო კავკასიაზე.

სად არის ხსნა? საქართველოს ეკლესიას უნდა დაუბრუნდეს დამოუკიდებლობა და გამგე არქეული ქაჩუყელის სამღვდლოების და სამწყსოს წარმომადგენლების მიერ და ეს ყოველად კანონიერი და ყოველად სამართლიანი სურვილი და მოთხოვნა არ შეიძლება არ დაქმნაყოფილდეს ახლავე, დაუგვიანებელივ.

დგენილების მიერ და ეს ყოველად კანონიერი და ყოველად სამართლიანი სურვილი და მოთხოვნა არ შეიძლება არ დაქმნაყოფილდეს ახლავე, დაუგვიანებელივ.

მხოლოდ სამღვდლოებას იმედი არ უნდა ჰქონდეს, რომ ქართულს ეკლესიას თავისუფლებას დაუბრუნებენ ზევიდგან. ვინც მონობა დაუმყარა, მას მხოლოდ შეუძლიან შესცვალოს ფორმა მონობისა და თავისუფლებას-კი არადროს არ მიანიჭებს. ეს თავისუფლება უნდა თვითონ მან მოიხვეჭოს, თვითონ მან უნდა აღადგინოს უკანონოდ და უნამუსოდ გაუქმებული ავტოკეფალია, რასაკვირველია, სამწყსოს დახმარებით. (უ. ფ.)

მოსკოვის კონსტიტუციონარულ დემოკრატიულ პარტიის კამბისაბან შემოუშავებული პროგრამა სახალაფიფო წყობილებიან.

1) კონსტიტუციური წყობილება რუსეთის სახელმწიფოსი უნდა გამოხატული იყოს ძირითად კანონით.

2) ხალხის წარმომადგენლები უნდა არჩეულ იქნენ საერთო, თანასწორის, პირდაპირის და დახურულის კენკის ყრით, სარწმუნოებისა, ეროვნებისა და სქესის განურჩევლად. პარტია ნებას აძლევს უმცირესობას ცალკე აზრი იქონიოს ადელათა ამორჩევით უფლების შესახებ. პარტიის წევრებს შეუძლიანთ სხვადასხვა აზრი იქონიონ ხალხის წარმომადგენლების ორგანიზაციის შესახებ, ე. ი. ერთ პალატიან, ან ორ პალატიან სისტემის შესახებ, რომლისგანაც მორავ პალატა შესდგება ადგილობრივ თვითმმართველობის წარმომადგენლობისგან.

3) ხალხის წარმომადგენლებმა მონაწილეობა უნდა მიიღონ საკანონმდებლო უფლების შესრულებაში (სახელმწიფოს შესავალ-გასავალის აღრიცხვაში), და კანტრალი უნდა გაუწიონ მაღალ და დაბალ აღმინისტრაციას, რომ მათი მოქმედება კანონიერი იყოს.

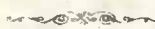
4) არც ერთ ბრძანებას, განკარგულებას, დადგენილებას, რომელიც დაფუძნებული არ არის ხალხის წარმომადგენლების გარდაწყვეტილებაზე,

არავითარი ძალა არ უნდა ჰქონდეს განუზრჩველად იმისა, ვისი მხრიდან არის ესეთი განკარგულება.

5) სახელმწიფო როსპისი, რომელშიაც შეტანილი უნდა იყოს ყველა შემოსავალი და გასავალი სახელმწიფოსი, დადგენილი უნდა იყოს მხოლოდ ერთი წლით. არავითარი გადასახადი, ბაჟები და სხვა. სახელმწიფოს სასარგებლოდ და არც სახელმწიფო სესხი არ უნდა იყოს დადგენილი, თუ არა კანონმდებლობის წესით.

6) ხალხის წარმომადგენლების კრების წევრებს აქვთ კანონმდებლობით ინიციატივის უფლება.

7) მინისტრები პასუხისმგებლები არიან ხალხის წარმომადგენლობის წინაშე, რომლის წევრებსაც შეკითხვის და ინტერპელაციის უფლება უნდა ჰქონდეთ.

მოძალადის ძირითადი უფლებანი

კრებამ პირველად შეიმუშავა მოქალაქეთა ძირითადი უფლებანი. ის პროგრამა, რომელიც ბიურომ კრებაზე წარადგინა, მილიანად მიიღეს, კამათი მხოლოდ იმ მუხლმა გამოიწვია, სადაც ებრაელები და პოლონელები პირველ პლანზე არიან დასახელებულნი. ზოგიერთა ორატორის აზრით, საჭიროა საერთოდ ითქვას, რომ ყველა ეროვნება ერთი და იმავე უფლებით უნდა იყოს აღქურვდი. რა საჭიროა ასეთი ფორმულა: პოლონელები, ებრაელები და ყველა სხვა ეროვნება? განა სომხები და თათრები, მაგალითად, უკეთეს მდგომარეობაში არიანო? კოკოშინი, კატლიარცესკი, მილიუკოვი და სხვა იმ აზრს იცავენ, რომ ებრაელები მეტის-მეტად დაწარულნი არიან; ისეთი კანონები, როგორც აკრძალვა სოფელში ცხოვრებისა, აკრძალვა სხვა ქალაქებში გადასახლებისა, აკრძალვა მამულის ყიდვისა და სხვა, ასეთი უმსავსესი კანონები ჩვენ იძულებულ ვგზნის ებრაელებს პირველი ყურადღება მიუქციათ. ისევე ითქმის პოლონელებზედაც. კრებამ ბიუროს პროექტი მიიღო.

მოქალაქეთა ძირითადი უფლებანი.

1) რუსეთის ყველა მოქალაქენი, სქესისა, სარწმუნოებისა და ეროვნების განუზრჩველად, თანას-

წორნი არიან კანონის წინაშე. უნდა მოსპობილ იქმნას პოლონელები, ებრაელების და ყველა სხვა ეროვნების პირადისა და ქონებრივ უფლებათა შეზღუდვა.

2) უნდა უზრუნველ-ყოფილ იქმნას ყოველის მოქალაქისთვის სინდისისა და სარწმუნოების თავისუფლება. ყველას თავისუფლად და დაუსჯელად შეუძლია სარწმუნოების გამოცვლა. ამისთვის უნდა აკრძალული იყოს ყოველნაირი დევნა და სასჯელი. ყველას შეეძლოს თავისუფლად შეასრულოს ღმის-მსახურება, თუ იგი სისხლის სამართლის კანონებს არ ეწინააღმდეგება.

მართლ-მადიდებელი და სხვა ეკლესია უნდა სახელმწიფო ოპეკიან განთავისუფლებულ იქმნას.

3) ყველას ნება აქვს გამოსთქვას ზეპირად ან წერით თავისი აზრი, აგრეთვე გაავრცელოს იგი პრესისა, ან სხვა საშუალებით; როგორც საერთო, ისე სპეციალური ცენზურა უნდა მოსპობილ იქმნას და თავის დღეში აღარ აღადგინონ იგი იმ დანაშაულობისთვის, რომელიც ჩადენილი იქნება სიტყვიერად, ან წერით. დანაშაუვ მხოლოდ სასამართლოს წინაშე იქნება პასუხის მგებელი.

4) რუსეთის ყველა მოქალაქეს უფლება აქვს გამართოს სახალხო კრებები, როგორც დაბაზში, ისე ცის ქვეშ; ამ კრებაზე მას ნება აქვს გააჩიროს ყველანაირი კითხვები.

5) რუსეთის ყველა მოქალაქეებს უფლება აქვთ ნება დაუთხოვილად დააარსონ კავშირები და საზოგადოებანი.

6) პეტციის უფლება უნდა ჰქონდეს, როგორც კერძო კაცს, ისევე ყველანაირ გჯუფს, კავშირს, საზოგადოებას და სხვასა.

7) პიროვნება და სახლი ყველა მოქალაქეს ხელშეუხებელი უნდა იქმნას. კერძო სახლში შესვლა და მისი გაზრკვა, გახსნა კერძო წერილების შეიძლება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, რომელიც კანონებში იქნება აღნიშნული, და ეს უნდა მოხდეს აუცილებლად სასამართლოს დადგენილებით. ყოველი დატუსაღებული პირი უნდა ან მიცემულ იქმნას სამართალში, ან განთავისუფლებული: ქალაქებში— 24 საათის განმავლობაში დატუსაღების შემდეგ, სოფლებში კი არა უზვიანეს 3 დღისა. თუ ვინმე დატუსაღებული იქნა უსაფუძვლოდ, ან უფრო დიდ ხანს იყო დატუსაღებული, ვიდრე კანონი ამბობს,

მაშინ მის აქვს ნება სახელმწიფოსაგან. მოითხოვოს ხარალის ანაზღაურება.

8) არაიენ არ შეიძლება დაისაჯოს, ან დატუ-საღებულ იქმნას, [თუ არა სასამართლოს გადაწყვე-ტილებით:

9) ყველ მოქალაქეს უფლება აქვს თავისუფ-ლად გამოიკვლოს სასოკრებელი ადგილი და წაიღოს საზღვარ გარედ. პასპორტული სისტემა უნდა მოისპოს.

10) ყველა ზემოხსენებული ძირითადი უფლე-ბანი მოქალაქეებისა უნდა შეტანილ იქმნას რუსეთის იმპერიის ძირითად კანონებში, და უზრუნველ ყო-ფილ იქმნას სასამართლოსაგან (Судебная защита).

11) რუსეთის იმპერიის ძირითადმა კანონმა უნდა უზრუნველ-ჰყოყვეს ყველა ეროვნებისათვის, სრულის მოქალაქობრივ და პოლიტიკურ თანასწო-რობის გარდა, უფლება სრულის კულტურულ თეთ-ჯამორკვევისა, როგორც — თავისუფლად ხმარება სა-ზოგადო ცხოვრებაში სხვადასხვა ენისა; დაარსება და შენახვა სასწავლებლებისა და სხვადასხვა კრებე-ბისა, კავშირებისა, დაწესებულებისა, რომელთაც მიზნად აქვთ თითოეულ ეროვნების ენის, ლიტერა-ტურისა და კულტურის შენახვა და განვითარება.

12) რუსული ენა უნდა დარჩეს — ცენტრალურ დაწესებულებათა, არმიის და ფლოტის ენად. საერ-თო კანონებმა სახელმწიფო ენისთან ერთად უნდა მოაწყოს ხმარება ადგილობრივ ენისა სახელმწიფო და საზოგადო დაწესებულებაში, და სასწავლებლებში. ყველა. თვით მმართველობრივ ორგანომ ეს კითხვა უნდა გადასწყვიტოს ამ საერთო კანონის მიხედვით. ყოველ ადგილობრივ მცხოვრებთათვის უნდა უზ-რუნველ-ყოფილ იქმნას პირველ-დაწყებითი და შემ-დეგ სწავლაც თვის საშუალო ენაზე. („ივერ.“)

ზომო სენაწითი.

VI.)

ხალხის ზენ-ჩვეულებანი,
„მასორაჲ“.

ძველად თურმე ზემო-სენაწის შემოცისა თათ-რის ჯარი და გზადგაზა ჩვეულებრივად ყველაფერს მუსრს ავლებდა. თურმე; ყველას არბევდა და აწიო-

კებდა, სწავდა და დაგავდა. ამრიგად განვლო. თუ-რმე ამ ჯარმა მთელი ზემო სენაწითი, მივიდა კალის საზოგადოებაში, რომელიც მდებარეობს ლატვი-მუშურის მთების ძირში და დაბანადა „მიჯერისის“ მინდორზედ. კალა და. უშუქლის სამამასახლისოს მცხოვრებნი შეკრებილან და რომ სხვა საზოგადო-ებათა ბელი არ სწეოდათ, ჩამოუგდათ თათრებთან ზაეი; შეკრების აღსანიშნავად გაუმართათ ნაღიმი, რომელზედაც მოუწვევიათ თათრის ჯარი. დაუკლავთ მრავალი ძროხა-ხარი და სხვა საკლავები, სხვათა შორის ღორებიც, რომლებიც გაეცაყავებიათ და შემწვარ (სტებრებათ შეებარებიათ თათრებისათვის. ნაღიმის ღროს სუფრაზედ თათრები და სენაწი ცალ-ცალკე არ დამსადარან, არამედ თითო სენას თითო თათარი მოესვა გვერდში. არაყით რომ შემთვრალან კარგათ, სენაწის უფროსებს დეცხანა: „ესლა კი წითელი ღვინო ჩამოატარეთო“. თურმე სენაწის უფროსებს გამოეცხადებიათ სენაწისათვის, როგორც კი წითელი ღვინოს ჩამოატარება ეახსენ-ნოთ, მაშინვე ყველა თქვენგანმა თქვენ-თქვენ გვერ-დში მგდომი თათარი მოჰქალითო. ამიტომ, რო-გორც კი ზემო სიტყვები გაიგონეს, მაშინვე იშო-შვლეს თურმე სენაწიმა ხანჯლები და მრძანებისა-მებრ თავთავიანთ ამბანავ თათარს ჩასცეს შეუკრლში და მთელი ჯარი ამოსწყვიტეს. დახოცილთა იმდენი სისხლი დამდგარიყო, რომ საღლის დანარჩენი სა-ნოვავე მთლად წავლო. რამდენიმე ხნის შემდეგ ამ ორ ზემომოსხენებულ კალა და უშუქლის საზოგა-დოებებში მთლიან გაწყვეტილიყვნენ თურმე ძრ-უხები და ეს შემთხვევა მიუღიათ სენაწეს როგორც რისხვა, მოვლინებული ღვთისაგან თათარს ჯარის ღალატობით გაწყვეტისათვის. ამიტომ შეკრებილი-ყენენ ორივე საზოგადოება ერთად, შეუკრლზედ მსხვერპლთა სამ-სამი ძროხა და აღუთქვამნ ღოთისა-თვის, რომ იმ ძროხის ყველი და რძე, რომელიც ბნოს მოიგებს ახალწლის და ფერისკვლევას-შუა, არც გაყიდონ და არც გაუყიდლათ გასცენ. ოჯახ-შიაც არ შეუძლიათ ამგვარ ძროხების ყველი ისე ქაიონ, თუ არ მოხარშული და ან ზაქაურათ გა-კეთებული. რძეს ვერ დაღვევენ გაღმოდქლებლად-სახლს გარედ გატანა როგორც რძის, ისე ყველის და ზაქაპურისაც ხომ მეტის-მეტად აღკრძალულია. სავსლოდ არ შეუძლიათ ამ ზემომოსხენებულ ძრო-ხების ყველის ან ამისგან გაკეთებული ზაქაპურის

*) იხ. „მწეჴისი“ № 19, 1906 წ.

წალბა. სენებს ჰგონიათ, რომ თუ გაღუბნიყო ამ ჩვეულებას და აღთქმული არ შეეხარულეთ, ღმერთი გაგვირისხდება და ხ.ლ.ახლე გაგვიწყვეტს ძროხებს. სო. მაგალითად მოჰყავთ ერთი შემთხვევა, რომელსაც მათში უფრო განუზტკიცებია ეს რწმენა. ერთხელ ერთ კალელ კაცს ესტუმრა თურმე მულახელი იოსელიანი და როდესაც სადილზედ სხვათა შორის ხაჭაპურიც მიართვეს, მან ჩუმით ხაჭაპურიდან გამოიღო ჩართული ყველი, დაამრგვალა სხილის ოდნავ, დამალა საქილავში და დაბრუნებისას გამოსაცდელად მდ. ენგურში გადადგო. იმ დღესვე, იმ ოჯახის პატრონს, რომელთანაც იოსელიანი იყო სტუმრად, შრი ძროხა გაღუვარდა თურმე კლდიდან და მოუკვდა. გაიკითხ-გამოიკითხეს ამის თაობაზედ თურმე ბოლოს ჭყითონ იოსელიანს ეთქვა გამოსაცდელად ასე და ასე მოვიქცეთო. მაშინ სვაინების დარწმუნებულებიყენენ, რომ იოსელიანის მიერ ხაჭაპურის ყველის წყალში გადადებამ დაუხოცა იოსელიანის მასპინძელს ძროხებში და ამიდან ის დასკვნა გამოეყვანათ, რომ უდიერად მოქცევა ამ ჩვეულებისადმი და აღთქმულის არ აღსრულება იწვევს ღვთის რისხვასო, რის გამო უფრო სასტიკად ასრულდებენ ცხლა მას. შიშით რომ კვდებოდით ამ დროს განმავლობაში ე. ი. ახალწლ და ფერის ცვლიებას-შუა ვერც ყველს, ვერც რძეს და ვერც ხაჭაპურს ვერ იშოვით ამ ზემოდსენებულ კალაუშუქულის საზოგადოებაში, თუნდაც თითო მანეთი აბლიეთ ხითო მათგანში. ეს ჩვეულება არის ძველი და ეძახიან „მახორავს“.

სკერ. მამკლიძე.

ქაჰკასიის ნამსახურების განკარგულება.

რადგანაც ქუთაისის გუბერნატორის თანამდებობის აღმასრულებელმა ოზურგეთის მახრა დაიარა და გამოირკვა საქმის ნაბეჭდი მდგომარეობა გურიაში, რომელიც უკანასკელ ვაფიციის დროიდან ყოველი კუთხიდან მოწყვეტილი იყო ტელეგრაფისა და რკინის გზის მიანდავის ვაფუქების გამო და ამასთან ერთად გამოირკვა ქუთაისის გუბერნიის

დანარჩენ მხარების მდგომარეობაც, შესაძლოდ ესკანი, ამ გუბერნიაში სამხედრო წესები ავსნა და ამასთან ერთად გაეაუქმო დროებითი გენერალ-გუბერნატორის თანამდებობა და გურიაში ვასაგზანდ ჯარებისაგან შემდგარი რაზმი უკანყე გამოვიწვიო, რის გამოც სათანადო განკარგულებანი უკვე მოვახდინე.

ახალი ამბები და შენიშვნები.

* მინისტრთა საბჭომ დაასრულა ბეჭდვითი სიტყვის წესდების განხილვა. წინასწარი ცენზურა უქმდება. შემოდის გამოცხადებითი წესრიგი პერიოდულ გამოცემების დასაარსებლად; დატოვებულ იქნა ვალდებულება ცენზორისათვის ორი ცალი გაზეთის წარდგენის შესახებ, მაგრამ ცენზორის ნებავქს აკრძალოს ორგანო, სანამ გამოძიებული იქნება, თუ რაიმე დანაშაულობა ჰქონა შიგ. ვინც ამ წესს დაარღვევს, 100 მან. გადასდება ჯარიმად.

როგორც ხმა დადის, აარსებენ ახალ სამინისტროს ფაქრობისას, რომელსაც შეადგენს ფაქრობისა და მრეწველობის განყოფილებანი ახლანდელ ფინანსთა სამინისტროსი და მთავარი სამმართველო სავაჭრო ნაოსნობისა. ფაქრობის მინისტრად ასახვლებენ გუჯკოეს, რომელიც მთავარ რწმუნებულად იყო ერობებისა შორეულ აღმოსავლეთში.

* 24 ოქტომბერი. უმაღლესი მინისტრი: „წყლობითა ღვთისათა ჩვენ ნიკოლოზ მეორე, იმპერატორი ჭ თვითმყრობელი სრულიად რუსეთისა, მეფე პოლონეთისა, დიდი მთავარი ფინლიანდისა და სხვათა და სხვათა და სხვათა, თანახმად 1869 წ. 3-13 აპრილის სემის წესდებისა ამითი უმაღლესად ებრძანებთ გაიხსნას ჰელსინგოფში 1905 . 7-20 დეკემბერს საფანგებო სემი შემდეგ საქმეების გადასაწყვეტად: 1. წინადადება სხვა და სხვა-ნაირ ხარჯისაგან გადასახადისთვის საჭირო ფულის გადადებისა და აგრეთვე ახალ რკინის გზებისათვის საჭირო სახელმწიფო სესხის შოვნის შესახებ; 2. შესახებ ახალ ძირითად კანონის პროექტისა ფინლიანიაში შემოსალებ სახალხო არჩევნების საყოველთაო და თანასწორ საარჩევნო უფლებების საფუძვლითა და ადგილობრივ მთავრობის მოხელეების პასუხის გებით

ხალხის წარმომადგენელთა წინაშე; მ. შესახებ პროექტის ძირითად კანონ-დებულებებსა და კერძოდ ბეჭდვისა, კრებისა და კავშირების თავისუფლებისა. ველოდები, რომ ეს ჩვენი მონარქიული ნება სისწორით იქნება შესრულებული. (ნიმალნი.)

ბოძებულია პეტერბოგს 22 ოქტომ. 1905 წ.

* იაპონიის მთავრობამ გადასწყვიტა, გააღიღოს რიცხვი სამხედრო დივიზიებისა 20-მდე. შემოიღოს ორი წლის ვადა ჯარში სამსახურისთვის, დააარსოს კავალერიის დივიზია, სპეციალური ცხენის ქარხნები და გააძლიეროს ფლოტი.

* ვარშავის გენერალ-გუბერნატორმა გამოაქვეყნა განცხადება, რომლის ძალით მიტინგების გამართვა შეიძლება დახურულ შენობაში მხოლოდ და აკრძალულია კრებები და მასობრივი მსვლელობა ქუჩებში, რაც იარაღით იქნება მოსაშობილი. ნებადართულ მიტინგებზე არ შეიძლება სიტყვა წარმოითქვას არსებულ წეს-წყობილების წინააღმდეგ, ჯარის ნაბრძანები აქვს, სამჯერ სთხოვოს ლეკვებილთ დამლა და იარაღი იხმაროს, თუ მიანიჭ არ დიშლებიან.

* მინისტრთა კომიტეტის თავმჯდომარე გრ. ვიტტო უმაღლესის ბრძანებით დანიშნა მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარე. სემინარიელების უნივერსიტეტში თავისუფლად მსვლელის ნებართვის მისაღებად სინოდის ომბრ-პროკურორმა წარუდგინა საერო განათლების მინისტრს ცნობები, რომ სასულიერო სასწავლებლებსა და სემინარიების პროგრამები განხილულ იქნა, და წარედგინა დასამტკიცებლად სინოდს ახლად შემუშავებულ პროექტით, სემინარიის საოვადო განათლების კურსი სრულიად ეთანხმება გიმნაზიისას.

* სენატის მოედანზე გამართულ მუშათა დიმა მიტინგმა, ჰელსინფორსში 24 ოქტომბერს გადასწყვიტა, რომ შესწყდეს გაფიცვა. სოციალ-დემოკრატები დაწყაფილიდნენ მანიფესტით და გადასწყვიტეს, განაგრძონ განხორცილება პარტიათა მიზნებისა. ეს პარტია ეწინააღმდეგა ამომარჩელობით უფლებების მიღების შემდეგ, ეცდებოდა ერთ პალატან სისტემის შემოღებას. სრულს წესიერებას იცავს მუშების ორგანიზაცია. შეუდგნენ სამოქალაქო პოლიციის შედგენას მუშათა დარაჯების გამოსაკვლიად. ფინლიანდის შესახებ მანიფესტმა ყველანაშ გახაზა.

* ოფიციალური მთავრობის ცნობა. 1904 წ. 12 დეკემბერს გამოცემულ უმაღლესი ბრძანებით განზრახული იყო, თუ რა ზომები იქნას მიღებული რუსეთის ქვეშევრდომების ყველა ცხოვრების ყოფაცხოვრების თანდათანობით გასაუმჯობესებლად. ამ ბრძანებისამებრ გამოცემული განკარგულებანი შეეხებენ აგრეთვე პოლონეთის ერსაც. ამ ზომებს საფუძვლად დედო იმ განსაკუთრებულ კანონების გაუქმება, რომელნიც აფერხებდნენ პოლონელების თავისუფალ განვითარების საქმეს და პოლონეთის ერის გათანასწორება რუსეთის დანარჩენ ქვეშევრდომებთან. დანარჩენი რეფორმები შესახებ პოლონეთისა გამოხატა 17 აპრილს გამოცემულ უმაღლეს ბრძანებასა და ი იგნის გამოქვეყნებულ მინისტრთა დებულებაში, რომელთა ძალით პოლონეთში უნდა მომხდარიყო რეფორმა სკოლისა, ერობისა და ქალაქის საქმეებისა და დასრულებულიყო სასამართლოს რეფორმები. პოლონეთში უნდა გავრცელებულიყო აგრეთვე უკანასკნელ დროს განზრახული რეფორმებიც—სახელმწიფო სათათბიროს მოწვევა და კრებების თავისუფლება. დაბოლოს 17 ოქტომბრის მანიფესტმა პოლონელებსაც ისეთივე მოქალაქობრივი უფლებანი მისცა, როგორც დანარჩენ ქვეშევრდომებს რუსეთისა. ამ დღიდან დაწყებული პოლონელებს სრული შეძლება მიეცათ დემოკრატია, რომ ისინი მზად არიან სხვა ერებთან ერთად იმოღვაწეონ რუსეთის საერთო ფართო შემოქმედებით ასპარეზზე. ამასთანავე თანდათან შეიძლება მიედწია პოლონეთის ხალხს წარმატებისთვის საარჩევნო დაწყებულების დახმარებით, რომელიც, მთელის სახელმწიფოს სარგებლობასა და ინტერესებზე ზრუნველობასთან ერთად, იზრუნებდა აგრეთვე პოლონელებზედაც. მაგრამ, როგორც ხანს, პოლონეთის მოღვაწენი, რომელნიც ახლადდ მოძრაობის სათავეში დგანან პოლონეთში, მიუხედავად მშარე და შავხნულ წარსულისა, არ წინარდებიან და ახლაც არ იშლიან კლას სახელმწიფოს ჩამოშორდნენ. ისინი უარს ამბობენ რუსეთის ხალხთან შეერთებულის ძალით მუშაობაზე და თავიანთ აუარებელ რეზოლიუციებით ითხოვენ სრულს ფელტონობის პოლონეთისთვის საყოფარ კონსტიტუციონურ სემიბთ და ამაში ხედავენ პირველს ნაბიჯს პოლონეთის სახელმწიფოს აღდგენისაკენ; ამჯერ მისწრაფებენ შეთანხმდნენ ორი მოპირდაპირე აგუ.

ფი არსებულ მიმართულებათა. მოქმედებენ ზოგიერთი მწერლები პოლონეთისა, პუბლიცისტები და სახალხო ორატორები და თავიანთკენ იზიდავენ მცხოვრებთ. ვისლის პირა მხრის სხვადასხვა ქალაქებში იმართება მრავალ რიცხოვანი მიტინგები და დემონსტრაციები პოლონეთის დროშითა და პოლონურ სარველოუტო პიანის სიმღერით. ამასთანავე პოლონელები თავის ნებით სდვენთან სახელმწიფო ენას მთავრობის დაწესებულებიდანაც კი, როცა კანონის ძალით რუსული ენა უნდა იხმარებოდეს, ზოგიერთ ადგილებში მუშებისა და გლეხების ბზროები აწიოკებენ სკოლებს, საგმინო სამმართველოებს, ღვინის ღლექებსა და ხვევს რუსულად დაწერილ დათარებებს. ადგილობრივი მთავრობის წარმომადგენელი არა ერთხელ გამხდარან მხვევრპლნი პოლიტიკურ დანაშაულობათა, როცა ისინი მტკიცედ იკავებენ წესიერებასა და საზოგადოებრივ სამშვიდეს. პოლონელების კეთილ განიერის ნაწილს ძალა არ შესწევს დღით-დღე მოზარდ რევოლუციონურ ორგანიზაციის წინააღმდეგ. მთავრობა ვერ მოითმენს სახელმწიფო მელიანობის დარღვევის განზრახვას. მესამოსეთა განზრახვანი და მოქმედებანი აიძულეს მის გადაქრთ განაცხადოს, სანამ ვისლის პირა მხარეში არ დაქრთება ხელახლა აფეთქებული აჯანყება, სანამ ის მცხოვრებლები, რომელნიც ავტატორებს შეუერთდნენ, არ მოუღენ გონს გავტყვისაგან, მანამღი პოლონეთი ვერ ეღიისება ვერც ერთ იმ სიყვფისაგან, რომელიც 17 ოქტომბრის მანიფესტშია აღიარებული. აბობოქრებულ ქვეყანაში, რა თქმა უნდა, არ შეიძლება განხორციელება მშვიდობიანურ განზრახვებისა. წესიერების აღსადგენად თელს ვისლის პირა მხარეში გამოცხადდა სამხედრო წესები. ამგვარად პოლონეთის ერის მომავალი მახევა დამოკიდებული, მთავრობას კი სახეში აქვს კვლავაც დაიცვას პოლონელების ნაციონალურ უფლებების ხელუხლებლობა რომელიც გაფართოვებულია ელხაზან გამოცემულ საქაონონდებლო აქტებით და მოელოდა პოლიტიკურ გამოფხიზლებას პოლონელებისას აფრთხილებს რა ვით, არ გადაღვან სახიფათო ნაბიჯი იმ გზისკენ, რომელიც, სამწუხარო, არა ერთხელ გამოუცლია.

* აზრალა აქეთ, როგორც გავიფეთ, ნამესტნიკის საბჭოსთან დაარსდეს. განსაკუთრებული სათათბირი. სათათბიროში იქნებთან წარმომადგენელი

ადგილობრივ საზოგადოებრივ დაწესებულებათა და პრესისა. სათათბირომ უნდა შეიმუშაოს ზომები ხალხის დასამშვიდებლად.

* მოსკოვში დაარსდა სრულიად რუსეთის ფოსტა ტელეგრაფის მოხელეთა ბიურო. ბიურომ რუსეთის ქალაქებიდან მიიწვია ფოსტა-ტელეგრაფის მოხელეთა დელეგატები კავშირის დასაარსებლად. როგორც ვიცით, ტფ. ფოსტა-ტელეგრაფის მოხელეებმა მეგრჯელ სკადეს დელეგატების ასარჩევად საერთო კრების მოხდენა, მაგრამ მთავრობამ ნება არ დაართო. თავიანთი გაჭიკრება მოხელეებს უცნობებითა პეტერბურგში ფოსტა-ტელეგრაფის მთავარ სამართველოს უფროსის სევისტოანოვისათვის, რომლისგანაც გუშინ-წინ მოხელეთა შემდეგი დეპუტე მიიღეს: 17 ოქტომბრის მანიფესტი სახელმწიფო სამსახურში მყოფ მოხელეებს მოთხოვნილებათა შემუშავების უფლებას არ აძლევს და ამიტომ ვინც მოსკოვის ბიუროს მოწოდებისამებრ დელეგატებს აირჩევს და ამ ბიუროში მონაწილეობას მიიღებს, სამსახურიდან დათხოვნილი იქნებაო. ამ დებუტის შემდეგ მოხელეთა მოსკოვის ბიუროსაგან შემდგომ დებუტე მიიღეს: ბიურო ამხნეცებს მოხელეთა ღირნეს სევისტოანოვის განკარგულებას არ დაეშობოდეს და დელეგატები მაინც გაგზავნონ მოსკოვში. ბიუროს ამასთანავე დებუტით უთხოვნია გრაფ ვიტტესთვის, დაუყოვნებლივ სამსახურიდან იქმნენ გადაყენებული სევისტოანოვი და მინისტრის მზანატი დურბოვო, მომავალი მინისტრი განზრახულ ფოსტა-ტელეგრაფის სამინისტროსი.

* სახელმწიფო საბჭოს გადაკეთების პროექტი უკვე შეუქმნავებულია და წარდგენილ იქნება მინისტრთა საბჭოში განსახილველად. თანამად პროექტისა, სახელმწიფო სამქისთვის არჩეული წევრები ოთხის რაზრადისა იქნება: მიწათ-მფლობელთა, მართლ-მადიდებელ და სხვა სარწმუნოების სამღვდლოებათა და ბიუროს კომიტეტის წარმომადგენელი პირველთათვის დადგენილა 2500 დესეტინა მიწა ცენზად. მართლ-მადიდებელ სამღვდლოებს 10 წარმომადგენელი ეყოლება. მათ სინოდი დანიშნავს; არა-მართლმადიდებელ სამღვდლოებსაც 10 წარმომადგენელი ეყოლება, ბიუროს კომიტეტებს-კი 6 მათ ნ წლით აირჩევენ.

სახელმწიფო საბჭომ დაადგინა, 1906 წლისათ

თვის თავდასახსნელი გადასახადი 26 მილიონირ შეამციროს ზოგიერთ გუბერნიებში.

ამას გარდა გადაწყვეტილია, სრულებით განათავისუფლონ იაპონისთან ომში მოკლულების ოჯახები ურველგვარ სახელმწიფო გადასახადისაგან, იმ ოჯახებში-იკი, საცა რამდენიმე მუშა ხელია, შემცირებულ იქმნას გადასახადი მოკლულ მუშების რაოდენობასთან შეფარდებით.

სახელმწიფო ეკონომიის დებარტამენტმა დაადგინა, რადგან 26 მილ. მან. შემცირდება 1906 წ. თავდასახსნელი გადასახადი და ამითი სახელმწიფო შემოსავლის აკლდება, სამაგიეროდ მომატებულ იქნას საღამოვნო ტარიფიო.

* სახელმწიფო საბჭოს შესახებ დამატებითი ცნობები: საბჭოში არჩევის ნება არა აქვთ ქალებს, უტხოვთის ქვეშევრდომთ, 40 წელზე ნაკლებთ და საშუალო სასწავლებლები ვისაც არ აქვთ გათავებულება. მეცნიერებათა აკადემია ირჩევს ორს წევრს, თერთვეული უნივერსიტეტი თერთო კაცს ორდინარ პროფესორების რიგებიდან: არჩეულ წევრებს წელიწადში 10 ასახი მანეთი ექნებათ. მინისტრებსა და ცალკე ნაწილების მთავარ-მართველთ არ შეუძლიათ წევრად ყოფნა და სახელმწიფო საბჭოში დასწრება. მინისტრები ვალდებული იქნებიან გამარტებანი მისცენ, ვისაც ჯერ არს, თუ ამას საბჭო სცნობს საჭიროდ. ბევრდეთ სიტყვის წარმომადგენელად შეიძლება იმ პირის დასწრება, რომელსაც პირადად იცნობს თავმჯდომარე საბჭოსი. საბჭოს ნება აქვს თავისი ზარი გამოსთქვას ახალ კანონების გამოცემაზე. სახელმწიფო სათათბიროს დასკვნანი საკანონმდებლო მოსახრებებით სახელმწიფო საბჭოს საზოგადო კრებას გადაეცემა. თუ უთანხმოება მოხდა, საბჭოს დასკვნა წარედგინება უმაღლესად განსახილველად სახელმწიფო სათათბიროს დასკვნასთან ერთად.

* 31 ოქტ. ოფიც. ინსტრუქცია გენ.-ადიუტანტებს, რომელნიც სარატოვისა, ჩერნიგოვისა და ტამბოვის გუბერნიებში იგზავნიან იქ წესიერებისა და სიმშვიდის აღსადგენად: 1. გენ.-ადიუტანტებს პირადად მთავარი უფროსობა ყველა ჯარებისა და პოლიციისა, რომელიც ხსენებულ გუბერნიებში არიან; 2. სანამ ისინი ამ გუბერნიებში იქნებიან, ყველა სამოქალაქო, მთავარობისა და საზოგადოდასწებულებანი, გარდა სასამართლოებისა და სახელ-

მწიფო კანტროლისა, ვალდებული არიან შესარულონ გენ.-ადიუტანტების ბრძანებანი; 3. გენერალ-ადიუტანტებს ნება ეძლევათ, წესიერების აღდგენისა და მშვიდობიანობის ჩამოგდებისთვის. ა) ხსენებულ გუბერნიებში გადაყენონ სამსახურიდან ყველა სამსახურის პირნი, როგორც სახელმწიფო, ისე საზოგადო დაწესებულებებში, ბ) დახურონ ლეივის რუქენები, სავაჭრო და სამრეწველო დაწესებულებანი, გ) შეაჩურონ გამოცემა გაზეთებისა, ეურნალებისა, განცხადებებისა, ბროშურებისა და სხ. და დ) გამოსცენ საჯაროებულო დადგენილებანი შესახებ საზოგადოებრივ წესიერების დაცვისა, 4. ზემოხსენებულ მუხლებში მოყვანილი განკარგულებანი ძალაში დაჩება, სანამ გენ.-ადიუტანტები ხსენებულ გუბერნიებში იქნებიან; 5. თუ რაიმე ეჭვი და გუგუბრობა მოხდა, გენ.-ადიუტანტებმა უნდა მიჰპართონ შინაგან საქმეთა სამინისტროში.

* ტფ. სასულიერო სემინარიის და სასწავლებლის პედაგოგთა კორპორაცია განიხილა და მოიწონა სენაკის სასულიერო სასწავლებლის პროექტი უფროსი შემწე. ამ პროექტით სასწავლებელი და სემინარიის ოთხი კლასი უნდა შეფარდოს ლიანახის რვა კლასს. სწავლა დამთავრებულთ შეეძლებათ შესვლა როგორც აკადემიასა, ისე უნივერსიტეტში. სამღვდლოებისათვის იქნება საღვთისმეტყველო კურსები. რაც შეეხება სწავლებს ენას, იგი დამოკრებული უნდა იყოს იმაზე, თუ რა ეროვნებას ეკუთვნის მისწავლებნი.

* ტფ. სასულიერო სემინარიის საბჭოს სხდომაზე საბჭოსავე წევრს კ. ცინცაძეს განუცხადებია, რომ სამღვდლოებამ უნათლოდ ფაქტორი კონტროლი უნდა გაეწიოს სემინარიის საბჭოს და მის განკარგულებანი ასწონასწონოს ხოლმეო. ამაზე რეტორს უპასუხნია: «თქვენი ნათქვამი სიტყვები მაგონებს ერთ იფავს, როდესაც ბულბული მღვროდა და დიდ-ყურა სულდგმული კი ყურს უგდებდაო», ე. ი. სამღვდლოებამ უკანასკნელ სულდგმულად დასახა. მღ. ცინცაძეს პრეტენტი განუცხადებია და წევრობაზედაც უარი უთქვამს. საბჭოსვე წევრს მასწავლებელს რეავენსკის ეი უპასუხნია, რასა გწყინთ, მ. კალისტრატე, ყეზა ხომ სიტყვის თავისუფლებაა... რეტორი მიმხედარიყო მღვ. თავის შეტლიძის და ბოლდის წერილი მეტყეო მღ. ცინცაძისათვის. სამღვდლოებამ, გაიგო რა ეს საქმე, წინადადება.

მისცა მღ. ცინცაძეს დაწვრილებით განაცხადოს საჯაროდ საქმის ვითარება. აი, ესეც ერთი ნიმუში მოსწავლე ახალგაზღობის უფიკ უფროსთა თავგასულობისა. ნუ თუ ასეთი ადამიანები სასწავლებლის სათავეში უნდა იდგნენ.

* * * 10 ნოემბერს, ნაშუადღევს 4—5 საათზე, პოლიციის მე-6 ნაწილში, შემდეგი უმსგავსოება ჩაიდინეს სალდათებმა. 15—20 სალდათი შესულან საროსკიბო სახლში და იქ ერთი ალიაქოთი და ჩხუბი აუტეხიათ. იქიდან გასულან ქუჩაში, მისცინიან მელქენს ზურაბოვს და შეუბრალებლად დაუწყებიათ ცემა. დუქნიდან 15 გირვანკა კალბასი და სხვა ნივთები წაუღიათ. იქვე მდგარა უჯარამის მცხოვრები უთიაშვილი. ჩხუბი ამისთვისაც აუტეხიათ. უთიაშვილს რკინის ქამარი მოუხსნია და მით მოუწადინია სალდათების მოგერება, მაგრამ ერთს სალდათს გაუჩქრებია, ხოლო მეორეს უძვრია დანა და ისე მაგარ ჩაუყრავს მეუკლეში, რომ ნაწილებები გადამოუყვრინებია. აწოიკებულა მთელი უბანი და ძალე დუქნები დაუკეტიათ. პოლიცია სალდაც მიმალულა და ხალხი გამეხსენებია ვაზის-კაცების ხელში ჩაუყრია. უთიაშვილს ვაუტყუბადებია, რომ ისეთი უბნის დამოკიდებულნი მინერვლები პოლიცის სათადარიგო ვაზის კაცები იყვნენ. უთიაშვილის დამჭერი სალდათი უკვე დაუბატონებიათ. გასისხლიანებული დანაც უპოვებიათ.

* * * უნივერსიტეტის ახალი წესდება, რომელიც უნივერსიტეტის საბჭოებს ვეზენებათ აზრის გამო-სათქმელად: როგორც პროფესორები, ისე ყველა თანამდებობის პირნი არჩეული უნდა იყვნენ, მაგრამ მათ შინსტრი უნდა ამტკიცებდეს. უნივერსიტეტის თვითმმართველობის ცენტრალური ორგანოა საბჭო, რომელშიაც შედიან ყველა პროფესორები, უმცროსს მასწავლებლებს გარდა. საბჭო სწყვეტს მხოლოდ ყველაზე მეტ საყურადღებო საზოგადო საკითხებს; მიმდინარე საქმეების, სამოსწავლოსა, ადმინისტრაციული და საოჯახოს,—მართვისათვის არსდება სენატი რექტორისა, მისის თანაშემწისა, დეკანებისა, სამის არჩეულ პროფესორისა თვითვეულ ფაკულტეტისაგან, საოჯახო საქმეებში მრჩეველისა და იურისკონსულტისაგან. საქმეების მახლობელი მმართველი ორგანოა სენატის დამხმარე გამგეობა რექტორის, მისი თანაშემწისა, დეკანებისა და საოჯახო ნაწილის საქმეებში მრჩეველისაგან. სტუდენტების დანაშაულობის გასარჩევად არსდება დისციპლინარული სამსჯავრო, რომელიც სენატს დამორჩილებად. სამოსწავლო და საფაკულტეტო საქმეების მართვა-გამგეობის საქმე დაეკისრება, უთმავრებს, ფაკულტეტებს. შტატის დოკუმენტების თანამდებობანი ხელახლა შემოდის. ექსტრაორდინარულ პროფესორისა, დოცენტისა და პრივატ-დოცენტისათვის საქირო მაგისტრის ხარისხი. ორდინარ პროფესორისთვის—დოქტორისა. ჯამაგირს ემატება; შემოღებულ იყება უკველ ხუთის წლის განმავლობაში ჯამაგირის მიმატება; გონორარული სისტემა შრომის დაჯილოვებისა უქმდება; შემოდის საგნობრივი სწავლება და სახელმწიფო გამოცდები. არსებული გამოცდები კომისია უქმდება. ცალკე უწყებებს ნება ეძლევათ, დააწესონ, რეგორი უნდათ, ისეთი გამოცდები იმ პირთათვის, რომლებსაც სამსახურში მიღება ენდობებათ.

* * * 16 ნოემბერს, იმერეთის გმინოლსმა დეპუტატმა, გურია-სამეგრელოსში—გიორგიშ, კარასამ—ქვეთამეშ და ალავერდისამ—ნეტრემ—საქართველოს ქვესარხოს თავანთ-მიერ ზედა-მოწყრილი განსჯება წარუდგინეს და აუწყებენ, რომ, უკეთუ უწიდემა სინდონდროსე არ განცემს მასუს საქართველოს სამდელოების სამართლის მოთხოვნას იგერიის ეგველსაგ ავტოკეუაბის შესახებ, სამდელოება შეეობება და მთავრობის დაუკითხვად კათალიკოსს ამარჩევს (ფ.)

შ ი ნ ა რ ს ი :

სალიდობაშრო ბანოშილაშა : ქრისტიან-კანონმდებელი.—რას სწებენ ჩვენს სამღვდლოებაზე.—ერთს ახალი უფლებას ვეარავთ, იაკობ გოგებაშვილის.—ავტოკეულია დეკ. დ. ლაშაშვილის.—რას ჰჭირებენ პეტერბურგში ჩვენს სამღვდლოებაზე?—ახალი წესდება.—მოსკოვის კონსტრუქციონარულ დემოკრატიულ პარტიის კრებისაგან შემდგომეული პროგრამა სახელმწიფო წყობილებისა.—მოქალაქის ძირითადი უფლებანი.—ხემოსეანეთი, სეგრე. მკელობისი.—ავტოსის ნაშესტისის განკარგულება.—ახალი ამბები და შერეუნიები.